

استاد ESTAD

ESKİ TÜRK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

[Journal Of Old Turkish Literature Researches]

Prof. Dr. Abdulkerim Abdulkadiroğlu Armağanı

E-ISSN: 2651-3013

Cilt: 5 Sayı: 3 Aralık 2022

ss. 1585-1665

Makalenin Geliş

Tarihi

25/09/2022

Makalenin

Kabul Tarihi

26/12/2022

Yayın Tarihi

31/12/2022

“SİRRÎ” ya da “SİR” MAHLASLI BİR ŞAİRİN “ŞERH-İ MEDHİ’N-NEBÎ”Sİ

Şevkiye KAZAN NAS*

ÖZET

Klasik Türk edebiyatında şairler kendilerine özgü mahlaslarını kullanmışlar ve edebiyat tarihinde bunlarla anılmışlardır. Bu müstear isimler, bir şairi ya da eserini diğerlerinden ayırıcı görevler üstlenmesine rağmen aynı yüzyılda veya yakın tarihlerde yaşamış ve aynı mahlası kullanmış şairlerin şiirleri ve hayat hikâyeleri bazen birbirine karıştırılmıştır. Bu mahlasta şairlerin eserleri çoğu zaman asıl müellifi dışında başka birisine aitmiş gibi gösterilmiştir.

Genellikle müstensihler ya da bir yazma esere sonradan sahip olan kimseler tarafından yapılan karışıklık sonucundaki yanlışlıklar, kütüphane kataloglarında yer almış; bu durum da araştırmacı ve okuyucuların hatalı bilgi vermesine sebep olmuştur.

Ankara Millî Kütüphane’de “Üsküdarlı İbrahim Sırrî”nin adıyla kayıtlı bulunan *Şerh-i Medhi’n-Nebî* isimli eser de bunlardan birisidir.

Çalışmamızın konusu olan *Şerh-i Medhi’n-Nebî* adlı eser, dini-tasavvufi terbiyenin yaygınlaştırılması amacıyla “Sırrî” ya da “Sır” mahlaslı bir tasavvuf erbabı tarafından

* Prof. Dr. Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
sevkazan@gmail.com ORCID ID: 0000-0002-3033-7152

Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi [ESTAD]

Prof. Dr. Abdulkerim Abdulkadiroğlu Armağanı

Cilt: 5 Sayı: 3 Aralık 2022 ss. 1585-1665

kaleme alınmıştır. Üsküdarlı Sırrî'ye ait olmadığını düşündüğümüz bu eser, kanaatimizce Şeyh Seyyid Sırrî Ali Efendi'nindir. Tasavvufu öğretmekle mükellef olan bu adı geçen şeyh şair, ilme talip müritlerini kaleme aldığı eseriyle dinî olgunluğa ulaştırmak istemiştir.

Çalışmamızda *Şerh-i Medhi'n-Nebî* isimli eserin kime ait olabileceği tartışılıp muhteva, şekil ve nüsha özellikleri bakımından incelenmesinden sonra transkripsiyonlu metnine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Şerh-i Medhi'n-Nebî, Şerh, Üsküdarlı Sırrî, Seyyid Sırrî Ali Efendi, Sır Sultan, Sırrî.

ABOUT THE WORK TITLED “ŞERH-İ MEDHİ'N-NEBÎ” BY A POEM NAMED SIRRÎ or SIR

ABSTRACT

In classical Turkish literature, poets used their own pseudonyms and were mentioned with them in the history of literature. Although these pseudonyms have the task of distinguishing a poet or his work from others, poets who lived in the same century or recently and used the same pseudonym were sometimes confused with each other. Since the poems and life stories of the poets using the same pseudonym were mixed, their works were shown as if they belonged to someone other than the original author.

As a result of this confusion, which was usually made by copyists or people who later owned a manuscript, wrong information took place in library catalogues. This situation causes the researchers and readers to misinform.

The work named *Şerh-i Medhi'n-Nebî*, which is registered with the name of "Üsküdarlı İbrahim Sırrî" in the Ankara National Library, is one of them.

The work named *Şerh-i Medhi'n-Nebî*, which is the subject of our study, was written by a Sufi connoisseur with the pseudonym "Sırrî" or "Sır" in order to disseminate religious-mystical upbringing. This work, which we think does not belong to Üsküdarlı Sırrî, belongs to Şeyh Seyyid Sırrî Ali Efendi in our opinion. This sheikh poet, who is responsible for teaching Sufism, wanted to bring his followers to religious maturity with his work.

In our study, after discussing to whom the work named *Şerh-i Medhi'n-Nebî* belongs and examining it in terms of content, form and copy characteristics, its transcribed text will be included.

Keyword: Şerh-i Medhi'n-Nebî, Şerh, Üsküdarlı Sırrî, Seyyid Sırrî Ali Efendi, Sır Sultan, Sırrî.

1. Klasik Türk Edebiyatında Sırrî Mahlaslı Şairler

“Bilinmesi veya açıklanması istenmeyen, gizli kalan şey; insan aklının eremediği veya çözemediği olgu” anlamındaki “sır” kelimesi tasavvufta “sadece

Allah'ın bildiği ya da az sayıda insan tarafından bilinen özel bilgi” ve “ruhun bir idrak mertebesi” olmak üzere iki anlamda kullanılmıştır. Bazı sūfilere göre sır, kul ile Allah arasında gizli kalan hâllerdir. Sırrın hakikati dille anlatılamaz. Ârif olan vasıtasız olarak sırrı bilir ama ifşa edemez. Bazı sufilere göre ise kalp, ruh ve sır aynı özün iç içe geçmiş halkaları gibidir. Sır, ruhun içinde ve ruhtan daha derin bir boyuttadır (Tosun, 2009: 115-116). Buna göre “sır” ancak ilm-i ledûn sahibi olan birtakım seçilmiş kimselere verilmiştir ve sadece bu kişiler sırra erişebilenlerdir. Bu anlam çerçevesinden bakıldığında sırlara mensup olduğunu düşünmek cezbedicidir ve şairlerin “Sırrî” mahlasını tercih etme sebebi daha anlamlıdır. “Sırrî” kelimesi de “sır ile gizlilikle ilgili”, “sırra mensup ve müteallik”; “yaptığı şeyleri gizleyen kimse” (Parlatır, 2006: 1507; Sâmî, 2015: 1083; Tosun, 2009: 115) anlamlarındadır.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla, klasik Türk edebiyatında “Sırrî” mahlasını kullanan 30 civarında şair bulunmaktadır. Bunlar, yaşadıkları düşünülen yüzyıllara göre sırayla, “Mevlana Sırrî (d.? - ö.?14-15 yüzyıl), Sırrî (Vardar Yeniceli, İsâ Sırrî) (d.990/1582 - ö.?), Sırrî (Trabzonlu, Sırrî-i Sâni, Muzaffer Sırrîsi, Sırrî Çelebi) (d.? - ö.982/1574), Sırrî (Şeyh Seyyid Ali Efendi, Sır Ali Sultan) (d.? - ö.1065/1655), Sırrî (İbrahim Sırrî Efendi, Üsküdarlı Sırrî, Sırrî-i İstanbûlî) (d.? - ö.1111/1699), Şeyh Mehmed Sırrî Efendi, (Şeyh Mehmed Sırrî er-Remlî el-Kadirî) (d.- ö.1142 /1729-30), Şeyh Abdülbaki Sırrî Dede (Sırrî-i Mevlevî) (d.? - ö.1164/1750), Musa Sırrî Efendi (d.? - ö.1174?/1760?), Şeyh Abdülkadir Sırrî (Eşrefzade Sırrî) (d.? - ö.1180/1766), Sırrî Efendi (Kethüdabeyzade Sırrî) (d.? - ö.1157-1187 ?/1757-1774?), Abdullah Sırrî Efendi (Abdullah Sırrî-i Âmidî) (d.? - ö.1200/1785), Sırrî Bey (Seyyid Ali Efendi, Seyyid Ali b. İbrahim) (d.? - ö.1202/1787'den sonra?), Emin Mehmed Sırrî Efendi (Eğribozlu) (d.1209/1795-ö.?), Âşık Sırrî (Kütahyalı) (19.yy.), Selim Sırrî Paşa (Yanyalı, Tepedelenlizade) (d.1215/1800 - ö.1263/1847), Derviş Selim Sırrî (19.yy.), Sırrî Paşa (Konyalı) (d.1217/1802 - ö.?), Şerif Sırrî Efendi (d.1230/1815 - ö.1270/1853), Sırrî Bey (Kırkkilisli) (19.yy.), Râhile Sırrî Hanım (d.1230/1814 - ö.1294/1877), Sırrî-i İskenderî (d.? - ö.?), Selim Sırrî Paşa (Giritli, Kandiyeli) (d.1260/1844 - ö.1313/1895), Sırrî Bidârî (Ayıntablı Sırrî, Nazlızade Mustafa Sırrî Bidârî) (d.1254/1839 - ö.1328/1912), Yahya Sırrî (d.1288/1872 - ö.1324/1908), Şaban Sırrî (d.1274/1858) - ö.1340/1922), Sırrî Seymân (d.? -ö.?), Sırrî (Muharrem Hilmi Kösetürkmen) (d.1296/1878 - ö.1964)”dir. Sırrî mahlaslı şair sayısının yapılan çalışmalarla daha da artması mümkündür.

Konumuzla ilgili olduğunu düşündüğümüz için Sırrî mahlasını kullanan bu şairlerden Sırrî (Şeyh Seyyid Ali Efendi, Sır Ali Sultan) (d.? - ö.1065/1655), Sırrî

(İbrahim Sırrî Efendi, Üsküdarlı Sırrî, Sırrî-i İstanbûlî) (d.? - ö.1111/1699), Sırrî Bey (Seyyid Ali Efendi, Seyyid Ali b. İbrahim) (d.? - ö.1202/1787'den sonra?) adlı üç şair üzerinde özellikle durmak yerinde olacaktır.

a.) Sırrî, Şeyh Seyyid Sırrî Ali Efendi (Sır Ali Sultan) (d. ? - ö. 1065/1654-55)

Şeyh Seyyid Sırrî Ali Efendi'nin babası, Pir Hamdi Efendi; dedesi ise Şeyh Abdürrahim Tırsî Efendi'dir. Sır Ali Sultan adıyla da anılan Şeyh Seyyid Sırrî Ali Efendi'nin dedesi Şeyh Abdürrahim Tırsî Efendi, Kâdiriyye tarikatına bağlı Eşrefiyye kolunun ikinci piri, mutasavvıf şair ve musikişinastır. Şairliği, ilmi ve tasavvuf bilgisiyle döneminin önemli şahsiyetleri arasında olan ve Eşrefzade dergâhından çok sayıda şair ile âlim yetiştiren Şeyh Abdürrahim Tırsî Efendi'nin *Divan'ı* (Aydoğmuş Yüce, 2010: 12) bulunmaktadır. Yunus Emre ve Eşrefoğlu Rûmî'nin tesiri altında hece vezniyle ve sade bir dille kaleme aldığı bazı şiirleri eski mecmualarda mevcuttur. S. Nüzhet Ergun, Türk Şairleri'nde çeşitli mecmualardan topladığı on bir şiirini yayımlamıştır (bkz. Ergun:1936: 243-247). Güftesi Abdürrahim Tırsî'ye ait olan ilahiler, uzun yıllar Kâdirî dergâhlarında okunmuş; onun tarafından bestelendiği belirtilen bazı ilahiler çeşitli el yazması güfte mecmualarında yer almıştır (Özcan, 1988: 293). Tırsî Efendi'nin Eşrefoğlu Rûmî'nin kızı Züleyha Hanım'la evliliğinden Pir Hamdi Efendi (ö.1012/1603) adında bir oğlu vardır. Pir Hamdi Efendi, babasından almaya başladığı tasavvufî eğitimini onun vefatı üzerine Müslihiddin Efendi'den tamamlamıştır. Şeyhinin vefatı üzerine hilafet makamına geçmiş, halkı irşat ile meşgul olmuştur. *Menâkıb-ı Eşrefzâde*'de 120 yaşında vefat ettiğine dair rivayet bulunan Hamdi Efendi, babası gibi şiire yeteneklidir ve *Divan'ı* vardır (Aydoğmuş Yüce, 2010: 12). Şeyh Abdürrahim Tırsî Efendi'nin oğlu Pir Hamdi Efendi'nin üç çocuğundan biri, çalışmamızın konusu olan Sırrî Ali Efendi'dir.

Halk arasında "Sır Ali Sultan" diye de anılan Sırrî Ali Efendi tasavvufî eğitimini babasından tamamlayıp icazet almış ve babasının vefatından sonra İznik'teki asitaneye post-nişin olmuştur. Sultan Murad Han, İznik'e geldiğinde kendisiyle görüşmüş ve sohbetinden çok etkilenmiş; Eşrefiyye Asitanesi ve Sultan Eşrefzade Türbesi'ni mükemmel bir şekilde imar edip çinilerle süslemiş, ayrıca ona kılıç da hediye ederek sevgi ve hürmetini göstermiştir. Kaynaklara göre Şeyh Seyyid Sırrî Ali Efendi de şiire karşı kabiliyetlidir. Şairin *Divan'ı*, *Tasdîku'l-Uşşâk* isminde mensur ve *Sırru'l-Erkân* isminde manzum bir eseri vardır (Aydoğmuş Yüce, 2010: 13). Eşrefoğlu Rumî'den itibaren Kadiriyye'nin bir kolu olarak ayrılan Eşrefiyye'nin XX. yüzyılın başlarına uzanan silsilesinde yer alan ve pek çok talebe yetiştiren Şeyh Seyyid Sırrî Ali

Efendi, İznik’te cediti Eşrefoğlu Türbesi’nde babasının yanında medfundur. “Hasta/ خدته ” kelimesi (1065/1654-1655) vefat yılına tarihtir (Ekinci, 2017: 195-196).

Şeyh Abdürrahim Tirsî Efendi’nin *Divan*’ı, oğlu Pir Hamdi Efendi’nin *Divan*’ı ve torunu Şeyh Seyyid Sırrî Ali Efendi’nin adı geçen eserleri kültürün şekillenmesinde mutlaka önemli bir rol oynamıştır.

b.) Sırrî, (İbrahim Sırrî Efendi, Üsküdarlı Sırrî, Sırrî-i İstanbûlî) (d.? - ö.1111/1699)

Üsküdarlı Sırrî olarak tanınan şairin asıl adı İbrahim Sırrî, mahlası ise Sırrî’dir. Doğum tarihi ve ailesi hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Sadece asıl adı Mehmed olan ve Üsküdarlı Reşid (ö. 1146/1733) adıyla bilinen bir akrabasının varlığından söz edilir. Sırrî, bir müddet maliye kaleminde “tarihçilik”le uğraşmış ve Girit defterdarı iken 1111/1699 tarihinde vefat etmiştir. Kaynaklara göre Sırrî; şakacı, şen-şakrak, şuh yaratılıştta birisidir. Dostlarına yaptığı şakalar ya da muziplikler bir letaif kitabı çıkacak kadar çoktur. Bu yüzden bu mizacıyla tanınıp sevilmiş; Sırrî ile Nasreddin Hoca arasında ilgi kurulmuştur.

Kasidelerinde sosyal hayatı hicvetmiş, gördüğü haksızlıkları dile getirmiş, cahillerin yüksek mevkilerde tutulduğunu, kendisine itibar edilmediğini söyleyerek her övdüğü devlet büyüğünden himmet beklemiştir. Aslında mizaç olarak şakacı ve şuh bir kişiliğe sahip olan Üsküdarlı Sırrî’nin, ıstırabını şiirlerinde dile getirmesi kişiliği ile bir tezat oluşturmakta ve bu noktadan itibaren de heccavlığı ortaya çıkmaktadır. Sebki Hindî’den etkilenmiş olmakla beraber Sebki Hindî şairi değildir. Özellikle kasidelerinde görülen ıstırap terennümleri, klasik Türk şiirinin benimsediği bir tutum veya Sebki Hindî’ye ait bir özellik değil, Sırrî’nin mizacının şiire aksetmesi şeklindedir. Şiirleriyle tezatlık teşkil eden Sırrî’nin şakacı kişiliği de onun hayata ne kadar bağlı olduğunu göstermektedir. Sırrî’den söz eden bütün kaynaklar, ondan övgüyle söz etmişlerdir. Şiirleri, ölümünden sonra da sevilerek okunmuş; bunların bir kısmı bestelenmiştir.

Üsküdarlı Sırrî’nin *Divan*’ı, Sultan II. Mustafa’nın Şubat 1695’teki cülüsünden Eylül 1699’da Edirne’den çıkışına kadar geçen olayların anlatıldığı *Târih-i Sultân Mustafâ-yı Sâni* adlı eseri, *Hikâye-i Gâribü’l-Âsâr* adlı 475 beyitlik bir mesnevisi vardır (Kazan, 2003; Kazan, 2009:129-130). Ayrıca Ankara Millî Kütüphane’de Üsküdarlı Sırrî adına “müellif müsvettesi” olarak (Y.A.3446, vr.1b-58b) kayıtlı 639 beyitlik *Şerh-i Medhi’n-Nebî* isimli bir eser mevcuttur.

Çalışmamızın da konusu olan bu eser kanaatimizce, Üsküdarlı Sırrî'ye değil Sırrî mahlaslı bir başka şaire aittir.

c.) Sırrî Bey (Seyyid Ali Efendi, Seyyid Ali b. İbrahim, Tekirdağlı Sırrî) (d.? - ö.1202/1787'den sonra?)

Klasik Türk edebiyatında XVII. yüzyılda yaşayan Şeyh Seyyid Sırrî Ali Efendi (Sır Ali Sultan) (d.? - ö. 1065/1654-55)'dan başka XVIII. yüzyılda aynı mahlas ve isimde bir başka Seyyid Sırrî Ali Efendi (d.? - ö.1202/1787'den sonra?) de mevcuttur.

Asıl adı Ali olan ve Tekirdağ'da yaşayan Sırrî mahlaslı bu şair, Seyyid Ali olarak bilinir. Babası Şeyh Seyyid İbrahim Haşim Efendi, dedesi Ulukışla'dan Tekirdağ'a gelen ve Şeyh Hüseyin Efendi'nin kızını alıp ona damat olan Seyyid Ali'dir. Ahmed Lütfi, Tekirdağlı şairler hakkında yazdığı şuaara tezkiresinde, adı geçen Sırrî'nin annesi tarafından soyunun reisülküttap Ahmed Efendi'ye dayandığını, henüz genç yaşlarındayken bir hayli şiirinin olduğunu ve diğer şairlerce de bilindiğini anlatır (Çakır, 2015). Seyyid Sırrî Ali Efendi, 1056 beyitlik *Tuhfe-i Rûmî* adlı mesnevisinde babası ve dedesi ile ilgili olarak “*Vâlidim Şeyh Seyyid İbrâhîm-i Hâşim pâk-neseb / Hâfız-ı Nazm-ı Kerîm hâmî-i erkân ü edeb / Zikr-i mesbûk Şeyh Hüseyin duhterinin oğludur / Vâlidî Seyyid Ali'dir Ulukışla ehlidir / Bâ-kader şehr-i Rodosçuk'da ikâmet eyleyüp / Şeyh Hüseyin Efendi'nin kızın alup dâmâd olup*” der (Oy, 1995: 314).

Tekirdağ'da mahkeme kâtipliği yapan Sırrî, buradaki önemli kişilerin vefatları üzerine mezar taşı manzumeleri de yazmıştır. Tekirdağ vakıflarının en önemlilerinden birinin sahibi olan Şabanoğlu Hacı Mehmed Ağa'nın “surre emini ve dergâh-ı âlî kapucu başısı” olan oğlu Hacı İbrahim'in 1200/1786 tarihli mezar taşı manzumesi bunlardan birisidir. *Tekirdağlı Şairler ve Yazarlar* (Oy, 1995: 314-315) adlı çalışmada şairin 1200/1786 yılına düşürdüğü bu tarihten yola çıkılarak, Bâdî Ahmed Efendi'nin *Riyâz-ı Belde-i Edirne* ile Babinger'deki bilgilerin yanlış olduğu, şairin ne III. Mehmed döneminde yaşadığı ne III. Mustafa zamanında öldüğü, kesin olmamakla birlikte III. Mustafa döneminden sonra vefat ettiği bildirilir.

Üsküdarlı Sırrî'nin, Sultan II. Mustafa'nın Şubat 1695'teki cülüsünden Eylül 1699'da Edirne'den çıkışına kadar geçen olayları anlattığı ve II. Mustafa'ya sunduğu (Aras, 2019:24) “*Târih-i Sultân Mustafâ-yı Sâni*” adlı eseri, Babinger (2000: 257)'e göre; Hanîfzâde'nin (H.K., Nu.14540) *Târih-i Vakâ-i Sultân Mustafâ Hân Sâni Der Edirne*” adıyla bahsettiği tarihî eseridir.

III. Mustafa zamanında yaşayan ve mahkeme kâtipliği görevinde bulunan Tekirdağlı Sırrî/Seyyid Ali Efendi'nin “*Târih der-Beyân-ı İcmâl-i Ahvâl-i Nâdir Şâh*” adlı eseriyle Üsküdarlı Sırrî'nin adı geçen eseri karıştırılmıştır. “*Târih Der Beyân-ı İcmâl-i Ahvâl-i Nâdir Şâh*” adlı tarihî eser, Nadir Şah'la olagelen savaşları anlatır. Bunun yazmalarından birisi Sırrî adına kayıtlıdır. Burada söz edilen Sırrî, XVIII. yüzyılda yaşayan ve mahkeme kâtipliği görevinde bulunan Tekirdağlı Sırrî yani Seyyid Ali Efendi (ö.1202/1787'den sonra?)'dir. Babinger (2000: 311)'e göre, Nadir Şah'la yapılan savaşlara katılan Sırrî, burada yaşadıklarını, gördüklerini kaleme almıştır. Aynı yerde kaydedilmiş olan Üsküdarlı İbrahim Sırrî'nin adı geçen eseri de bu Sırrî'ye atfedilmiştir.

Oysa iki şairin hem yaşadıkları dönem hem de eserlerde anlatılan dönemler birbirinden farklılık göstermektedir.

2.Şerh-i Medhi'n-Nebî Adlı Eser Kimindir?

Tezkirelerde, edebiyat tarihlerinde, kataloglarda ve antoloji niteliğindeki kaynaklarda aynı yüzyılda veya yakın tarihlerde yaşamış ve aynı mahlası kullanmış şairlerin birbirine karıştırıldığı görülmektedir. Aynı kişi sanılması, araştırmacı ve okuyucuları yanlış yorumlara sevk etmektedir. Bu yüzden kaynakların ve eserin şüpheli ve eleştirel olarak karşılaştırılması bir şekilde değerlendirilmesi şarttır (Karavelioğlu, 2010: 193). Kütüphane katalogları hazırlanırken de bazen yanlış bilgilerin kayda geçirildiği görülmektedir. Millî Kütüphane katalogunda yer alan *Şerh-i Medhi'n-Nebî* isimli eserin müellifinin Üsküdarlı Sırrî olarak kaydedilmesi de bunlardan birisidir.

Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü'ndeki “Sırrî, İbrâhim Sırrî Efendi” maddesinde Şevkiye Kazan (2013), Ankara Millî Kütüphane'de Üsküdarlı İbrahim Sırrî adına “müellif müsvettesi” olarak (Yazma A.3446, yk.1b-58b) kayıtlı 639 beyitlik “*Şerh-i Medhi'n-Nebî*” adlı bir eserin mevcut olduğunu, kütüphane kataloguna istinaden adı geçen Sırrî'yle ilgili olduğunu düşünerek lisansüstü çalışmasında Üsküdarlı Sırrî'nin eseri olarak yer verdiğini, ancak daha sonra bunun adı geçen zata değil, Sırrî mahlaslı bir başka şaire ait olduğu kanaatini dile getirir.

Şerh-i Medhi'n-Nebî'nin tasavvufi beyitlerden meydana geldiği, şerh etme geleneğinin tasavvuf erbabı arasında tesis edildiği ve bu şerhlerin tasavvufi terbiyenin yaygınlaştırılması amacıyla kaleme alındığı düşünüldüğünde adı geçen eserin Üsküdarlı Sırrî'ye ait olması mümkün değildir. Tasavvufu öğretmekle mükellef Sırrî mahlaslı bir şair, bu ilme talip müritleri kaleme aldığı eseriyle dinî olgunluğa ulaştırmak istemiştir. Zaten tasavvufi şiir şerhleri genellikle meşayih denilen irşad makamındaki zatların manzumelerine, yine

onların halifeleri ya da aynı makamda bulunan başka tarikat büyüklerince yapılmış açıklamaları içine almaktadır (Ceylan, 2000:357). Üsküdarlı Sırrı, nüktedan, latife ve espriye eğilimli, şen-şakrak, serbest tabiatlı birisidir. Hayatı ve edebî kişiliğinden de hareketle, *Şerh-i Medhi'n-Nebi'nin* şairin yaratılışına uygun olmadığı apaçıktır. Ayrıca eserin kendisine ait olduğu konusunda kaynaklarda da bir bilgi bulunmamaktadır. Yazma ve müellifi hakkında araştırma yapılırken ilk işin katalog taraması olmasının yanı sıra bilgilerin diğer kaynaklarca da desteklenip desteklenmediği dikkate alınmalıdır (Karavelioğlu, 2010: 183). *Şerh-i Medhi'n-Nebi* isimli eserin adının yer aldığı ilk yaprağın zaman içinde aşınması ya da kopması ve kaybolmasından sonra elden ele geçen eserin yeni sahipleri tarafından Sırrı mahlasından dolayı Üsküdarlı Sırrı'ye isnat edilmesi ve eserin baş tarafına Üsküdarlı Sırrı'nin adının yazılması da bir yanlışlığa veya karışıklığa sebep olmuştur, diye düşünmek mümkündür.

Şerh-i Medhi'n-Nebi'nin tek nüsha olması müellifi hakkında kesin bir fikir verilmesini engellemektedir; ancak aynı mahlası kullanan "Sırrı"lerin birbirine karıştırıldığı ve Üsküdarlı Sırrı'nin adının yanlışlıkla yazıldığı gerçektir.

Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü'ndeki "Sırrı, Şeyh Seyyid Sırrı Ali Efendi" maddesinde İsmail Hakkı Aksoyak (2014); Şevkiye Kazan (2013)'ün "Sırrı, İbrahim Sırrı Efendi" maddesindeki ifadelerine istinaden söz konusu eserin muhteva bakımından Şeyh Seyyid Sırrı Ali Efendi'ye ait olma ihtimalini dile getirmiştir. Aksoyak'ın sözünü ettiği XVI. yüzyılda yaşayan Şeyh Seyyid Sırrı Ali Efendi (Sır Ali)'yi eserin müellifi olarak düşünmekle birlikte kendisinden bir asır sonra yaşayan hem aynı isimde hem aynı mahlastaki bir diğer Seyyid Sırrı Ali Efendi'nin varlığı da şüpheleri arttırmaktadır.

Şerh-i Medhi'n-Nebi'nin ilk yaprağın aşınması neticesinde "Seyyid Sırrı Ali bin İbrahim" ibaresinin silinmesi ve sadece "Sırrı" ve "İbrahim" kelimelerinin okunması neticesinde müstensihler ya da esere sonradan sahip olan kimseler tarafından eserin başına yanlışlıkla Üsküdarlı İbrahim Sırrı'nin adının yazılmış olma ihtimali de söz konusudur.

Üsküdarlı Sırrı'nin şiirlerinin hem devrinde hem ölümünden sonra sevilip okunması, *Divan*'ının varlığının bilinmesi, çağdaşı diğer Sırrı mahlaslı Şeyh Seyyid Sırrı Ali Efendi (Sır Ali)'nin bir divan tertip edecek kadar şiirlerinin olup olmadığının bilinmemesi veya sadece belirli bir zümrede tanınıyor olması da karışıklığın sebeplerinden biri olabilir.

O hâlde şairin şiirlerindeki bazı bilgilerden yola çıkarak şüpheli ve eleştirel bir şekilde eseri bizzat değerlendirmek gerekir. *Şerh-i Medhi'n-Nebi*'deki

manzumelerde şair, “sır” kelimesinin anlamından hareketle bazen “Sır” bazen de “Sırrî” mahlasının kullanmaktadır. Bu yüzden eserin “Sır Ali” adıyla da bilinen Şeyh Seyyid Sırrî Ali Efendi’ye ait olduğunu düşünmek mümkündür:

Geç bulardan hey **Sır** ıssı bahtiyâr
Tâ ki ide lûfâ dâ’im ihtiyâr (b.614)

Kabir çoğa ğarîb oldı **Sırı** tiryâk yılan tldı
N’iderüz ğayreti ğayri dîn-i muhkem ğarîk oldı (b.493)

Velî ihsân devâm irdüm ‘aciz ile **Sırı** (Sırrî) buldum
Ne kim bildüm neyi dirdüm hemân ‘avnuñ bula geldüm (b.327)

Eserde bir beyitte geçen “‘Alî Oğlı” ifadesi dikkate alındığında hem Şeyh Seyyid Sırrî Ali Efendi (Sır Sultan) hem de Seyyid Sırrî Ali Efendi’nin isimlerinde Ali vardır.

Senüñ vaşfında çün ‘aczi idem dirken ‘Alî Oğlı
Gelüpdür bahrlar cüşü tevâliyen irer dürran (b.29)

Gelür kerrât ilen berrâk sırandan sırr olur el-ħağ
Kamu eşyâ tölup firâk ne bilem yâ nedür ğayrân (b.30)

Sır mahlasını da kullanan Sırrî, isim benzerliğinden yararlanarak hem adındaki Ali’yi hem de Hz. Ali’yi kasteder ve sırlara vakıf olduğunu ima eder.

Dört halifeden biri olan Hz. Ali’nin Hz. Peygamber’e karşı duyduğu sonsuz sevgi ve samimiyetle bağlılığı, velayet sırlarıyla şereflenmesine vesile olmuştur. Zahirî ilimlere vukufunun yanı sıra, batinî bilgiye de mazhar olan Hz. Ali, Hz. Muhammed’in sözlerini en doğru şekilde rivayet eden ve onlardaki sırları en iyi bilenlerdendir. Hz. Ali, bir tarikat kurucusu olmadığı hâlde, tasavvuf yolunun imamı veya sultanı kabul edildiği için, tarikatların çoğu silsilelerini ona ulaştırmışlardır. Tasavvufî bilgi olan marifet de bu yolla telakki edilmektedir. Hilafetin kapısı marifet (Hz. Ebubekir) ile açılmış, hakikat (Hz. Ali) ile mühürlenmiştir. Hz. Ebubekir ve Hz. Ali’nin Hz. Peygamber’den öğrendikleri ilm-i batin, sırlar ve marifet, halkalar hâlinde şeyhler vasıtasıyla bugüne kadar ulaşmıştır (Kara, 1995: 234).

Bütün bu yorumlardan sonra eserin bazen “Sır” bazen “Sırrî” mahlasını kullanan Şeyh Seyyid Sırrî Ali Efendi (Sır Sultan)’ye ait olduğunu söylemek kanaatimizce doğrudur.

3.Şerh-i Medhi’n-Nebî’nin Konusu ve Muhtevası

Şerh-i Medhi’n-Nebî, Hz. Peygamber’in verdiği ilhamla kaleme alınmıştır. Eserdeki hemen her başlık, Hz. Muhammed’e salât ve selâmı tavsiye ile başlamaktadır.

Salavatın fazilet ve hususiyetlerinin anlatıldığı eseri incelemeyen önce “salât ü selâm”dan kısaca söz etmek yerinde olacaktır: Sözlükte “namaz, belirli vakitlerde Kur’an’da emredildiği tarzda ve Hz. Peygamber’in tarifi vechi ile yapılan ibadet; Hz. Peygambere okunan dua” gibi anlamlara gelen “salât” ile “bir kimseyle karşılaşıldığında veya bir topluluğa girildiğinde esenlik dileme sözü; sulh, asayiş; bütün korktuklarından, tehlikelerden uzak olma, selâmet; fena bulmaktan ve zevalden salim olan Allah’ın adı; tanıdık olma, aşinalık; Allah’ın rızasına erişmek için müminlerin birbirlerine yaptığı dua” anlamlarına gelen “selâm” sözcüklerinden oluşan “salât ü selâm”, Hz. Peygamber’in manevî şahsiyetini selâmlama anlamında bir tabirdir. “Aleyhi’s-salâtü ve’s-selâm” veya “sallallâhü aleyhi ve sellem” şeklindeki dua cümlelerinin yerine kullanılmıştır. Kur’an’daki “Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamber’e salât ediyorlar. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin, selâm edin.” (el-Ahzâb 33/56) ayeti için müfessirler “Peygambere Allah’ın salât etmesi, rahmet etmesi; meleklerin salât etmesi, şanınun yüceltilmesini dilemeleri; müminlerin salât etmesi ise dua etmeleri” anlamına geldiğini ifade ederler. Ayetin ikinci kısmında geçen “tam bir teslimiyetle selâmlama” ifadesi ise ya namazların son ka’desinde okunan Tahiyat duasında olduğu gibi belli selâm kelimelerini kullanarak Hz. Peygamber’in manevî şahsiyetini selâmlama ya da onun emirlerine tam anlamıyla boyun eğme şeklinde anlaşılmalıdır (Mertoğlu, 2009: 23-24).

Sırrî, manzum bir eserin verdiği dar imkâna rağmen, kelâmıla ilgili meselelere girmiş ve düşüncelerini beyan etmiştir. Dibacenin mensur kısmında evet ve hayır (lâ)’ın ifade ettiği anlamı uzun uzun tartışır. Kendine göre, mükemmel bir iman anlayışının ölçülerini ve sınırını çizer. Sayfa kenarlarındaki “minhü” ile verilen açıklamalar da Sırrî’ye aittir. Bu bilgiler, şairin tasavvufla ilgili düşünceleriyle ilgilidir; ancak bütün bunlar samimi bir Müslümanın olmasını dilediği arzulardır. *Şerh-i Medhi’n-Nebî’nin* başında sonradan eklendiği anlaşılacak “Sezâ kitâb fi’t-tasavvuf” ibaresi yer almaktadır.

Dibacede 58 bahirden söz edilmesine rağmen eserde numaralı 53; bu numaraların yanlış verilmesinden veya unutulmasından dolayı da 50 bahir bulunmaktadır.

Dinî-tasavvufî terbiyenin yaygınlaştırılması amacıyla kaleme alınan bu eserde birtakım konular, şer’î hükümlere dayandırılarak anlatılmıştır.

I. Bahirde “Dile şer’ün şalâtıyla kıvâmın / Ola aşnâ ide dâ’im selâmın” başlığının altındaki 8 beyitlik mesnevîde (b.4-11), şeriatın yani dinin ayakta durması için kulun salât ile dilemesi, ona aşına olması ve daima selâm etmesi gerektiği anlatılır. Beyitlerde kulun hamdının ne anlama geldiği, Allah’a hakkıyla hamd ve Hz. Muhammed’e salât u selâm etmenin devamlılığı

anlatılır. Allah’a hamd etmek; O’nun varlığını, birliğini yüceliğini öğreten Hz. Muhammed’e salât u selâmda bulunmak ve neticeyi Hakk’ın inayetinden beklemek gerekir.

II. Bahirde “*Dime şöyle selâm için emir itdi du’â için / Gerek lillâh şalât eyle revâ mudur sezâ için*” başlığının altındaki 7 beyitlik (b.12-18) mesnevide “sivâ” ve “mâsivâ”nın anlamları verilir; mükemmel bir insanın nasıl olması gerektiği üzerinde durulur. Allah’a hamd etmek, övgüye layık olan Allah’ın kemalini ortaya koymaktır. O’nun kemali; sıfat, fiil ve eserlerinde zahir olur.

III. Bahirde “*Ĥudâyâ hamd-i taĥlîde ol enbiyâlara şalli / Güzîn-i enbiyâ ile kezâ sâ’irlere şall*” başlığı altındaki 9 beyitlik mesnevide (b.19-27) yine Allah’a hamd ve Hz. Muhammed’e salât u selâm eylemenin lüzumundan söz edilir.

Eserde bahirlere numara verilirken IV. unutulmuş; III.den V. Bahire geçilmiştir. Böylece “*Niyâzı tenbihi oldı ve icâd / Nebîlere şalât eyle mürâ’ât*” başlığı altındaki gazel biçimli 11 beyitlik manzumede (b.28-38) Hz. Muhammed’in hayatının, peygamberliğinin, manevî şahsiyetinin konu edildiği *Muhammediyye*’den ve insan aklının eremediği ve çözemediği sırlardan söz edilir.

VI. Bahirde “*Hâzâ memnû’ u lezzâti’r-rûh-ı ’uryân / Şalâtı terk idüp olmadı ĥirmân*” başlığı altındaki gazel biçimli 10 beyitlik (b.39-48) manzumede ruhun nelerden lezzet aldığı uzun uzun anlatılır.

VII. Bahirde “*Lehü’l-lezzâtü’l-İslâm ve’t-taşavvuf fe’l-yakra’un / Şalât ola o meclis olmaya dün*” başlığı altındaki 16 beyitlik (b.49-64) gazel biçimli manzumede İslam’ın güzelliğinden, salât u selâmın öneminden söz edilir.

VIII. Bahirde “dibacenin ve tembihlerin sonu, peygamberlerin hepsine salavat” anlamındaki “*Tetimme-i dîbâce vü tenbîhât / Ola cümle nebîlere şalavât*” başlığının altında 12 beyitlik (b.65-76) mesnevi bulunmaktadır. “*Tetimme*” ifadesinden dolayı bu bahrin başlığına kadar olan kısımların bir “dîbâce” olduğu anlaşılır.

IX. Bahirde “*Beyânudur muĥaddimeyn / Vir şalât-ı dâ’imeyn*” başlığından “mukaddimenin beyanı”nın salât u selâm hakkında olduğu anlaşılır. Gazel biçimli 9 beyitlik bu manzumede (b.77-85) işin temeline yani “gavr”ına nasıl ulaşılacağı, uzletin neye yarayacağı anlatılır.

X. Bahirde “*Bükâ-i tehî-dest ü nefis-i müte’es-sifât / İde şalât rûhum olma ĥâliyât*” başlığı altında 11 beyit bulunmaktadır. Gazel biçimli “bilmem” redifli bu manzumede (b.86-96) eli boş kalanlarla hâllerine teessüf edenlerin ağlamaları ile ruhun rahatlayacağı ileri sürülür.

XI. Bahirde “*Taklîd-i neḳâyîşdan tenzihât / Şalât ile olup maḳbûl bi’z-zât*” başlığı altında 22 beyitlik gazel biçimli “-den müberrâ” redifli manzumede (b.97-118) yüce Allah’ı, nekayistan tenzih ile kavrama tavsiye edilir. Sıfat ile zat, zaman ile saatin mürûru, künhüyle Zâtullâh’ı bilmenin niceliği, bunlara akıl erdirmekten söz edilerek tasavvufa giriş yapılır.

XII. Bahirde “*Beyân-ı muḫâl-i ta’rîfi’z-zât / Enbiyâ’ vü aşḫâba şalavât*” başlığı altındaki mesnevi nazım şeklindeki 18 beyitlik manzume (b.119-136) “Zât’ın tarifinin muhal olduğunu” bildirmek için yazılmıştır.

XIII. Bahirde “*‘Aczün fi’l-‘aczi bi-zikri’l-ismi ve’ş-şifât / Yine es’ad-ı mevcûdât enbiyâ-râ şalavât*” başlığı altındaki 12 beyitlik (b.137-148) mesnevide insanın Allah’ın adını ve sıfatlarını zikretmekte bile aciz kaldığından söz edilir.

XIV. Bahirde “*‘Aciz ‘aczen Ḥudāya ḥamd-i taklîd / Şalât ile ola dineydi taklîd*” başlığı altındaki 40 beyitlik (b.149-188) mesnevide insanın “hamd”i tam olarak yapmaktan yani şükretmekten aciz olduğu bunu ancak taklit olarak yapabileceği anlatılır.

XV. Bahirde “*Ḳaçan ‘acz ile olsa ehl-i feryâd / Zikir eyle ḥabîbine şalavât*” başlığı altındaki gazel biçimli 11 beyitlik manzumede (b.189-199) feryâd ehlinin yani kulun aciz olduğu; ancak habibine yani Hz. Muhammed’e salât ve selâm ile huzura kavuşabileceği belirtilir.

XVI. Bahirde “*Beyân-ı evşâf-ı ma’a-niyâz-ı sevâdât / Vir ḥabîbe gâfil olma şalavât*” başlığı altında 15 beyitlik (b.200-214) mesnevide Allah’ın, âlemin “Rezzak”ı olduğu; “hamd” ya da bir başka deyişle şükürün bu rızıkları verene yapılmasının lüzumu; Allah’ın takdir ettiği nimete kulun razı olup şükretmesi ve kanaatkâr olması gerektiği vurgulanır. Ayrıca “*Kanaat tükenmez bir hazinedir*” hadisine de telmih yapılır.

XVII. Bahirde “*Resûline selâm için idüp kaçdı du’â için / Bile li’llâh şalât eyle lâyık mudur sezâ için*” başlığı altındaki 7 beyitlik (b.215-221) mesnevide kulun acizliğinden söz edilir ve Hz. Yunus’un kavminin helak olmaktan kurtuluşuna da hatırlatma yapılır.

XVIII. Bahirde “*Tavṫi’atün li-medh-i faḫr-ı mevcûdât / Şalât ile ola esmâ ‘aliyyât*” başlığı altındaki 13 beyitlik (b.222-234) mesnevide var olanların övüncü olan Hz. Muhammed’e salât u selâm için nelerin yapılması gerektiğinden ve Allah’a her daim zikir ve dua etmenin öneminden söz edilir.

XIX. Bahirde “*Beyân-ı ‘acz idüp medh-i nebiyye / İdem şalât ile medh-i nebiyye*” başlığı altındaki 18 beyitlik (b.235-252) mesnevide Hz. Peygamberin medhi yer almaktadır.

XX. Bahirde “*Beyānum bu şağın itme cedeli / Şalât olmaz selâmunuñ bedel*” başlığı altındaki 10 beyitlik (b.253-262) mesnevide Sırrî'nin söylediklerine karşı çıkmamanın bir faydası olmadığı; çünkü “salât” ile bu yolda açılacak “cedel”in bedelinin imkânsız olduğu anlatılır.

XXI. Bahirde “*Tenbîh-i feth-i teshîlât / Cemi'an enbiyâ ile serverine şalavât*” başlığı altında 10 beyitlik mesnevide (b.263-272) kurtuluşa ermek için bazı kolaylıkların olduğundan söz edilir.

XXII. Bahirde “*Niyâz-ı def-i emrâz fî't-ṭabâyi' / Ḥalâş ide bi-hürmeti'ş-şalavât*” başlığı altındaki 21 beyitlik (b.273-293) gazel biçimli “neylesin” redifli manzumede insan tabiatındaki bazı hastalıkların iyileşmesi için salâtın öneminden bahsedilir. Böylece diri ile diriler, diriliğin aslını anlayacaktır.

XXIII. Bahirde “*Beyân-ı ba'zı ahvâl-i kıyâmet / Salât ile devâm çok anda hikmet*” başlığı altındaki 12 beyitlik (b.294-305) gazel biçimli “ola” redifli manzumede bazı kıyamet hâllerinden söz edilir. Salât u selâmdaki hikmet ve hakikatten, kıyametin dehşetinden ancak O'na çokça salât ve selâm edenlerin kurtulacağından bahsedilir.

XXIV. Bahirde “*Beyân-ı istiğnâ' mine's-sivâ / Şalât ile şefi' ola ıştıfâ*” başlığı altındaki 7 beyitlik (b.306-312) “itmem” redifli gazel biçimli manzumede “sivâ”dan müstağni olmanın yolu anlatılır.

XXV. Bahirde “*Beyân-ı 'âlemi'l-kalbi ve'l-hâlât / Vir habîbe devâm üzre şalavât*” başlığı altında “var benim” redifli 6 beyitlik (b.313-318) gazel biçimli manzumede kalp âleminin ve hâllerinin neler olduğundan söz edilir.

XXVI. Bahirde “*Tazarru' vü niyâz-ı Rabbi'r-Raḥîm / E'l-'Azîzi'l-'Alîmi'l Ğafûru'l-Kerîm*” başlığı altındaki “geldüm” redifli 9 beyitlik (b.319-327) gazel biçimli manzumede esirgeyici ve bağışlayıcı Allah'a yalvarış ve yakarış görülür. Kul, aciz olduğunu bilmeli, yaratıcısına sığınmalı; dua ve niyazda bulunmalıdır.

XXVII. Bahirde “*C'i'eti bâb-ı rahmeti'l-münâcât / Rûh-ı pāk-i Muştafâ-râ şalavât*” başlığı altında (b.328-350) 23 beyitten meydana gelen “geldüm” redifli mesnevide bir münacat yer almaktadır. Allah'tan bir şey isterken hayır mı şer mi olduğu konusunda gerçeği bilmeden ısrarcı olmak yerine talebin hayırlı ise kabulünü istemek gerekir. Lütuf içine gizlenmiş kahırları görememekten kaynaklanan sonuçlarla karşılaşmak mümkündür. Bu yüzden salât ve selâmdan vazgeçmemek ve her daim Allah'ı zikretmek gerekir.

XXVIII. Bahirde “*Hezlü'n-nefsi vü te'essüfât / Mefḥar-ı mevcûdât Muştafâ-râ şalavât*” başlığı altındaki 15 beyitlik (b.351-365) mesnevi de bir önceki bahrin devamı niteliğinde bir münacattır. Burada “nefs”ten ve nefsi maskaraya almaktan söz edilir.

XXIX. Bahirde “*Tezkir-i na’im ü şükr ü zımmen münâcât / Muḥammed Muştafâ-râ şalavât*” başlığı altındaki (b.366-374) kaside veya gazel şeklindeki 9 beyitlik manzumede Sırrî’ye göre, Allah’ın nimetlerini anmak, hatırlamak şükürdür; zımmen de münacattır. Ancak Hz. Muhammed’e salât ve selâm da unutulmamalıdır.

XXX. Bahirde “*Beyân-ı kalb-i ‘âlile hâlât / ‘Âlemi rahmet Muştafâ-râ şalavât*” başlığı altındaki 8 beyitlik “ola” redifli gazel biçimli manzumede (b.375-382) hasta olan kalbe bazı hâllerin bildirilmesi gerektiği tavsiye edilir.

XXXI. Bahirde “*Tenbîhât ve’t-ta’zîrât / Güzîn-i enbiyâ-râ şalavât*” başlığı altında 11 beyitlik (b.383-393) “-mıdur” redifli gazel biçimli manzumede bazı nasihat ve tembihler yer alır.

XXXII. Bahirde “*Tecessüs ü ḥaḳḳât-i nefis ve’t-taḥalliyât / Vir ḥabîb-i Muştafâ-râ şalavât*” başlığı altındaki “*Şüretâ şeklile birdür kâmil-i ḥâs bellüdüdür / Bakma zühhad lu’bına kim debrenişden bellüdüdür*” matlalı 7 beyitlik gazel (b.394-400) Nesimî’nin “*Sorma aslın kişünün sen izzetünden bellüdüdür / Sohbet-i irfân görenler hizmetinden bellidür*” matlalı şiirine naziredir.

Eserde bahirlere numara verilirken XXXIII ve XXXIV. unutulmuş; XXXII.den XXXV. Bahire geçilmiştir. Böylece “*Daḥı te’kîd ola nuş-ı cemî’a / Vire şalât ins ü cinne şefî’a*” başlığı altında “*Dinilmez aşlını kim ‘izzeti zâtında bellüdüdür / Bilenler şohbeti ‘irfân temizinden de bellüdüdür*” matlalı 7 beyitlik (b.401-407) gazel, bir önceki bahrin devamıdır ve Nesimî’nin zikredilen matlalı şiirine benzemektedir. Hakk’ı, hakkı ile bilmek; çok düşünmeye ihtiyaç kalmaksızın, tekellüfsüz gördüğünü bilmek ve anlamak irfan sahiplerinin işidir.

XXXVI. Bahirde “*Ahsen-i hâlât u ğibât / Rûh-ı pāk-i Aḥmedine şalavât*” başlığı altında 12 beyitlik (b.408-419) gazel biçimli manzumede kulun acizliğinden, Allah’ı her daim zikretmekten, O’nun nimetlerine şükretmekten ve hikmetlerini anlayabilmekten söz edilir.

XXXVII. Bahirde “*Şekl-i şikâyet-i hâlât / Güzîn-i enbiyâ-râ şalavât*” başlığı altında 18 beyitlik gazel biçimli (b.420-437) manzumede bazı hâllerin şikâyetinin şeklinden ve Hz. Muhammed’e salât u selâmdan vazgeçmemenin lüzumundan bahsedilir.

XXXVIII. Bahirde “*Bükâ’ mi’n-ezzünübâtı / Muḥammed Muştafâ-râ şalavât*” başlığı altındaki 9 beyitlik (b.438-446) mesnevide günahlardan arınmanın yolları, ağlayıp yalvarmalar anlatılır ve Hz. Âdem ile Havva’ya telmihte bulunulur.

XXXIX. Bahirde “*Cidâl-i gönül ü tiryâḳ-ı hâlât / Güzîn-i enbiyâ-râ şalavât*” başlığı altındaki 10 beyitlik (b.447-456) gazel biçimli manzumede gönül ile

mücadele ve bunun ilacı anlatılır. “Seb’u’l-mesânî”, bilindiği gibi Fatiha sûresinin isimlerindedir. Şair bunun hürmetinden söz eder.

XL. Bahirde “*Nuşh-ı hâl-i mevcûdât / Güzîn-i ‘abd-i İlahına şalavât*” başlığı altındaki 15 beyitlik (b.457-471) gazel biçimli şiirin her beytinin ilk mısrasında tekrarlanan “gel ey”, “gel é” hitabıyla mısra başı kafiye yapılmıştır. Var olan yani yaratılmış her şeyin aciz olduğu ancak Allah’a bağlanıldığında kendisinden beklenmeyen işleri yapacağı; hâllerdeki değişimin sonsuza kadar sürüp giden manevî bir yolculuk olduğu anlatılır ve bu yolda Hz. Muhammed’e salât u selâmdan vazgeçilmemesi konusunda nasihatlar edilir.

XLI. Bahirde “*Beyân-ı cidâl-i hâlât / Mefhar-ı mevcûdâta şalavât*” başlığı altında 14 beyitlik (b.472-485) gazel biçimli manzume bir önceki bahrin devamı niteliğindedir. Her beytinin ilk mısrasında tekrarlanan “gel ey”, “gel é” hitabıyla insanlara nasihat ve mahlukatın yani yaratılmışların övüldüğü Hz. Muhammed’e salât u selâm edilir.

XLII. Bahirde “*Hasb-i hâl ü gıpta-i şâlihât / Server-i ka’inât ol habîbe şalavât*” başlığı altındaki 8 beyitlik (b.486-493) mesnevide Allah’ın salih kullarına gıptayı ve kendisiyle hasbihâli anlatılır.

XLIII. Bahirde “*Muhtelif vâridât u tezķirât / Es’ad-ı mevcûdâta şalavât*” başlığı altında 11 beyitlik (b.494-504) “ola” redifli gazel biçimli manzumede çeşitli “vâride”lerden söz edilir. Ayrıca cahiliye döneminde yaşamış ve vefat etmiş; Mekkelileri inançları nedeniyle eleştirmesi, putlar adına kesilen hayvanların etlerini yememesi ve aileleri tarafından öldürülmek istenen kız çocuklarını kurtarması gibi özellikleriyle dikkati çekmiş Zeyd bin Amr’a telmihte bulunulur.

XLIV. Bahirde “*Fî-beyân-ı nefsi renc u nikât / Bilip idevir şalavât-ı şefâ’at*” başlığı altında 12 beyitlik gazel biçimli manzumede (b.505-516) “nefs”in beyanı anlatılır.

XLV. Bahirde “*Kezâ beyân-ı miķdârî’n-nefsi vü hezl-i nüfûs / Vir şalâtı habîbine ‘adedince kamu enfûs*” başlıklı 9 beyitlik (b.517-525) “lâzım” redifli gazel biçimli manzume bir önceki bahrin devamı niteliğindedir. Burada “nefs”in önemi ve maskaraya alınışı tekrar yer alır.

XLVI. Bahirde “*Terķib-i seyr-i sırr-ı ervâh / Anuñ nûrî olupdur şayr-ı ervâh*” başlıklı 14 beyitlik (b.526-539) “uñ gör” redifli gazel biçimli manzumede ruhun sırrına yönelmenin gereği üzerinde durulur.

XLVII. Bahirde “*İş’âr-ı ikâz u tezķirât / Mefhar-ı mevcûdâta şalavât*” başlığı altında 15 beyitlik mesnevide (b.540-554) bazı hatırlatmalar ve sezdirmeler yapılır.

XLVIII. Bahirde “*Beyân-ı keyfiyyât-ı nefis / Geçüp tevbe şalâtıyla o nûfûs*” başlığı altında 20 beyitlik (b.555-574) mesnevîde nefsten, nefsin niceliğinden tekrar söz edilir.

XLIX. Bahirde “*Taklîd-i ‘ilâc u te’dibât / Muhammed Muştafâ-râ şalavât*” başlığı altında 11 beyitlik (b.575-585) gazel biçimli manzumeden sonra L. Bahirde “*Nükte ile temennî-i beyândur / Şalât ile kabûliyyet ‘ayândur*” başlıklı 12 beyitlik (b.586-597) mesnevîde bazı nüktelerle temenniler dile getirilir.

LI. Bahirde “*Beyân-ı hâlât-ı muhtelifât / Mefhâr-ı mevcûdât ol habîbe şalavât*” başlıklı 17 beyitlik mesnevîde (b.598-614) çeşitli “hâl”lerin beyanı yer alır.

LII. Bahirde “*Temennî-i Muhammedi zikir / Şalât ile devâmı vird*” başlıklı 18 beyitlik (b.615-632) gazel biçimli manzumede Hz. Muhammed’in daima anılması temenni edilir.

LIII. Bahirde “*Vaşf-ı sâlih nefsi levm etmek için / Şalât ile imtisâl-i emr için*” başlıklı 7 beyitlik (b.633-639) mesnevîde sâlih’in vasfı ve işe yaramayan nefsi aşağılamak/levm etmek dile getirilir.

4.Şerh-i Medhi’n-Nebî’nin Şekil ve Üslup Özellikleri

Eser, mensur bir dibace ile başlar. Burada 58 bahirden söz edilmesine rağmen eserde numaralanmış 53; ancak IV, XXXIII ve XXXIV.numaraları atlandığı için 50 bahir bulunmaktadır. *Muhammediyye*’den etkilendiği anlaşılan ve 639 beyitten meydana gelen eserin sadece 260 beyti mesnevî; geriye kalan 379 beyti ise kaside veya gazel nazım biçimindedir.

Eserde hâkim bir vezin yoktur. Hezec bahrinden “Mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün” ve “Mefâ’ilün mefâ’ilün fe’ülün” remel bahrinden “Fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün” ve “Fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün” aruz kalıpları kullanılmıştır.

Vezin	Gazel	Mesnevî	Toplam
Mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün	13	8	21
Mefâ’ilün mefâ’ilün fe’ülün	7	11	18
Fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün	7	2	9
Fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün	...	1	1

Kullanılan aruz kalıpları ile bu kalıpların sayısı, kaçınının mesnevî, kaside veya gazel nazım şekline ait olduğuyula ilgili tablodan da görüldüğü gibi en çok bahr-1 hezec tercih edilmiştir. Kanaatimizce bu bir tesadüf değildir. Bunun sebebi Türk aruzunda en çok kullanılmış ve işleklik kazanmış kalıplardan olması ve müellifin bunları rahatlıkla kullanabilmesidir. Eserde aruzun Türkçeye tam

bir başarıyla tatbik edildiğini söylemek güçtür. Aruzda bir kusur olarak kabul edilen ve ölçü gereği Arapça ve Farsça hecelerdeki uzun ünlülerin kısa okunması anlamındaki zihafıla sıkça karşılaşılmaktadır: “Hâdis” (b.17), “enbiyâ” (b.48), “Sırriyâ” (b.96), “bâki” (b.207-211), “kâ‘inat” (b.254), “devâ” (b.276), “fânî” (b.278), “âhir” (b.345), “maksûd” (b.424), “efkâr” (b.286), “Sırrî” (b.400, b.407), “tûtî”, “kumrî” (b.610) gibi kelimeler bu örneklerin sadece birkaçıdır.

Bazı kelimelerin yazılışında vezin zorunluğundan dolayı tasarrufa gidilmiş bazılarında da ses türemesi olmuştur. Müellif, aslı imlalarına göre bunları harekelememiştir. Söz gelimi “fi‘l: fi‘il (b.97); fehmi: fehim (b.100); zulm: zulüm (b.113); yüsri: yüsür (b.114); rahm: rahim (b.121); medh: medih (b.154); hilm: hilim (b.171); seyr: seyir (b.539)...”. Söz konusu bu tür kelimelerin çok fazla sayıda olması halk dilindeki söyleyiş özelliğinin aruza yansımaları olduğu kanaatindeyiz.

Sırrî, kafiye bulmakta zorlanmış ve pek çok kelimeyi vezne tatbik edemeyerek kafiye ve rediflerden zaman zaman uzaklaşmış ya da kafiyeye yeni bir açılım getirmek istemiştir. Söz gelimi;

“Çü lutfuına fikir irmez Hudâsın / Ki ‘ilmüne ‘ulüm irmez ‘Alîmsin” (b.148) beytindeki “Hudâsın” kelimesi yerine “Kerîmsin” yazılabilirdi.

Söz gelimi;

“Geçe hamdi ‘a‘âdan a‘nılursa / Göñül hud‘asını bilmek duyulsa” (b.575) matla beytinde kafiye yoktur. Aslında bu tarz kafiyesiz beyitlere klasik Türk şiirinde çoğu şairinde rastlamak mümkündür. Şiir geleneği biraz da şekil, kafiye ve vezindeki tasarruflarla yıkılmıştır.

Eserin kendisine has bir ifade tarzı ve üslubu vardır. Eserde bazı tasavvufî ve anlaşılması güç beyitlerin bulunmasına rağmen okuyucuyla zaman zaman sohbet eder gibi bir konuşma havası da görülmektedir. Çoğu yerde kelimeler, halk arasındaki kullanılışıyla nazma sokulmuştur. Bugün için arkaik olan ve ağız özellikleri taşıyan kelimelerden bazıları “a‘lisar (âlâ olacak): b.199; ağlana kalmak (ağlamak, ağlanmak): b.348; arılmaz (yorulmaz): b.267; ateş virdi ile (ateş vermekle): b.142; bakıben: b.174; biligör: b.61; bilinmeydi (bilinmeyeydi): b.60; bilnür (bilinir): b.40; bizler ilen (bizlerle): b.280; bulısar (bulacak): b.54; buñ deminde (bunalmak, bunalarak): b.326; dileñ benden (dileyin benden): b.324; döşrülüp: b.296; duymadıklık: b.386; elet-: b.385; eytdüm/aytdı (söyledim/söyledi): b.89b.283; geçilmeydi (geçilmeyeydi): b.360; görek (görelim): b.625; görnür (görünür): b.40; hevâ (eyvâh): b.286; ırılardı: b.364; ırılmaz: b.267; ırzâ (rıızâ): b.374; kaçan (ne zaman): b.236; kibren

(kibirlelenerek): b.570; n'eyleyek (neyleriz, şöyle ki): b.3; ne d'alısar (ne de alısar/alacak): b.195; sevibilüp (sevebilmek): b.138; şar (şehir): b.630; vaz kalmak (vaz geçmek): b.227; viriserdüm (verecektim): b.336; virmeydi (virmeyeydi): b.160; yakınıktan, yakınlıktan (yakınlıktan): b.119; yütürmek (yitirmek): b.585..."dir.

Bilinmesi veya anlaşılması zor kelimelerin bazen konuşma diliyle yazılmasından dolayı beyitleri anlamak zor; ancak konunun gelişmesinden çıkarımda bulunmak mümkündür.

XL. ve XLI. bahirde (b.457-485) hem sohbet havasının etkisiyle hem okuyucunun dikkatini çekmek veya nasihat etmek amacıyla her beytinin ilk mısraında "gel ey", "gel e" hitapları tekrarlanarak mısra başı redif yapılmıştır.

Elli sekiz yapraktan ibaret olan eserin neredeyse tamamında sadece Türkçe değil Arapça ve Farsça kelimelerin imlâlarının yazılmasına da özen gösterilmemiştir. Söz gelimi "irşâd" (داشرا) kelimesi "irşâd" (داشريا) (b.231,232); "kabîh" (كبيية) kelimesi, "kabih" (كبيية) (b.285); "akmak" anlamındaki "akar" kelimesi "akar" (رقة) (b.385) şekillerinde yazılmıştır. Arapça ve Farsça kelimeler, Arap kaidesiyle tamlamaya girmiştir: "rahmete'l-ârâm" (b.206) gibi...

Neredeyse tüm beyitlerde ortak kökten gelen sözcüklerin aynı beyitte kullanılması anlamındaki "iştikak" ile iki sözün harflerinin tümünde veya çoğunda birlik bulunmasına rağmen aynı kökten olmaması anlamındaki "şibh-i iştikak"ın yer aldığı görülmektedir.

Harekelerin, eserin yazılma esnasında konmuş olmakla beraber, sonradan olabileceğini düşündüren kısımlar da vardır. Yer yer bir kişinin özensiz müdahalesi görülmektedir. Örneğin "etmek" kelimesi, kimi yerde "itmek" (b.306-312, 547); "oldu", "buldu" kelimeleri bazen "oldı", "buldı"; "ve" bağlacı anlamındaki "vav" (و) harfi hem "vü" hem "ve"; "iyilik" kelimesi, "eyülük, eyilik, eylik, eylük"; "ne" kelimesi "ni"; "diye" kelimesi "diyi, diyü, deye" şekillerinde farklı olarak yazılmıştır.

Rediflerde gelecek zaman eki bazen "-cak/-cek" bazen "-sar/-ser" olarak karşımıza çıkmaktadır. Tamlama "-ñ"nın ünlüsü bazen yuvarlak "-uñ /-üñ" bazen "-iñ/-iñ" dar ünlü şeklindedir. Bildirme eki olan "-dır/-dir, -dur/-dür"ün yazılışında bir istikrar yoktur.

İyelik ünlüsü bazen "benüm" bazen "benim" olarak yazılmıştır. Tenvin/nunlama işareti, çıkma/ayrılma durum eki yerine kafiyelede kullanılmıştır. İkinci şahıs verme (bulunma durum eki) sağır kâf yani (ng) yerine (n) şeklindedir.

İmla özellikleri bakımından eserin 18. yüzyıla ait olduğu kanaatiyle birlikte eklerin bu hâli ve arkaik kelimelerin varlığı sanki eseri erken bir yüzyıla belki de 16. yüzyıla kadar indirilebileceğini de düşündürmektedir. Ancak, ikili hatta bazı yerlerdeki üçlü imla, sonradan eklenen harekeler, bu hususta net bir tespiti zorlaştırmaktadır.

Dinî ve felsefî konuların ele alınmasından dolayı eserde akıcılık yer yer kaybolmaktadır. Müellif, doğrudan doğruya bir sanat davası gütmemiş, bir şairlik iddiasında bulunmamıştır. O, büyük ihtimalle bir derviş, bir şeyh, bir Hak âşığı, bir Peygamber hayranıdır ve eserini de bu heyecanla yazmıştır.

5. Nüsha Tavsifi

Eser, Ankara Millî Kütüphane’de İbn-i Sinâ-Yazma ve Nadir Eserler bölümünde (Y.A. 3446)’dedir. Eserin üzerinde “*Şerh-i Medhi’n-Nebî*”, “*Sırrî İbrahim Üsküdarî*” ve “*Müellif müsvettesi*” ibareleri yer almaktadır. Üst kapak kesilmiş, miklebli, yıpranmış, kahverengi meşin bir cilt içerisinde. İstinsah tarihi ve yeri yoktur. Eserin ölçüleri: 193x155 mm’dir. Kâğıdı, ahârlı ve suyolu filigranlıdır. Eser, 1^b-58^b varak, 10 satır; yazı alanı 170x105 mm’dir. Yazı, okunaklı ve harekeli nesihdir. Sözbaşları, sözüstleri ve duracaklar kırmızı, yapraklar ise rutubet lekeli. Eserin üzerinde “Dahiliye mütehasısı Dr. Abdullah Öztemiz” tarafından başılandığını belirten yazı ile birlikte “Gemlik”, “30 Mart 1972”, “fiyatı: 225-TL” ibareleri de yer almaktadır. Eserin mikrofilmin bulunduğu yer, Ankara Millî Kütüphane; arşiv numarası, MFA (A) 5080; mikrofilmin çekildiği tarih ise Ocak 2002 (bizim çektiğimiz tarih)’dir.

Eserin başı “*Rahmet-i mezîd huşûşâ aña kim elli sekizinci bahruñ mefhûmu üzre kitâbet ve satırın satıra getüre ve şol yerlerde...*” şeklindedir. Eserin sonundaki “*Anları kim hayr ile yâd uñrevî görmez kebed / Cennet içre mü’min elbet mü’minât medhî ebed*” beytinden sonra, 3 beyit daha bulunmaktadır. Ancak, yazılar silik olduğu için okunamamış ve metinle bağlantısının olup olmadığı tespit edilememiştir.

Şerh-i Medhi’n-Nebî’nin derkenar yani sayfa kenarlarına not düşme şeklinde mısra, beyit ya da cümlelerin şerh edildiğini görüyoruz. Kelimelerin sadece lügat manaları verilmemiş zaman zaman beyitlerin incelemesi de yapılmıştır. Türkçe manzumelere dinî-tasavvufî şerhler yapılmıştır.

Eserin son sayfası v.58^b’dir ve bu sayfadaki yazıların çoğu siliktir. Eser ciltlenirken sayfa kenarları düzgün tıraşlanmadığı için bazı kelimeler okunamamıştır. Eserdeki başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Beyitlerde “Sırrî” kelimesi, bazı açıklamaların üzerleri ve “minhü” kelimesi, kimi yerlerde

kırmızı kalemle yazılmış kimi yerlerde kırmızıyla çizilmiştir. Yer yer karalama veya esere müdahale söz konusudur. Dışarıdan birinin dikkat sarf ederek yapması pek mümkün görünmemektedir. Bu nedenle bu nüshanın müellifin hatt-ı destinden çıkmış olduğunu düşünmek mümkündür. Nitekim eserin üzerinde “*Müellif müsvettesi*” kaydı da vardır.¹

6. Şerh-i Medhi'n-Nebî'nin Metni

Bi'smi'llâhi'r-Raḥmâni'r-Raḥîm

[1b] Raḥmet-i mezîd ḥuşûşâ aña kim elli sekizinci bahrîñ mefhûmı üzre kitâbet ve satırın satıra getüre ve şol yirlerde² cevâb yazılmışdur su'âli bilen añlar ve kâ'ilüñ murâdı bilinmeye sū'-i zann olmaz meşelâ ḥayır ve şer eşyâdandır ve bu feresden ḥayrı ve şer tedârük uğursuzu ḥammâma ba'id câmi'a karîb olan diyüp ve tiz tiz gitmek istemedügi gibi ḥilâf bilmek ile ḥilâf olur mı tafşil 27 bahrîñ minhüsünde su'âl itseñ ḥasenlerden ḥasenden³ ḥulûş ile ḥalâş it sū'i senden⁴ su'âl olmaz fusûk ile zehebden⁵ kıya mes'ül Ebü Cehli Lehebden⁶ ve daḥı mefhûm-ı beytün su'âlde daḥı taḫşîrât-ı işâretten [2a] fehîm bu ki gâyet ile işledüm ya söyledüm ya bildüm ene 'âlimün dinmeye meşelâ bir 'âkıldan “lâ” “lâ” işidilse ha bir söz dimeye veyâ soñraki 'abes dinmeye câ'iz ki tekrarı ḥasendür ve te'kîd ola yâḥûd lafz-ı “lâ” “lâ” öyle degül dimenün ve nice “lâ” dîrsin dimenün yerine bedel ola veyâḥûd terkîb olduğın iş'âr ola yâḥûd “lâ” “lâ” a'nî⁷ “lâ” evvelde “lâ” dimek ola yâḥûd “lâ” “lâ” a'nî “lâ” “lâ”dur gerekse ebedi ḥalkı murâd olunmasun gerekse 'ademe varsun gerekse ḥâzır olmayan olsun dimek ola yâḥûd soñraki lafz-ı lânuñ ismi dimek ola yâḥûd “lâ” “lâ” a'nî “lâ”dan şey' “lâ”dur “lâ” dimek ola yâḥûd “lâ”dan “lâ”sınıun a'nî⁸ “lâ”nîñ “lâ”sınıñ dimek ola⁹ yâḥûd öyledür “lâ” lâf dimek ola

¹ Bilindiği gibi yazma eserlerin incelenmesinde nüshaların büyük bir önemi vardır. Nüshada okunamayan bir kelimenin diğer nüshalarda doğru şeklini görmek; esas nüshanın doğruluğunu veya güvenilirliğini başka nüshalarla teyit etmek mümkündür. Eserin tek nüsha ve üstelik bazı kısımlarının tahrip olması nedeniyle özellikle der-kenarda okunamayan veya karalanan yerler “(...)” şeklinde gösterilmiştir.

² (2. (Numara verilmiş ama boş bırakılmış, yazılmamış.)

³ (3. Ḥasenât-ı ḥasen talebden/ minhü)

⁴ (4. Gerek ise su'i-zannndan ve ikiden gayride ḥüsnü zannın mümkün tarafı lâzımdır yâḥûd ihlâşa mâni'den şakınmağ ile/ minhü)

⁵ (5. yâḥûd birbirinden su'âl gibi olur yâḥûd anlar eyüleri fenâdan su'âl itdükleri gibi olur / minhü)

⁶ (6. A'nî kulupları bu mişillilerden 'ibâret olandan) [2a]

⁷ (2. A'nî dilemedügi ma'nide / minhü)

⁸ (3. Cevâb bize göre)

yâhūd kula lâzım demek ola yâhūd öyledür “lâ” lâf demek ola yâhūd kula lâzım demek ola yâhūd “lâ” lâzım demek ola yâhūd mâ-sivâda evvelâ “lâ” “lâ”dur [2b] demek ola yâhūd âhirî “lâ” “lâ”dur demek ola yâhūd Hâlika göre lâ-evvelihî ve lâ-âhirihi taqdîrinde ola yâhūd “lâ” “lâ” a’nî ismi zihinde taşavvur ve hissi olmaya “lâ” hitâb-ı “lâ”dur¹⁰ a’nî hâşıl-ı taşîli ‘abesdür yâhūd vâcibü’l-vücûduñ katında “lâ” “lâ”dur a’nî ma’nide her mümkün mevcüddür yâhūd arada hazif¹¹ a’nî taqdîr-i vücûduñ karşuluğı “lâ”dur “lâ”nın mevcüddür demek ola yâhūd mevcûdâta mukâbil “lâ”dur ki “lâ” “lâ”dur ki “lâ” te’kîdün¹² te’kîd-i hazif olmuş ola¹³ yâhūd “lâ” “lâ” a’nî mevcûdâtdan ğayrı “lâ” “lâ”dur¹⁴ demek ola yâhūd “lâ” “lâ” a’nî herşey mevcûd illâ yok yok yâhūd mevcûduñ ğayrı ne kadar “lâ” “lâ” gine “lâ” ilâ-ğayrı’n-nihâye demek ola yâhūd “lâ” “lâ” evvel idüğine “lâ” demek ola yâhūd evvelki “lâ” hâzırı nefyi soñraki vücûd yâhūd¹⁵evvelki mübtedâ soñraki [3a] su’âle mübtedâyâ haber a’nî şer işleme diyecek yirde mübtedâdur ikinci “lâ” şer’imüzde yokdur demek ola yâhūd mübtedâ haber mâbeyninde mañzûf olanlardan meşelâ “lâ” bilmeksizin iseñ beyân olmaduğ “lâ” dur yâhūd “lâ” “lâ” getürür ve “lâ”dan hâşıl olan “lâ”dur demek ola yâhūd “lâ” “lâ”yı müstemildür şart “lâ” meşrûţ “lâ” sebep “lâ” ecir “lâ” “lâ” “lâ” ve hâ-kezâ demek ola pes nüfûs mükellef oldu ise geçip ma’nen kamu ‘uşşâk¹⁶ dime şeydür yakayı şâk¹⁷ olupdur ism-i zâtü’llâh denilür mi dağı Allâh Celle şânühü¹⁸ ism-i şerîfün bu ola da a’nî müstecmi’ü’ş-şifât idügin bile de kelâma nice cerâ’at ola yâhūd isminden ğayrı dağı kelâma cerâ’at nice ider yâhūd bu ism-i şerîfün şâhibine muhâlif [3b] nesne şadır olur mı demek ola yâhūd denilür mi ki kâdirün¹⁹ biz hemân Allâh dağı Allâh Celle şânühü yâhūd ğayrı kelâm var mı dağı yâ Râbb demek ola yâhūd lafza-i celâlünden taşra evşâf kaldı mı dağı yâ Râbb demek ola yâhūd rızânuñ ğayrı dağı kelâm dinür mi ism-i şerîfün bu olucağ a’nî günehle bilicek demek ola yâhūd ism-i şerîfün çünki budur ma’nen ğayrı dağı ne var demek ola yâhūd

⁹ (4. A’nî lânın lâsısın demek ola ba’zı mehel ba’zı şey’in ‘ademi fâ’ide eyide eyle de degülsin demek ola / minhü) [2b]

¹⁰ (1. A’nî fazl-ı tahsîl-i ‘abesdür / minhü)

¹¹ (2. A’nî iki arasında dūr var)

¹² (3. A’nî “lâ”dur ki “lâ” “lâ”dur ki “lâ” / minhü)

¹³ (4. Bî-hasebi’l-iqtizâ) demektir ama orada yok.

¹⁴ (5. A’nî ‘ademün vücûdu yokdur / minhü)

¹⁵ (6. ... “lâ” degül ...) (Eser, ciltlenirken kesilmiş, yazılar okunamadı.) [3a]

¹⁶ (2. Zâhir deñilmek ile olmaz / minhü)

¹⁷ (3. Nefsi için mâ-sivâyla meyilden yâhūd hisâbdan yâhūd berâziğdan/ minhü)

¹⁸ (4. A’nî kemâlle kemâl bulup ve aşkâre mâ kimi erir bir dağı cerâ’at ide mi / minhü) [3b]

¹⁹ (2. A’nî cemî’-i evşâfın mañlûkna teblig ve beyân vâcib degül kâmusı dâhil ise de vüs’at olmayanı fehim lâzım degül / minhü)

ilâhîñ ğayrı ilâh dađı var mı dinmez demek ola yâhūd lafzatu'llâh hıtab ola a'nî haķıkatde hıtab senden ğayrıya dađı olur mı demek ola yâhūd seni bilen dađı ğayrı var didi mi demek ola te'accüben yâhūd seni saña lâyıķ derüm diyen bir dađı dir mi demek ola²⁰ [4a] ğünâh bilmem ğünâh mıdur²¹ diyüp şaķ ol haķâ itme dile tevbe de tevbe eyle bilem ki hâle tevbe itme a'nî mücerred lisâna cârî olan tevbeyle tevbe yâhūd mücerred ħalbe lâzım olan tevbe-i ħalben tevbe ile düne'l-lisân yâhūd lisânla tevbe ğünâh degül dimegle yâhūd²² hâle tevbe şöyle ki olmuş ise ħalb yığıla şâyed odur deyü yâhūd her anda noķşânın bilüp hâlâ her hâle tevbe itmeklik üzre ola yâhūd hâle kebâ'ire meyletmeden tevbeden münfekk olmaya ki şagâ'ir kebâ'ir görine yâhūd hâle şagâ'ire [4b] tevbeden ayrılmaya ki terki evlâyı ğünâh göstere yâhūd hâle mübâha tevbeden ayrılmaya ki 'ibâdet zu'mumuz ğünâh gibi gele yâhūd hâle tevbe ile ola ki ednâ işine muṭṭalı' olsaķ haķķâ 'ibâdet böyle olur imiş dine hâl bu dâ'im ħacâletden erir yâhūd 'ameli ne ħadar hâliş ola 'ulvî olduķca giderek kendine görünmez pes bilem ki hâle tevbe itmiş yâhūd maķâm 'âlî olduķca esfelî esfel olduğı bilinür hâle esfelden hâlâslığa ve a'lâdan a'lâya ve 'ulvîden 'ulvîye 'azîmet ile pes imdi bilem ki hâle tevbe itme²³ soñra [5a]

Mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün

1. Ħalâş ol baħrı dñnyâdan bulasın²⁴ baħrile baħrı
İrek nür-ı Raħim baħrı²⁵ nice sürüp girek şehri
2. Ħatâya ħaml idem şanma ğalatlan kendüñi yaķma
Ħalaṭ ħalur baķılmazsa ğalaṭ-ı ħalb ile baķma
3. Bunı tâli ola hâlî çü hâlî ħalb ola hâlî
Denüpdür lillâhi't-tevfik olupdur n'eyleyek²⁶ hâlî

²⁰ (3. A'nî ğüstahlığına tevbe (...) dağı yâ Râbb) [4a]

²¹ (2. Yâhūd ğünâhı bilmemek ğünâh mı yâhūd ğünâhı bilmemek dađı ğünâh mı olacaķ / minhü)

²² (3. Zîrâ o aşıllarıñ tevbesiyle ħalbi gerek (ol aşıllarıñ) (Eserde bu not, sonradan okuyucu tarafından eklenmiş.)

²³ (4. Bu maķâmları ğören delil dimez 27 ve (...) baħrıñ / minhü (...) böyle oldu) [5a]

²⁴ (Esere sonradan, yazılmış: "olmaz illâ neylikin bilüp nefret ile")

²⁵ (1. A'nî 'adem-i intiķâle ħaml olup yumaduğı taķdîrde ħatâya ħaml dñnel-ğalat / minhü) (2. a'nî tefviķle olmağa ve 'adl-ı inşâf ile nazara temennî ve du'â yâhūd hilâf zâhib olmaya yâhūd böyle ħalı a'nî ednânun ħalini şığarı tâli eylese ğavrına ire mi yâhūd murâdda 'âruz olmayup çünki tilâvet ise / minhü) (3. Ħusûsân kütübü inzâl ve itmâma yâhūd ğayru'llâhuñ iķtizâsın itmâm yâhūd bunu / minhü)

²⁶ "N'eyleyek" kelimesinin üzeri çizilmiş ve "n'eyleyüz" yazılmış. [5b]

I.***Dile şer'ün şalâtıyla kıvâmın******Ola âsnâ ide dâ'im selâmın*****Mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün**

4. Hamîd olmaz mı aña kim idüp bed'i 'ale'l-itmâm
Devâmıyla resûline şalât idüp ola gör râm [5b]
5. Ve' âlü'l-âl-i aşhâba iderüz cümlemüz ikrâm
Kezâ tâbi'ine böyle olunupdur 'ale'l-içdâm
6. Kurulan cümle maḥlûḳat-ı²⁷ delâ'ildür 'aḳıl etseñ²⁸
Belî hayretde ḳalmışdur ḳamu eşyâyı söyletseñ²⁹
7. Görüp bunca şanâyî'ler 'abeş yirde olup dirseñ
Ḥilâfuñ lâ ḥüküm ider dili 'aḳliye söyletseñ
8. Pes imdi cümle maḥlûḳın ḳılup ibdâ' idüp şun'
Muḥal midür ḳıla 'uḳbâ ne ki diler olup şun'³⁰
9. Nedür ḳılduñ göñül da'vâ ki bildünse me'âlinden
Mecâz şâhî çü ma'nide geçilmekdür bu hâlınden [6a]
10. Göñül çün beyt-i Ḥaḳḳ iseñ ḳoya câhı iriş câha
Göñül rabṭ it bilüp Ḥallâḳ ḳoya şâhı iriş şâha
11. Ḳademe şâh süre yüzler bilür anlar çü miḥnetdür
Vire şunlar yedin püsda ola Sırrî³¹ ne raḥmetdür³²

II.***Dime şöyle selâm için emir itdi du'â için******Gerek lillâh şalât eyle revâ mıdur sezâ için***

²⁷ (1. Ḥamdüñ mâ-sadaḳın işbâta ḥamd-ı ḥaḳıḳa meşḡüldür / minhü)

²⁸ (2. Şavt ve 'araz ise de icmâlen bilinmege delıldür / minhü)

²⁹ (3. 'Azamet-i şânın bildüklerine göre ve yerinde degül gibi görüne ne muṭṭalî' gibi olduḳda ḥayreti ḥikmete varur / minhü)

³⁰ (4. Zâtı işbât ve münkire 'itâb 'ilmile yaḳıne irmeyüp irşâd olmayan için ammâ tevâtür ve delâ'ilden ḳaç'-i nazar 'aşıḳ-ı şâdıḳ aḥvâline muṭṭalî'(...) delâ'ilden zirâ 'ayn(...) ḳına bürhân netice(...) lâzım bilür ve her şey' delıldür 2. baḥrde) [6a]

³¹ "ola Sırrî"nin üzerine "o ki Sırriyâ" eklenmiş.

³² (1. A'nî i'tibârı zaḥmet bilen gedânın yedine izin olaydı her meşî raḥmetdür veyâ Sırriyâ ne püs ola raḥmetdür veyâ bu fi'l ile sırra mensüb olana raḥmetdür veyâ bu ḥaşulâta sırra irene raḥmetdür veyâ pusuda olan yed-i bâṭınların şunmaḳ ola Sırriyâ raḥmetdür veyâ bu şıfatla mevşüflara tevâzu'da ola Sırriyâ raḥmetdür veyâ Kaf u Nün taḳdır idüp ola ki Sırriyâne raḥmetdür a'nî cürmü gjzli 'afv ola / minhü)

Mefā 'ilün / mefā 'ilün / mefā 'ilün / mefā 'ilün

12. Sivādan ḥāliye gönlüm³³niyāz itseñ ayā maḫsūd
Eger vuşlat dilerseñ de³⁴ sivādandur dili maḫsūd³⁵
13. Sırı Sırrıyle sır tıutup sıruñ sırrını feth eyle
Sivāsından ḥaber bilme³⁶ ḥayātla mevti katl eyle [6b]
14. Eyā vaşf u şıfāt ile bilinmekden müberrādur
Çü zātı kim vuşūf ile irilmekden müberrādur
15. Ezel āzālıdur ḥamdi o zāt-ı pākine lāyık³⁷
İden odur çü ḥamdi kim 'uluvv-ı şānına lāyık
16. Kemāl üzre ḥamid kendü ile kâ'imdi imāndur
Çü maḥlūkuñ bilā-fā'id 'araz ḥamdī mu'āyāndur³⁸
17. Ḥadiş maḥlūḫ ḥamid 'arız dinebile mi anda rüz
Daḫı ebed gerek ḥamdi³⁹ durulmaz ḫavlü iderüz⁴⁰
18. Kimüñ ḥamdi 'aciz olsa olup ḥamdi çü merdāne⁴¹
Göñül Sırrı şanılsın ola lāf-ı güzāfāne [7a]

III.***Ḥudāyā ḥamd-i taḫlīde ol enbiyālara şalli******Güzīn-i enbiyā ile kezā sā'irlere şallı⁴²*****Mefā 'ilün / mefā 'ilün / mefā 'ilün / mefā 'ilün**

19. İlahī ger ideydüñ ḫalbümi sālīm ḫaḫālardan⁴³
Ve aḫlāḫ-ı ḫabā'isler alup ḫoya 'aḫālardan
20. Rızānda ḫalbümi şābit ḫılasuñ ḫayriden ba'da
Raḫīm içün ola ni'met⁴⁴ saḫıḫı olmaya anda

³³ "Gönlüm" kelimesinin üzeri çizilmiş ve "yir dud" yazılmış.

³⁴ (2. Vuşlāt ve murād / minhü)

³⁵ (3. Vücūd ve gayr vücūdu sivā-i ḫalā ...)

³⁶ (4. Dūne'l-isneyn levāzım tef ...) [6b]

³⁷ (A'nī Ḥayy şıfatlanmaḫla ...) (1. Aḫl-ı evvele göre aşıl ḫamde ḫadir olunmaduḫın beyān / minhü)

³⁸ (2. Evşāta göre kemāliniñ kemāli yoḫ ve ḫamd ile kemālden müstagnī-i beyān / minhü)

³⁹ (3. Ednāya göre lāyık-ı ḫamd olmaduḫına 'ile'l / minhü)

⁴⁰ (4. 'İlel dūne'l-fi'l / minhü)

⁴¹ (5. A'nī ḫāmidliğine sezā pes bizlere fā'id ḫamdine göre ba'de'l-ḫamdi ...) zīrā ḫamid a'nī ḫamde bilinmekdür [7a]

⁴² (Başlıḫın saḫ tarafında okuyucu tarafından eklenen "İlahī ḫalbümi sālīm ḫamu şeyde" yazılıdır.

⁴³ (1. Ve bunda fāsıd fikirden / minhü)

21. Bu tağşirle şalât her-bâr olur mı ya selâm için
İde luţfiyla ‘afvından yüzine urmaya bî-çün⁴⁵
22. Bu gafletle şalât olmaz dimekdür fâ‘ide virmez⁴⁶
Gel it iħrâc vesvâsı⁴⁷ şalât içre selâm dirmez⁴⁸ [7b]
23. Şakaleyn-i melâ‘ikler olup me‘mür şalât için
Şefi‘ olup şifâsı tām berāziħden necât için
24. ‘Aceb ħamd u şalâtı⁴⁹ ‘acz ile oldu bu icmâli⁵⁰
Dinile tafşili ħurben hemân zihnüñ olup ħâlî
25. Açıla cevheri la‘li nikâtı silse ħalbinde
Çü koyduñ nūr-ı tekrâren ħalel⁵¹ olmaz ħalilinde
26. Rusül üzre ‘akâ‘idler dilerseñ şaklayan oldur
Ķamu şeyde cemî‘ ‘āciz⁵² kerem-kānı viren oldur
27. Dimeydüñ ‘acze meylidür bulasın zann ile yūsri⁵³
Bu esrârı ola luţfi⁵⁴ olur duyar kimi Sırrî⁵⁵ [8a]

IV -V.⁵⁶

Niyâzı tenbîhi oldu vü icād⁵⁷

Nebîlere şalât eyle mürâ‘āt

⁴⁴ (2.Ma‘nide daħı esirgemek için ola süreti rahmet gazabdan ırāk ide / minhü)

⁴⁵ (3. Şuleħanıñ şalât (...) yāħüd selāmetdir yāħüd ħāyet selāmet (...) bā‘işi dirmez / minhü)

⁴⁶ (4. Zımnen tevbe ve istıfār / minhü)

⁴⁷ (5. Sehv-i secde şalâtıñ faziletine bināen sükütla te‘ħirde gerek idi olmadı zırā vaķitsiz ve ta‘zımsız gaflet ile cārî oldu nitekim eşerde gelü-yı ervāħ-ı ‘ālemde ‘alā ħariķ-ı (...) kün buyurdılar ki baña şalât fezā‘ilin istisnā idesin ħıtābında gafletle itdükleri)

⁴⁸ (6. Her şeyde şart gibi noķşān olduğı gibi (...) zırā vaķt-i (...) tabi‘dür ve (...) iltifāt da(...) ħatāya bā‘i (...) [7b])

⁴⁹ (1. Beher-pā añmamuz umulur ki ħamd u şalât ve selām ola bu didigümüz daħı ola / minhü)

⁵⁰ (2. Cevāb du‘ānıñ evvelinde āħirinde şart gibidür / minhü)

⁵¹ (3. İmān-ı ‘atıyye soñra ‘ilm-i ma‘rifet-i ħaķıķatle virilse dostudur yābānda ħalmaz / minhü)

⁵² (4.Cevāb teklifiñ māverāsında yāħüd ‘akā‘idi-i daķıķada ve a‘mālde müctehide ittibā‘ ve anlar daħı vāşil olmayup zann-ı ħālîb sevābdur ve ħatā ihtimāldedür / minhü)

⁵³ (5. ‘Ucüb daħı ekber-i kebā‘irdür bu mertebeler lafz ‘aciz keşir gelmişdür ħilāf zann olunmaya ibtidā perde/ minhü)

⁵⁴ (6. Esrârı ilkā ħaķıķat-ı şüret-i luţfda gazab olmaz ise / minhü)

⁵⁵ (7. nedür luţfi daħı duyar gibi Sırrî maħlaşı ola ma‘nide (...) gibi olur/ minhü) [8a]

⁵⁶ Bahirlere numara veren kişi, IV. bahri atlamış ve V. bahre geçmiştir. Numaralarla bahirlere göndermeler yapıldığı için çalışmamızla eser arasındaki bağın kopmasını istemedik ve bu sıralamayı bozmadık.

⁵⁷ (2. Tafsili (...) / minhü)

Mefā 'ilün / mefā 'ilün / mefā 'ilün / mefā 'ilün

28. Kemāl üzre olur mı lā Muḥammediyye taḳliden
Naẓar oldı me'ālī bir daḫı el virmedi 'aşran
29. Senüñ vaşfında çün⁵⁸ 'aczi idem dirken 'Alī Oğlı
Gelüpdür baḫrlar cüşı tevāliyen⁵⁹ irer dürran⁶⁰
30. Gelür kerrāt ilen berraḫ sırandan sırr olur el-ḫaḫ
Ḳamu eşyā ṭolup firāḫ ne bilem yā nedür ḫayrān⁶¹
31. Meger vāsi' idüp şadı ḫılp āsānilen sehli
Bulup şuğrāda kübrāyı igende olmaya ḫuşran **[8b]**
32. Görüp ta'n itme⁶² evvelden evā'ilden ahīrinden
Ġurūr itme ḫamu şeyden gerek evvel ahīr ḫurran⁶³
33. Ola şıḫhat ile imān⁶⁴ diler ider bilā-gümān
Sebep ile ḫılp ḫayrān Muḥammediyye-i şuğran
34. Şu zālīm kimse şānında denildi mi necātında
Meger yutsa ki levhinde nedür anun için nusran⁶⁵
35. Mühim itmez nedür bunda murādı def ilen sevdā
Eyā o ne şānur ferdā derūnı doluban vizran
36. Dimem ki olayum şā'ir ṭumār eylemedüm zāhir
Çü maḫşūd olmadı zāhir ola kim eser-i Esran⁶⁶ **[9a]**
37. Bilinmez bilse bildi mi ma'ārif māverāsi mı⁶⁷
Ne kim dinür bilinür mi⁶⁸ olup taḳlid sebep ḫaşran

⁵⁸ "Senüñ vaşfında çün" ifadesinin üzeri çizilmiş ve "ḫamu şeyde saña" yazılmış.

⁵⁹ (3. Derün deryāsına ta'yin olanlar ile a'tāya sürürdan)

⁶⁰ (4. a'nī çüşa gelüp mevc-i ma'nī cevāhir olup dile irer / minhü)

⁶¹ (5. cemşek çalınca eşyā görüdüğü gibi baḫrda her 'ilmün māverāsi bilinmemek ile bilmek künhi bilmemek iktizā itmek cevāb-ı 'ākıbet bināen ḫaber ise zāfiyede daḫı niye āletdür veyā kendünün ve āharın helākına sebep midür mā ḫale bihī'ş-şerī'l-'allāmetü ve edrī fi- beyt-i Farisiyyi ve hüve hāzā heftā mutabıḫ sāl 'ilmi ḫāsıl kerdem ma'lümem şod hiç ma'lüm ne-şod)

[8b]

⁶²(2. Ya bir kimse / minhü)

⁶³ (3. Belki hūrlük ma'lüm olsa daḫı / minhü)

⁶⁴ (4. Aḫlāḫ-ı zemīmeden ve fikr-i fāsidden sālīm / minhü)

⁶⁵ (5. Degül ki yüz dördten mā'adāsın)

⁶⁶ (6. Eser-i (...) beyān ve niyāz 'ile'l-i beyāna şürü' / minhü) (sonradan, üzeri karalanmış.) **[9a]**

⁶⁷ (2. Aña 'ilmi yāḫūd ta'rīfimiz bilişden degüldür belki vaşf-ı künh-i ḫaḫıḫatle bilinmez deyi vaşfdür tafsil mahallerde / minhü)

38. Dağı ümmet olup fâris selâmina ola bâ’iş
Şalâtı olmayup nâķış bulalar ğufrını sırran

VI.

**Hazā memnū’ u lezzāti’r-rūh-ı ‘uryān
Şalâtı terk idüp olmadı ħirmān⁶⁹**

Mefā’ ilün/ mefā’ ilün/ mefā’ ilün/ mefā’ ilün

39. Kırā’at eyleyem dirse derün ‘aczen ‘aciz irse⁷⁰
Ola rahmet bunuñ ile çü derdini ‘ilâclarsa⁷¹
40. Zâħirde zâħiri görnür deründa derünü bilnür
İre mi zâlime pür-nür⁷² eger zulmi ğayırlarsa [9b]
41. O dil ki sözle sezmişdür kelâmı lām ile cimdür
Olup manşür ile manşür bārī kavlin tutarlarsa
42. Nedür berzah niye dir hâl dağı kavli idemez kâl
Baķar ancak gerekdür na’l halel olmaz baķarlarsa⁷³
43. Belī hâl ehli olmazlar ne bilsin berzahı anlar
Mücerred şavt var söyler o kâ’il kâlle dirlerse
44. Me’küle ta’n iden kimdür eyā maķşüd bilinmişdür
Gel é olma ecirden dūr dağı münkir iderlerse
45. Hıfız ide Ħudā anı bula çün ma’niden ma’nī
İder mir’at velī⁷⁴ bunu ħayır bulur ħayırlarsa⁷⁵ [10a]
46. Ki efkār u şanāyi’ler gibi dün ile ‘āliler⁷⁶
Kelimeyn-i şehâdetler yiri gökden şakillerse⁷⁷
47. Üvez miķdârıca gelmez⁷⁸ sır ile fikr iden gülmez
Nebī melek ğalať olmaz ħilâfında didilerse

⁶⁸ (3. Ne dinür ki künh ile biline bir bilmek ki keyfiyyet ‘ilmi ‘ademle)

⁶⁹ Başlıĝın üzeri, sonradan karalanmış; “olmaydı” silinmiş “olmadı” yazılmış. Başlıktaki Arapça mısranın vezni yok.

⁷⁰ (4. ‘Ulüm-ı ĝaribe ve ma’nide ma’nıye irene / minhü)

⁷¹ (5. Ba’zı a’râz-ı fâsid sârī idüp hevâsına muťabık bilür / minhü)

⁷² (6. Zulminden nefret itmedükce / minhü) [9b]

⁷³ (2. Cehil marazına tahammül gibi ‘ilâc da iderse / minhü)

⁷⁴ (3. Mâ-sivāniñ her biri âyine ve nice hikmetdir / minhü)

⁷⁵ (4. Taşdıķ-ı ta’zîmden “velev kerihel-mücrîmün” bî-sebeb-i ‘aķlü’l-ķaşır / minhü) [10a]

⁷⁶ (2. Baķmaz mısın ki / minhü)

⁷⁷ (3. Ağdırmaz iken / minhü)

⁷⁸ (4. Diyemeyüp veyâ aĝrâz-ı fâsid içün / minhü)

48. Maḳām-ı ‘ac-z-i ṭā‘atde olan olur mı rāḥatda
Olup enbiyalar ḥaste bilür Sırrı velilerse⁷⁹

VII.

Leḥü'l-lezzātü'l-İslām ve't-taşavvuf fe'l-yaḳra'ün Şalāt ola o meclis olmaya dūn⁸⁰

Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün

49. Hemān dilden dime ḳāli ḳalilü'l-lafz u eşkālī
Müfid ola me‘ānide oḳunduḳca gider ḥālī⁸¹ [10b]
50. Daḥı her bir kelāmında bilüp ḡavrın āḥ itmekde
Derün tevbeyle olmaḳda idüp tebdil aḥvālī
51. Zünūbuñ fikr idüp zemmin añup it tevbe her nev'in⁸²
Ola gör ḥaşşile ḥāsın dilerseñ vaşl-ı işālī
52. Nedāmet gelse ḳalbüme bilem ki ḥāle tevbe'tme
Ḥıfız idüp rücü' itme münācāt eyleye ḥālī
53. İdüp tevbe girüp şevbe bile tevbe ile tevbe⁸³
Kezā ma'nī odur tevbe çıkarsa ḳalbde ḥayyālī⁸⁴
54. Bulanmaz şıdkılan şādık ḥaḳıḳat⁸⁵ arayan sâbık
Bulısar ger olup ayık ki bilmezdi olup dālī [11a]
55. Tefekkürle tilāvetli görür her anda ma'nâyı
Olur fażlan fażil illā olaydı olmayuz dālī
56. İsim dindi aña yüzde irince denilen günde⁸⁶
Umulur ki şefi' anda ḥaḳırān baḳmaḡıl tālī

⁷⁹ (5. Böyle olan sırr-ı ‘alāḳayı bilür yāḥūd sırr-ı velileri bilür / minhü)

⁸⁰ (6. Ednāsı ḳabih rāyiḥa işābetden ḳurtulup ṭayyib rāyiḥa ve raḥmet ile ayrılma/ minhü)

⁸¹ (7. Sū-i ḥālī ve nādīm olduḳca (...) ḳademe aḥsen-i ḥāle çıkar / minhü) [10b]

⁸² (2. Nev'ine maḥşuş tevbe / minhü)

⁸³ (3. Yāḥūd naḳzına me‘ān tevbe yāḥūd nefsine ḥıṭāb ki ‘adem-i naḳşın esbābına şürüg ve tevbe ābiyla yayḳanup dem-be-dem nedāmetin añlayup eyle ki yüz tutmaḳ gibi besmeleye taşıl iner / minhü)

⁸⁴ (4. Belki her baḫruñ me‘āl-i tevbeye tezkirdür / minhü)

⁸⁵ (5. Aşlı olan fāsıd olup bulunmaz / minhü) [11a]

⁸⁶ (2. Nitekim resülün esmā'-yı şerifi yüzdür cevāb nitekim lafzatu'llāha maḥşuş / minhü)

57. Sağ ol sırrına eşyānuñ haṭādur eyleme ta‘nuñ⁸⁷
İren esrārına anuñ olandur menzili ‘ālī
58. Kamu eşyā uşul üzre bilinmeklik maḳām üzre
Bilüp herkez kaderince ṭaşuñā⁸⁸ itme şayḳalı
59. ‘İlim maḳşūd ‘aḳā’iddür şevābda şart hülüşlandur⁸⁹
Gözün yaşı çü issıdur⁹⁰ olup vālī isen vālī⁹¹ [11b]
60. Diyem diyi bilinmeydi⁹² murād haḳ ola haḳḳānī
Velī gerçek ide ḥubbı nedür bu lafz-ı dellālī
61. Biligör bilmezi dilli geçile sedd-i elfāzı
Bilürseñ fikr-i māni‘dür⁹³ olup söz lafz-ı deryāyı
62. Ḳalup lafzuñ me‘āline ḳatı yelme ḥayāline
Şaḳın aldanma āline geçegör şavt-ı meyyālī
63. İdüp hicret⁹⁴ olup şādık şıdık ile olup Şıddık
Odur ölem diyen Şıddık ḳomaz ḳalbinde ḥayyālī
64. Huyı hayret ile ḥayyı nice biñ kez göye dendi
Teselliye iriş Sırrı ḳo yasın ḳāl-i seyyālī [12a]

VIII.

Tetimme-i dībāce vü tenbīhāt

Ola cümle nebūlere şalavāt

Mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün

65. Kamu ins ü cini me‘cūr melā‘ikler daḳı me‘mūr
Şefi‘ ola şalāt daḳı berāzıḳdan olup mestür⁹⁵
66. Behey ḥavfuñ şarābından içüben ḳanmayan göñlüm⁹⁶
Muḳarrebler ḳatārından daḳı bulanmayan göñlüm

⁸⁷ (3. Yāḥūd ta‘n itdügi ki cā‘iz şefā‘ata izin ola / minhü)

⁸⁸ (4. Eḳall-i eşerden mü‘eşşir riya ve şöhreti terki miḳdārı bilüp / minhü)

⁸⁹ (5. Şevāb Ḥālīḳı Rāzıḳı anladugına / minhü)

⁹⁰ (6. Zırā sürürin ki bāriddür / minhü)

⁹¹ (7. A‘zā ve cevāriḳ üzre / minhü) [11b]

⁹² (2. Tefāḥurān söylemek için / minhü)

⁹³ (3. Nefse ḥıṭāb ki ey lafza ḳalmış eger bilenlerden iseñ fikr daḳı māni‘dür sen ise / minhü)

⁹⁴ (4. Agyārdan / minhü) [12a]

⁹⁵ (Beyitlerin üzeri sonradan çizilmiş.)

⁹⁶ (2. Zırā mezid-i taḳva dileyüp ve iştiyāk farzdur ve böyle ḳanmaz iken ḥāl bu ki / minhü)

67. İrüp vaḳtı aḥır merdi ṭabībi olmayan gönlüm
Kezā ḥāzıḳ ṭabībinüñ kelāmın bilmeyen gönlüm⁹⁷
68. Beḳā ey dil ḡavır bulsañ şıdık ile vişāl dirseñ
Derünüñ şıdkile olup me'ālinden me'āl⁹⁸ dirsene⁹⁹ [12b]
69. Nice şöyle oyalandur¹⁰⁰ anuñ da'vāsı buṭlāndur
Göre görmek nümā her şey ḥilāf-ı zıll-ı ḥusrāndur
70. Olar şol kimseler dā'ī¹⁰¹ ya mescid yā kilisāyı¹⁰²
Girüp her ne ise o yer ne Mūsāyı ne 'İsāyı¹⁰³
71. Yedine almaya şunlar şu kim şöyle 'ādet eyler¹⁰⁴
Şeyātinler velī düşer¹⁰⁵ şaḳın dā'im meded n'eyler
72. Bu ma'niden ḳırup ma'nen olup nüş-ı ḥayātından
Muḳarrebler ḥaberdārdur beridür ta'n-ı ḥālinden
73. Murādı duymaduḳ olma hemān bārutleyin alma
Şübüt olmaz yarın anda ḥacāletlen ḥacıl ḳalma [13a]
74. Me'āniye baḳup durma vü zāhir baṭn-ı baṭn alma
Ḥaṭāda var nice ḥikmet ḥaṭāya doluşup dalma¹⁰⁶
75. Egerçi nuṭḳu var birler me'āle ir ḥakīm dirler¹⁰⁷
Ne taşnif ü ne şerḥ fā'id ḳanı ḳalb-i selim dirler¹⁰⁸
76. Güyā sırrı bilüp n'olmuş ser-i Sırrı başir olmuş
İlet kim ḳalb-i sālinden dine anda ḥabir olmuş¹⁰⁹

IX.

Beyānidur muḳaddimeyn**Vir şalāt -ı dā'imeyn¹¹⁰**

⁹⁷ (3. Ḳur'an-ı 'azımden soñra dārinuñ dāreynüñ ṭabībi bi-iżnihi resül-i kibriyādur / minhü)

⁹⁸ (4. Olsun / minhü)

⁹⁹ (5. Yāḥūd cem' itsen / minhü) [12b]

¹⁰⁰ (2. Niceye dek yāḥūd niceler böyledür / minhü)

¹⁰¹ (3. Nefsi dil ki dā'inüñ nefsi evşāf-ı beyāna şürüg / minhü)

¹⁰² (4. Gerek ḥayır gerek şer / minhü)

¹⁰³ (5. Kendü ḥāline ḳonsa bir millete ḳarār virmez / minhü)

¹⁰⁴ (6. Yāḥūd arzū-yı fāsıd irāş eyler / minhü)

¹⁰⁵ (7. Ma'nen rabṭ idüp tevbe mā sinne muḥtāc ider / minhü) [13a]

¹⁰⁶ (2. Meger te'vil ile şevāben zīrā(...) levni için dolaşmaq(...) sehvin bilmedi ḥaṭā ise müctehid ve gayride olur / minhü)

¹⁰⁷ (3. Yerli yerinde ḳırup getürdi dirler / minhü)

¹⁰⁸ (4. Her ḥālın ḳulluḳ için mi idi dirler / minhü)

¹⁰⁹ (5. İşle dimedi maḳşud bile gitmekde / minhü)

Mefâ ilün/mefâ ilün/mefâ ilün/mefâ ilün

77. Gider ‘aynî eger ğaynî¹¹¹ olup ‘uzletle yüsreyni
Çü ma’nî ‘ilmilen ‘ilmi bulup ‘ilm ile ‘ilmeyni¹¹² [13b]
78. Gel é şâfi girüp cevre¹¹³ gönül arzûsını çevre
Odur er kim ire ğavre olup ğavr ile ğavreyni
79. Nice dirsın bu dil ile¹¹⁴ gider mi ol senün ile¹¹⁵
İrüp ‘ayne’l-yaķın ile olup ‘ayn ile ‘ayneyni¹¹⁶
80. Ne ‘ayniyle ne ğayr oldı¹¹⁷ bulanlar böyle dir buldı
‘Ayn ‘ayniyle ‘ayn oldı¹¹⁸ ile’l-‘aynî Hüve’l-‘aynî
81. Dilerseñ ‘ıyd-i ağhâdur çü ‘ıydı ‘ıydilen dođdur¹¹⁹
Odur lâzım ğalanı dūr olup ‘ıydiyle ‘ıydeyni¹²⁰
82. Şunup elťâf-ı luťfindan ğahır bahri geçilmeklen
Gider elfâz-ı feyzinden Kelimlen ola kelmeyni [14a]
83. Eger bunda olup büşrâ dağı anı sevüp beşrâ
Ebed anda ğıluþ ğurbâ olup büşrâda büşreyni
84. Aña dinse ki râzıyam bilür mi ol dağı bir ğam
Odur şâdân olan her dem olup râzıya râzeyni¹²¹
85. Dile ‘uzletle ‘uzletli¹²² bilürem ğayrınıñ meyli¹²³
Geçüp Sırrı n’ olup ğayrı olup temmetle temmeyni

X.***Bükâ-i tehî-dest ü nefis-i müte‘es-sıfât******İde şalât rûhum olma ğâliyât***

¹¹⁰ (6. Anlamayan mücrimlerden seçilmiş / minhü)

¹¹¹ (7. ‘Aynın ve ğayrın gerekse eşyanuñ ‘adem-i fikrinde / minhü)

¹¹² (8. Zât ve sıfât / minhü) [13b]

¹¹³ (2. ... eķalli meşakķatlı tã‘at ednâya göre / minhü)

¹¹⁴ (3. Dilden ğabersüz lisân ile / minhü)

¹¹⁵ (4. Çün gider bu ğalb ile nice varıla / minhü)

¹¹⁶ (5. Yâri ma’nide ğalb gözü / minhü)

¹¹⁷ (6. Şifât-ı zât / minhü)

¹¹⁸ (7. Görmek için kuvâ buldı/ minhü)

¹¹⁹ (8. Ekall-i ğadem-i dâreyne zünübden ğâli meşih / minhü)

¹²⁰ (9. Dîdâr ve rızâ / minhü) [14a]

¹²¹ (2. Râzi olduğda ğuluñ râzılığı melzumdur yâĥüd dâreynde ırza ile da‘vet / minhü)

¹²² (3. İmânın melzümü ile üns olan / minhü)

¹²³ (4. Gönlnün meylinden ‘uzlet ki gönlü bilmez arzûsın ğanda bilür ğaşılı masivâ bilmemeklik şey mi ma‘a-hazâ bilmemeklik dağı sivâdur / minhü)

Mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün / mefâ' ilün

86. Liyâkat yok катуñ görmem ne niyâz itmege 'ilmem
Senüñ havfuñ kamu hâlde olupdur pes şalâ bilmem¹²⁴ [14b]
87. Saña lâyıq ne var 'ilmüm ne bir an şükrini bildüm
Yoluñdanam ki yüz sürem¹²⁵ ne yüzüm var eyâ bilmem¹²⁶
88. Ne birrim var selef üzre her işüm iḥtilâf üzre
Ne sözüüm var anı diyem ne kim diyem kana bilmem
89. Ne a'lâyı tabı' oldum nedür bir kez bilem eytdüm
Ne mevşûf arayıp gördüm ne evşâf çün çerâ bilmem
90. Ne irmek ile irmem var ne evşâf ile vaşfum var
Ne kim dinse diyen mi var ne dinmişdür aña bilmem¹²⁷
91. Ne i'tâ-yı maḥallî var fikir kılsañ vaḳit mi var¹²⁸
Ne ḥadd ile ğazabum var ne vaḳti ḥâliyâ bilmem [15a]
92. Ḥakimüñ ḥikmeti bahrı¹²⁹ iren n'eyler kamu şey'i
Vuşülen vuşlatuñ kaydı ne efkârı fedâ bilmem
93. Ne ni'met ḥamduñı bildüm ne¹³⁰ luḥfuñ dil bilür irdüm
Ne bulsun çüñde çâre kim dimem yoluñ bulabilmem
94. Dime şuğrâ vü kübrâdur bilüp bilmek gine oldur
Ne bildüm ne firâsetdür vü ne kanda yara bilmem
95. Ne fikrin ğâyetin buldum kemâl ğavre ne kim vardum
Ne tende cânımı gördüm ne 'acziyle yanabilmem
96. İşâretden kıluḫ irşâd ḥaḳıḳatle olup küşâd
Ne gördük ğâyet-i ğavri ne sırrı Sırriyâ bilmem [15b]

XI.**Taklîd-i nekâyışdan tenzîhât
Şalât ile olup maḳbûl bi'z-zât**

¹²⁴ (5. Kamu maḥlûka salâdur / minhü) [14b]

¹²⁵ (2. Ne var lâyıq ne yüz var sürem / minhü)

¹²⁶ (3. Saña lâyıq ne aḥvâldeyüz / minhü)

¹²⁷ (4. Vaşşâf olsa vaşif içün ne didi ve bilsem daḫı añabilmem / minhü)

¹²⁸ (5. Zâhirde ise fikir maḥall-i tekellüm mekrûḫ ve ḥarâm ve Ḥaḳḳ şey'e karşı ise ḥâl bellü kezâlik tekellüm maḥall-i fikir mekrûḫ ve ḥarâm ve islâm arz ayt denilse ḥâl bellü / minhü)

[15a]

¹²⁹ (2. Muḳarreblere verilen in'âma / minhü)

¹³⁰ (3. Her bir ni'metiñ maḥallin) [15b]

Mefâ ilün/mefâ ilün/fe ulün

97. Şıfatla zāt levāzımdan müberrā¹³¹
Fi’il ‘ārī neḳāyışdan müberrā
98. Ve şöyle şu şekil olmak dinilmez
Zamān sā‘at mürürından müberrā¹³²
99. Nice künhiyle zātu’llāh bilinür
Vuşüli yoḳ vü dinmekden müberrā¹³³
100. O ki ḳādir degül itmege ünsi
Fehim ‘āḳıl irilmekden müberrā
101. Mişil yoḳ üns olunmaz anuñ için
Kemālince añılmaḳdan müberrā
102. Tefekkür zātı olmaz lâkin evşāf
Ḳamu maḳlûḳ beyânından müberrā
103. Kelāmında vaşıf icmāl bilindi
Nihāyetle irilmekden müberrā¹³⁴
104. ‘Aḳıl irmez vaşıf denür zarürī
Sırı dile gelinmekden müberrā¹³⁵
105. Anuñ için ne dine kim denildi
Ḳuluñ ḡāyeti añmaḳdan müberrā [16a]
106. Ola mı sırrınuñ eyleye keşfin
Naḳış irmez sivāsından müberrā¹³⁶
107. Belī tā‘at bizüm için buyurdı
Kemāl bulmaḳ kemālinden müberrā
108. Ḳamu şeyler gine eşyāya lâzım
Aña eşyā levāzımdan müberrā
109. Ribih ‘arız anuñ için berīdür
Anuñ için lezā’izden müberrā
110. Nedür bunda neticesi ulular
Çü ma’nī anı idrākden müberrā

¹³¹ (2. Ezel-i āzāl tekmil-i kemāl vācib ezele ebede ihtiyācdan berī olduḡı ḥalde / minhü)

¹³² (3. Leyl ü nehār ve ‘aşr-ı dünyā ve ‘uḳbā geçmeden / minhü)

¹³³ (4. Bilā-tevcih / minhü)

¹³⁴ (5. Evşāfda ve şun’ıda tefekkür nihāyete irmez / minhü)

¹³⁵ (6. Bī-ḡayr-ı irādetin / minhü) [16a]

¹³⁶ (2. Keşf olsa ḥicāb ve naḳış gibi ‘arazdan berī mā-sivā ta’alluḳ etmez / minhü)

111. Na'im içre na'im olur bilinür¹³⁷
Çü olupdur uşanmağdan müberrā¹³⁸
112. Hudā ibdā' idüp heybet şamular
Tebessümler murādından müberrā
113. Meserret şandadır anda olanlar
Bilüpdürler şulüm anda müberrā
114. Derünü şavf iden geçdi yüsürle
Dağı aña şazābından müberrā
115. O ki sâfi olur şavf ile şaşyet¹³⁹
Derün âteş o bunlardan müberrā¹⁴⁰ [16b]
116. Geçile geçmeden bu varşalardan
Göre 'işret o 'işretten müberrā¹⁴¹
117. O şâletde virür cümle selâmin
Şabūlinün 'ademinden müberrā
118. Şayâl irmez kemâline Hudānuñ
'Alim oldur tefekkürden müberrā¹⁴²

XII.

Beyân-ı muhâl-i ta'rifi z-zât

Enbiyâ' vü aşhâba şalavât

Mefâ'ilün/mefâ'ilün/fe'ülün

119. Yakınnıqdan irilmez zât-ı Haşşâ
Şarîblikden görölmez zât-ı Haşşâ
120. Ululuş kibriyâdan çün görölmez
'Azîmlikden 'azîmliğün bilinmez¹⁴³
121. Celâlınden irilmez zâta şurbâ
Raşim olmaya irmez zâta şurbâ
122. Kemâlınden vaşıf olmaz 'ayân lâ
Ve müstağnî dağı zât-ı beyânla¹⁴⁴

¹³⁷ (3. Ez'âf u muza'af şuşüşâ vuşlat / minhü)

¹³⁸ (4. Anlar içün dağı uşanmağ şalk itmez / minhü)

¹³⁹ (5. Böyle olanlar dünyâda / minhü)

¹⁴⁰ (6. Şevş ve elem biz keyfiyyetde olana rüşa ve 'âcize maşşüş / minhü) [16b]

¹⁴¹ (2. Yâşüd cennet 'işreti bilinmez bize o mehel / minhü)

¹⁴² (3. Ammâ evşâfın ve şikmetin fikriyle şikir farşdur)

¹⁴³ (4. Cevâb kemâl ile / minhü)

123. İder vaşf-ı kerîmi zu‘mı her kes
Beyân ide bilür mi anı bir kes [17a]
124. Velî zâtın aña idi o hûblar
Cilâ mustağrağ itmez mi o rûylar
125. Kaçan aña arılamak için zât
Diye Mevlâ dimişdür hamdi bi’zzât
126. Aña irmez o kim zâtı harâbâ
Elâ ‘âlem cemâliyle ser-â-pâ¹⁴⁵
127. Kamu fâsid hilâfında selef dir
Bilinmesi dağı ğayre hilâfdır¹⁴⁶
128. Anuñ zâtı ki vaşfiyla bilinmez
Muğarrebler bile dirdi dinilmez
129. İder künhiyle künhin yâd-ı muṭlağ
‘Uḡûl-ı halka sığmaz zât-ı muṭlağ¹⁴⁷
130. Bu ma‘lûmla bilinmeklik buşûla
Murâd ‘acziyle irmekdür vuşûle
131. Getürmezdi şakaleyni vü illâ
Biline zâtı icmâli degül lâ¹⁴⁸
132. Bu miğdâr ictinâb miğdârı şirden
Ola ḡârî ki herkes bile birden
133. Bilen bildüm diyemez bil ki bildi
Müşâbihsüz vü beñzetmez ki bildi [17b]
134. Yakın geldükde geldi küllü ‘aczi¹⁴⁹
Olup kâmil kemâlen şevḡı artdı¹⁵⁰
135. Ziyâde olsa ‘ilmi ‘aczi artar
Bu sırrı bil ola ki ‘ilmi ḡurtar
136. Ḥayâl olmaz¹⁵¹ ḡayâl yokdur Ḥudânuñ

¹⁴⁴ (5. Belki mâ-sivâdan şâdir olan şifât ve ‘araza ḡâceti olmadı olmaz / minhü) [17a]

¹⁴⁵ (2. Görmemek ile ‘adem iḡtizâ itmez / minhü)

¹⁴⁶ (3. A‘nî teşbihsüz ve nişânsuz / minhü)

¹⁴⁷ (4. Yâḡûd halk ‘aḡlı idrâk idemez / minhü)

¹⁴⁸ (5. Ḥuşûşâ künhile bilmede ‘âciz olmağ ile ve belki bir mevcûduñ ve bir mes‘eleniñ câ‘iz ki sırrına ve künhine “el-‘ilmü ‘inda’llâh” demek ile / minhü) [17b]

¹⁴⁹ (2. A‘nî bildükce bilmege ‘aciz ve iştiyâğ artar / minhü)

¹⁵⁰ (3. Şevḡı dağı kâmil ola / minhü)

Çü 'ilmine 'ilim yokdur Hudānuñ¹⁵²

XIII.

**'Aczün fi'l-'aczi bi-zikri'l-ismi ve ş-şifāt
Yine es'ad-ı mevcūdāt-ı enbiyā-rā şalavāt**

Mefā'ilün/mefā'ilün/fe'ülün

137. Bilinmekle mezīd-i şān bilenler
Kamu 'ālemleri zerre bulanlar
138. Sevebilüp sivāyı bilmeyeydüm
Haķikat doķuna Haķķa bileydüm
139. Hayādan mā olaydı bu vücūdum
Hüner midür daķı olmaz sücūdum
140. Şifātında olundu cüz'i āgāh
Kuluñ vaşf itdüginden yüce Allāh
141. Celāl-i Kibriyāsın fikr idenler
Yemek içmek degül ruħdan geçenler
142. 'Aceb zātı zikir oldı şanurlar
Āteş virdi ile erür demürler [18a]
143. İdeydi zikrini 'aşık Hudānın
N'ola cildi ma'āşiden cüdānın
144. Bu āb ile yudılar kalblerini
Açup ma'nī ile rūħ kablarını
145. Muķarreb lā vuzū' açmaz zebānın
Neķāyızla o depretmez lisānın
146. Velī anlar bizüm için bilinmez
Mücāhiddür bulan āsān bulunmaz
147. Hudāya sırruñ a baķr-ı 'amīķ kıl
Devāmı luţfuñ a dām-ı ğarīķ kıl
148. Çü luţfuña fikir irmez Hudāsın
Ki 'ilmüñe 'ulüm irmez 'Alımsın

XIV.

'Aciz 'aczen Hudāya ħamd-i taķlīd

¹⁵¹ (4. Hayāl şandüğımız hayāl olmaz / minhü)

¹⁵² (5. Zirā 'ilminden ħāric 'ilim olmamışdur / minhü) [18a]

Salât ile ola dıneydi taklîd**Mefâ‘ilün/mefâ‘ilün/fe‘ülün**

149. Bize dinmez bize ey gâfil insân¹⁵³
 Hıtabıyla gine olupdur ihsân¹⁵⁴
150. Bilenler gafletin olmadı merdûd¹⁵⁵
 Hamîd olsun hamîddür hamd-ı Maḥmûd¹⁵⁶ [18b]
151. Hamîd oldur ola ‘acziyle eczâ
 Şurûṭ gibi durur anuñla ecrâ¹⁵⁷
152. Eyâ ki nefse ‘ârifle olaydı
 Degül ki mişli mi bilem n’olaydı¹⁵⁸
153. Haḳıkatden gelip haberdi dirler
 Dinileydi velî anda ne dirler¹⁵⁹
154. Kamu halkuñ vücûdı medḥe dâldur
 Mediḥ anuñ durur gayrısı lâldur
155. Bilen bilür ḥalâş olmaz ḥatâdan
 Anuñçün dil ‘aciz oldı edâdan
156. Mediḥ olsa dine mi zât-ı pâki
 Vücûhlar eyleyüpdür mess-i ḥâki
157. Haḳâyıkla olan hergiz dükenmez¹⁶⁰
 İrüp ‘acze ne ki dirse begenmez
158. Kelâmıyla ya taşnîfinde olsun
 Ve ef‘âliyle ya ḥâlinde olsun
159. Dimez illâ dise ḥavfıyla dirler
 İrenler kâl olup ḥâl ile dirler¹⁶¹
160. Senüñ şükrüñ ne kâdirdür kuluñ ne
 Çü virmeydi dilüm n’ey ki elüñ ne [19a]

¹⁵³ (2. “Amenu ve’t-teḳu’llâh” gibi / minhü)

¹⁵⁴ (3. İhsân içün ihsân âgâh içün âgâhdur a’nî maḳâm-ı fevke delâlet naşîhatdür / minhü)

¹⁵⁵ (4. Nitekim gafletle kendüye lâ’in olduḡın bilmedi / minhü)

¹⁵⁶ (5. Yâḥûd ‘acizdür / minhü) [18b]

¹⁵⁷ (2. Ey ecrâ kâmilen / minhü)

¹⁵⁸ (3. Kâmiller aḥvâline Ḥâlik kanda ola / minhü)

¹⁵⁹ (4. Ve fihi iş‘ârun ve tenbîhün ve tehdidün ve beşâretün ve fihi fih / minhü)

¹⁶⁰ (5. Yâḥûd gönül seyriniñ ḥaḳâyıkı nitekim gözlü ne ḳadar gezer o ḳadar görür / minhü)

¹⁶¹ (6. Kendi ḥaḳḳında / minhü) [19a]

161. Nesi olur kuluñ cümle halâyık
Bu a'zâ fi'l-i âyâ pûta lâyıķ¹⁶²
162. Degül mi madħak-ı şeytânî kimse
Lisân anda dili dünyâda ünse
163. Niyâz olur hamid zâtı hakiçün
Yine kendi kelâmı ħurmetiçün
164. Kemâl-i kudreti ta'rîf dinür mi¹⁶³

Veşâ'ifler dirüz vaşfi olur mı
165. Liyâķat üzre dinmişdür mu'ayyen
Baķup durma ide ķalbün müzeyyen
166. Meger ğaflet ile bilinmeyeydi
Ekilli şürb degül söylenmeyeydi
167. Eger künhiyle ma'lümât biline
Duĥûlî olmamış ğüyâ yolına
168. Buña 'âlim olan bir şey yazamaz
Bu nuţķa¹⁶⁴ ma'nide mühri bozamaz
169. Degül zâtı şifâtın vaşf ider mi
Ķamu eczâ devâmıyla yazar mı
170. Nice dünyâ daĥı ĥalk itse Mevlâ

Dolup dursa kezâ böyle ser-â-pâ [19b]
171. Ħilim ile şabır vaşfin devâ mı¹⁶⁵

Dimek mühlet devâm gözleñ rızâmı¹⁶⁶
172. 'Aķıl oldur çeker ĥavfin müdâmî
Olup fâkir o râhını azâ mı
173. 'İlim ile 'ilim aña didiler
Ki mir'âtdur cehil gördi görenler

¹⁶² (2. Belki bûte mezîd meyil midi / minhü)

¹⁶³ (3. Ħadd-i pâyânı yoķ ķatında mâ-sivâ zerre degül / minhü)

¹⁶⁴ (4. Bu (...) yâĥûd mâ-sivâ yâĥûd ibtidâ noķta altında yüz dört kitâb ma'nâsından ma'nide noķtaça ma'nânın mührün bozamaz / minhü) [19b]

¹⁶⁵ (2. Ħalâyık evvelinden nice evâĥir kerrât ile fikir añlar gibi ola mı / minhü)

¹⁶⁶ (3. Ħâşıl dimekdür ki ne Mevlâ oldugum biliñ de aña göre / minhü)

174. Odur ‘âlim sır-ı eşyâ ne göre
Degüldür baķiben âyine göre
175. Hâlâyıķdan belî bir ķatre nişân¹⁶⁷
Daķâyıķa irilür eya bir ân
176. Dirüz geldi ‘ilim bu ki ‘ayândur
Velî bil kim eyâ ‘aczin beyândur
177. Şemisten zerredür kısmet olınan
Sırından ķatredür hâlķa bulınan¹⁶⁸
178. Nicesi keşf-i ‘aczin merre ide
Mecâli yok ‘acizden zerre ide
179. İtâ‘atden hicâb idüp kaçıldı¹⁶⁹
Tâ şol deñlü celâl hâvfin çekildi
180. Tahayyürden ba‘îd dinmez ne itdün
Şalâtı şavmı Hacca neye gitdün [20a]
181. Eyâ nef‘î şanup anca hâţâdur
Ve tã‘at bildügüm nefis-i hevâdur
182. Celâle mazhar oldu anca hayvân
Niçün âyâ teyâķķuz gelmez ey cân
183. Kula lâzım ‘ubüdiyyet olına
Keremlen kâr idüp cennet yolına
184. Liyâķat yok ķatuñda yüz süreydüm
Celâlsüz pes cemâline ireydüm
185. İren ķalbini şaflan şaf idendür
Kemâl inşâf ile inşâf idendür
186. Sebeb gâyet ‘aķâ‘idle irişür
İrenler cümle bu yoldan girişür¹⁷⁰
187. Ne irerseñ ķulüb ile ireydün
Derün Sırrî celâl hâvfin ideydün

¹⁶⁷ (4. Yazılan ve görülen / minhü)

¹⁶⁸ (5. Bunlardan işâret zımnen medihdür / minhü)

¹⁶⁹ (6. Ahvâl-i nedâmetiñ hâţıra gelmeyen nedâmet-i perişânın zerrece beyâna şürü‘ / minhü)
[20a]

¹⁷⁰ (2. Huşuşâ i‘tikâd-ı cem ile ki ehl-i sünnet / minhü)

188. Kemāline kemāl irmez Hudānuñ¹⁷¹
Çü 'ilmine 'ulüm irmez ki anuñ¹⁷²

XV.**Kaçan 'acz ile olsa ehl-i feryād****Zikir eyle habîbine şalavāt¹⁷³ [20b]****Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün**

189. Seni bunda gören görser ğayır görmez¹⁷⁴ o göriser
Maḥall-i müsteḥk tã'at ne itdiler ne idiser
190. Saña lâyıķ medih ider ne gelmişdür ne ḥod gelser
Velî şānuñ saña lâyıķ nedür bildi ne kim bilser
191. Senüñ kavlüñ senüñlendür ne dinmişdür ne ki dinür¹⁷⁵
Müfessirler kemāl üzre ne añladı ne duyısar
192. Nihāyetle dirüm diyen ne diyüpdür nedür duyan
Kemāl üzre mesā'ilden ne iḥrāc var ne bulısar
193. Bilen her sözde taqşırāt dimez mantıķ meger kırāt¹⁷⁶
Añunçün tiz geçer şırāt қаланlar қанда dolısar¹⁷⁷ [21a]
194. Kılanlar 'aczilen 'aczi 'azizin 'acziye buldı
Bu deñlü lafz-ı elfāzı dinüpdür āya dindiser¹⁷⁸
195. Beli şol kim ider kibri kıılırken 'acze irmez mi¹⁷⁹
Derünından i vāh 'ilmi ne almışdur ne d'alısar¹⁸⁰
196. Şu kim ola seliminde görür mi milkini gözde¹⁸¹

Dilinüñ her tarafında hezārān milki olısar

¹⁷¹ (3. Zırā şānına lâyıķ kemālineñden ḥāric kemāl olmamışdur yāḥūd қалан maḥlūqdur mā-sivāya daḥı diledüğine ider / minhü)

¹⁷² (4. Ve kezālike'l-'ilmi / minhü)

¹⁷³ (5. Güçlükler āsān ya zikir eyle ki şalavātdur veyā ḥabîbe şalavāt zikirdür yāḥūd ikisi de cem'î muṭlaқ zikir maḥallinde zikre bā'iz pes vāsi' yirde dār gezmeklik dār yiri vāsi' ider / minhü) [20b]

¹⁷⁴ (2. Bārī gayru'llāh ve yārına isti'dāta sa'y / minhü)

¹⁷⁵ (3. Melā'ike ve belki ba'zi şıñarı gibi dimez / minhü)

¹⁷⁶ (4. Nitekim Hārūn-ı Reşidiñ oğı söylemedi şayd seslenüp tuṭulduķda en-necātü fi-süküt didi ba'dehu đarb olınduķda lākitü'l-helāke bi-sebebi'l-kelām didi / minhü)

¹⁷⁷ (5. Belki mübāḥ eқalli giri қalmaga sebeddür / minhü)

¹⁷⁸ (2. 'İlmden 'ilme nisbet ḥaber bārī oldu mı / minhü)

¹⁷⁹ (3. Ziyāde bildüğü şeyde 'aczi iḥāta idüp kibire yer қalur mı / minhü)

¹⁸⁰ (4. 'İlim naşibi olmaz ḥatta kibir çıқmaya ve kebā'ir āña nisbet şagair dindi / minhü)

¹⁸¹ (5. Süleymānī-ṭabī'at 'aleyhi's-selām gibi ola iltifāt itmez / minhü)

197. Görinmez gözine hergiz eger Rüm u eger Kayser¹⁸²
Refi’ olup kamu sivâ kerem-kân nûrı bakısar
198. Ola gör hay behey Sırrî bulısar her fikir kaçrı
Olar kâmil o kim ‘aczi belı hikmetle añlısar¹⁸³ [21b]
199. ‘Acâyib şâh-ı a’lâsın kemâlüne kemâl gelmez¹⁸⁴
Ki ‘ilmine ‘ulüm varmaz garâ’ib şân-ı a’lısar

XVI.

Beyân-ı evşâf-ı ma‘a-niyâz-ı sevâdât ¹⁸⁵

Vir habîbe gâfil olma şalavât

Fâ’ ilâtün/fâ’ ilâtün/fâ’ ilâtün/fâ’ ilün

200. El-meded Rezzâku ‘âlem hem ki Rabbü’l-‘âlemîn
Oldı râci’ rahmetün çün eyleyüp li’l-‘âlemîn
201. Hamd zâhir itdi taşnîf eylemekdür imtişâl¹⁸⁶
Vüs’atümce gözlemekdür taqlîde bu bir mişâl
202. Geldi irdi vaqt-i âhir bir ‘ilelsüz nesne yoğ
Hamdi olup şükriken ki yoğ gâzab bel rahmi çok [22a]
203. Neyle varam kim ne diyem çünki rahm-ı Râhim ol¹⁸⁷
Anca mürsel çün muğarreb etdi fazl-ı şâhum ol
204. İsmi oldı pes ki Ğaffâr hem ki ğufrân kânıdur
Şükri bilmem hamd idem lîki Settâr şânıdur
205. Belki luţfuñ şöyle kim tâ kûya geçmez sel kodun
Bunca mürşid anca ‘âbid mu‘cizât mürsel kodun
206. ‘Âleme rahm eyledün pes rahmete’l-ârâm içün¹⁸⁸
Hamdi olup şükri ola gâyeti İslâm içün¹⁸⁹
207. Çün selâmsuñ ide sâlim vaşf-ı hâlüm ğillile
İde luţfi ile luţfi bâkî rahmet küllile [22b]

¹⁸² (6. İlham-ı hedâyâ cüş etdügi vaqıtde / minhü)

¹⁸³ (7. Kâmindür ‘aczi ve şânına göre ve böyle olan velîdür hikmet ile añlar / minhü) [21b]

¹⁸⁴ (2. Zâhirâ ba âhar zımmen me’âl bir el-hâşıl / minhü)

¹⁸⁵ (3. A’nî kalb-i ebyâda ve ‘afvu eşâma ma‘a âsâme / minhü)

¹⁸⁶ (4. İmtişâle taqlîddür nitekim / minhü) [22a]

¹⁸⁷ “Rahm-ı Râhim ol” nüshada “râhim râhim ol” şeklindedir.

¹⁸⁸ (2. Aralık ve mühlet anıñ hürmeti içün / minhü)

¹⁸⁹ (3. Yâhüd imân beğası içün sebebler İslâma şükür ve zulmi şariğ ve zorbalıkdan ihtirâz hâşıl merhametsizlikden ve âhirinden havf ve fikir ve niyâz bunların hilâfi hilâfdur ‘iyâzen bi’llâh / minhü) [22b]

208. Korkaram kesri zünübten bu mı ümmetüm diye
Umaram ki Haq Te'ālā dile rahmetüm diye¹⁹⁰
209. Ol habībün şān-ı hāli külliye oldu emīn
Belki haşmuñ eyliğine cümleñün çekdi ğamın¹⁹¹
210. Sev anı li'llāh severseñ ola bustān semeni
Ger haqıķı dost dilerseñ gezme Hind ü Yemeni
211. Hāle şer'ün bāķi iken oldılar keşr-i emīn
Hamdi 'acziilen şükür ki olavuz ehlü'l-yemīn
212. Her biri bu maḥlūqātuñ 'aczi bilse muṭlaķā
Hikmeti budur ki dā'im ḥamd u zikre ıṭlaķā¹⁹² [23a]
213. Şol ki her-bār olsa muḥsin oldu dā'im şükriilen¹⁹³
Ma'nide ḥamdiyle olup şükre 'aczüm şükriilen
214. Belki şükürüm oldu ümmet kenzilen kayrılmayup
Pes veli dün himmet itmez anca Sırrı bilmeyüp¹⁹⁴

XVII.

Resūline selām için idüp kaşdı du'ā için

Bile li'llāh şalāt eyle lāyık mıdur sezā için

Mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün

215. Evā'ilden mecālisün bu niyyet iledür hādün
Umulupdur cezā-i rüz cemī'an ḥayriilen yāduñ
216. Olaydı luṭfına bā'iş nice olmaz gönül mūnis
Göre nice necāt buldı o kavm-i Ḥazret-i Yūnus [23b]
217. 'Avāmuñ tā'ati ey dil ḥavāşuñ nesine beñzer
Ki ebrāruñ muḥarrebile olan aḥvāline beñzer¹⁹⁵
218. Umūrun cümle tevfiżler idüpdür küllü ebrārlar
Emānātı sivā şey mi¹⁹⁶ edeb bildi çü karrārlar¹⁹⁷

¹⁹⁰ (2. Yāḥūd āḥara şefā'at diye yāḥūd dile a'nī kalbiñe rahmetüm diye şāfi' kıla / minhü)

¹⁹¹ (3. Ḥuşuşān Allāhümmehdi kavmī fe-innehüm lā-ya'rifün eserī ilā yevmi'l-ķiyāmeti / minhü)

¹⁹² (4. Zikri ıṭlaķ zīrā şāḥib-i 'aczün dili dā'im dimekeddir anı ki noķşāndan 'ārī ve kemāl ile muttaşif sensin dir her-bār ma'nen / minhü) [23a]

¹⁹³ (2. El-iḥsānū en-ta'būdüllāḥa ke-enneke terāhu fe-in lem tekün terāhu fe-innehü yerāke / minhü)

¹⁹⁴ (3. Yāḥūd her murād olsa garrālanup ḥaşıl yirli yirinde itmişdür / minhü) [23b]

¹⁹⁵ (2. Armağāni çuban vezire getürse ta'zim olmaz ve ḥavf ziyādedür ammā in'am-ı 'azımdür ḥāl bu mu'āvenet ile peydā aniñçün 'ucbuñ maḥalli yoķdur / minhü)

¹⁹⁶ (3. Zīrā aĝrāz-ı nüfus süpüründi gibidür ḥazīnede yaķışmaz / minhü)

219. Bu ‘âlem ile ‘ârifler ne ğam yirler ne zevk eyler¹⁹⁸
Beķâyı gözleyüp her-bâr sivāya göz tütup n’eyler
220. Münâcâtı recāmuzdur luţuf fażluña ğalmıřdur
Nitekim enbiyâ mürsel ğamu bu baħra dalmışdur
221. Ğudāya ‘aciz ile Sırrî recā i‘tā-i vāriřdür
İlāhî fażlılan fażluñ ğamu ni‘mete bā’ıřdır [24a]

XVIII.

**Tavti’atün li-medh-i fahr-ı mevcūdāt
Şalāt ile ola esmā ‘aliyyāt**

Mefā’ilün/mefā’ilün/mefā’ilün/mefā’ilün

222. Eyā añdum ğamîdinden ‘aciz geldi beyânından
Bedi’ oldı ğabîbe medħe taķlidi ‘ayânından
223. Ne ğad var bel zünüb yana¹⁹⁹ ne yanmaķ zebħ ile ğana²⁰⁰
Onı daħı hünere şanma sa’yı lâzım selimâne²⁰¹
224. ‘Aceb vařfuñ beyânına şürü’ında za’ifâne
Olup bir an nice biñ mevc nazār ğıldum ki rühâne
225. Velâkin bilmeyen²⁰² almaz cemādāt añlamaķ olmaz²⁰³
Ne bilmekle bilür anı eger bildi řunaķ olmaz [24b]
226. Ne anı ne bilür onı ne şunı ne bilür şanî
Yeyüp ğayvân gezip durur ne ğayvânî ne insânî
227. Ğuşuşâ kim ‘aceb dindi dîn-i Maħmûd ğarîb oldı²⁰⁴
Ēanı dertli nedür yanan ki řiddîķlar ğurüb oldı
228. Derünü ‘aşķ-ı ğaķķânî niceler bulmadı gitdi
Tulü’a muntazır olduķ tekebbür irmeyüp gitdi²⁰⁵

¹⁹⁷ (4. ‘Alâ-kemâli’-rızâ / minhü)

¹⁹⁸ (5. Yâħûd ‘âķîbet ve aħîret elemiyle ne ğam yirler ne yâħûd ğatı ğamdudur ne zevk eyler yâħûd meĒer fenâ içün fenâ olmayup ğam çekmez ise ne zevk eyler ne cevâb buranın ğükmü ve añlayıřa Ēöre / minhü) [24a]

¹⁹⁹ (2. Belki zünûbe Ēöre aĒlamaĒa isti’dâd yok nice vaşf idem / minhü)

²⁰⁰ (3. Ne tevbe Ēatlile intikâm ola mı / minhü)

²⁰¹ (4. Fesâda virenlerden Ēâlî olmaķ ile / minhü)

²⁰² (5. Bilmek vechile mühim itmeyen bu Ēâletden yâħûd isti’dâd bilmeyen / minhü)

²⁰³ (6. Cehl-i mürekkeb bildüm řanur bilmez ki sâ’ide ve ceħl-i bāsîť bilmesine maĒrûr olmaz veliniñ kemâli maķâmına (...-dur) / minhü) [24b]

²⁰⁴ (2. Ehline i’tibârla vâz Ēalmaķ ile / minhü)

²⁰⁵ (3. Zîrâ her şeyden alķor ‘ibret-i iblis yetmez mi / minhü) [25a]

229. O kim sırdur beyân olmaz derûndan dirmeyen yakmaz
Vürüdât-ı ilâhiyye derûn derdi yaşı akmaz
230. O ebhur şol bahır dinmez menâţık zerresin itmez
Olmaz 'aqlilen 'ağdi mecâzen dilde hiç bitmez [25a]
231. Gine zıkr oldu şādum var zikir itmekde zevkum var
Ola kim olalar irşād²⁰⁶ du'ā her anda yardım var
232. Kerem-kāni idüp irşād 'aceb midür ola küşād
Belî 'ışyān olup hā'il hele müslim olupdur ad
233. Kılıp derdiyle merdāne 'akā'idlen gözi dāne
'Aceb şefkat olunur mı sebep ile di sırrāne
234. Raḥīm ile inüp Furkân tecellî eyledi Raḥmān
Tevāliyyen cemāl ile kemālin işledi Yezdān²⁰⁷

XIX.***Beyān-ı 'acz idüp medh-i nebiyye
İdem şalāt ile medh-i nebiyye [25b]*****Mefā'ilün/mefā'ilün/fe'ülün**

235. Bilen anı bilür ta'rif olunmaz
Nübüvvet nürıdur tākāt kılınmaz
236. Kaçan her hāl zikir oluna ismi
Ḥayır oldur każā ile çü resmi
237. Çü bir laḫza tevāliyyen veyāḫūd
Tekellümle olan yerlerde yāḫūd²⁰⁸
238. Ḥayā olursa ismi ıştıfādan
Devā mı ḫavf çü bā'ışı cüdādan²⁰⁹
239. Kezālik āl-i aşḫāba mükerrer
Şalātda bi't-ḫabî' ḫayrı muḫarrer
240. Ḥabîben medḫ ider medḫ-i ḫabîbi

²⁰⁶ (2. İrşāda eḫall-i sebep her şey'i vezninden çıkarmayup eger ḫilim eger teḫevvür ve gayri / minhü)

²⁰⁷ (3. Bizler için ne demek var lākin emre imtişāldür ve şalavāt ta'zīm ile emirdür kemālen olmaz ancak taḫfif-i ta'zīmi ḫudūd ile bilüp ve vüs'atimizce sa'y ve ba'zın ta'zīmin recāmuz daḫı ta'zīmdür ḫamid ve salāt 'ale'n-nebiyyi gibi / minhü) [25b]

²⁰⁸ (2. Bu minvāl üzre lāzım olanı daḫı każā itmek ile emri dut niyāzdur daḫı şalavāt u selāmdur ve fihi iş'ār / minhü)

²⁰⁹ (3. Pes sebebeden ḫavf müsebbebdendür / minhü)

- Kulüb ile dağı ebdân tabîbi
 241. Çü ma'nide idemem vaşf-ı evşâf
 Melâ'ikler dolupdur anda şaf şaf²¹⁰
 242. Hudâ itdi anuñ vaşfin 'ayâna²¹¹
 Dime şağ ol kuşûr kaldı beyâna
 243. O meddâhı olup ğayrı ne diye
 Çü ol hâmid kıla Maḥmûd adına
 244. Anuñ şanı şânındandır bî-çârem
 İdem medḥin ne kâdirem ne çârem [26a]
 245. Hepi küstahlığı dimem cürümem
 Aña luḫfun fikir ile irimem
 246. Huşûşâ kim maḳâm Maḥmûd virildi
 Didi isteñ umarum ki irildi
 247. Çü pes dirüz belî şallû ve sellem²¹²
 Hudâ bilür derûnlardan o a'lem
 248. Anı dinmedi ki 'aşkuma gel yan
 Diyüp şunu idüñ şer'üm mu'ayyen
 249. Diyem ol aşlı ta'zîme vişâlin
 Ve fi'liyle inanmaḳdur risâlin
 250. İdüp keşret ile şalluñ me'âlî²¹³
 Ḳamu 'inde netîcenüñ maḳâlî
 251. Hedâyâ sırr-ı küstâhî n'iderler
 Cihândan pây-res tevbe dilerler²¹⁴
 252. Aña evvel idüp Raḥmân tecellî
 Tecellî raḥm ile her ân tecellî²¹⁵

XX.

Beyānum bu şaḳın itme cedeli

Şalât olmaz selâminuñ bedeli

²¹⁰ (4. Ḥayretde ḳalanıñ ne sözi olur ki ravza-i muṫahharası dîvânında oḳuna / minhü)

²¹¹ (5. 'Azîm ḫulḳlar gibi / minhü) [26a]

²¹² (2. Medḫe liyâḳat zu'm küstâhlığın dağı idemem / minhü) (beytin üstü çizilmiş.)

²¹³ (3. Aḫbâr vürüdü zîkr-i 'âlî olup ve şer'î kıyâmete dek ve aşınalık ve selâmetimiz dilemek ile lâkin fâ'ide-i zîmniyye niyyet-i 'avamdur / minhü)

²¹⁴ (4. Ḳalb-i selîmsüz getürse n'eylerler / minhü)

²¹⁵ (5. Pes eyle olsa bize ne söz ne emre imtişâl ola mı diyü zîkir şekildür murâd / minhü)

Mefā' ilün/mefā' ilün/fe' ülün

253. Karındaşlar inābetle selāmet²¹⁶
Vücūdi²¹⁷ maḥz-ı raḥmet çok 'alāmet [26b]
254. Selām itdi bize ekmel ka'ināt²¹⁸
Selām etsek selāmına vesīlāt²¹⁹
255. Gelenlerden eger ḥālā gelici²²⁰
Derūnı eyleye şalli selāmāt
256. Dile her-bār me'an dille maḥāmı
İletürler bilür n'işler ne ḥālāt
257. Ne ki dindi vü işlendi ne dindi
Ne şeyde var ki olmaz kuşrı ḳālāt
258. Tahayyürler vü dehşetler gerek mi
Ne maḡrūr ola 'aczin den 'ibārāt
259. Fenāda her ne var zıll-i ḥayālāt
'Aḳıl olan ider 'uḳbāya ālāt
260. Ğabin oldı şular şandı ki ma'ḳül
Bile ḥaḳḳānī taḳşirāt ḥarābāt
261. Recā maḳbül ola budur murāda
İrādetle gider dilden ḥayālāt
262. Du'āda eyle Sırrī şıfr-ı yedli²²¹
Sivā yitürmeyen bulmaz vişālāt

XXI.**Tenbīh-i feth-i teshīlāt****Cemi'an enbiyā ile serverine şalavāt [27a]****Mefā' ilün/mefā' ilün/fe' ülün**

263. Uyan kendüñ bula ḡāfil nedür bu
Geçüp zulmāt ḥaḳḳat ile nūr bu

²¹⁶ (6. Yāḥūd tebliḡle / minhü)

²¹⁷ (7. Gelmesinden ḳaṭ'-ı naḡar vücūd-ı pākinde / minhü) [26b]

²¹⁸ (2. şalātda ve nice sene şoñra ḡā'ibāna imān getüre tevbe buyurması ma'nen ḳarnen ba'de ḳarnın selāmıdur / minhü)

²¹⁹ (3. Aşlında selām a'lādan esfeledür ve anıñ du'ası gibi ḳābil olmaduḡı ecilden Ḥüdāya sipāriş ve 'ömürde bir farz ba'zı vācib ba'zı sünnet ba'zı mekrüh ba'zı ḥarām bu bābda daḡı 'ilm-i ḥāl çok / minhü)

²²⁰ (4. Geçmiş gelecek şalāt selām bize du'ası muḳābilinde olmaz maḳbül olmaz / minhü)

²²¹ (5. Eliñ sivā ile dolu iken el uzatmaḡ ma'ḳül mı / minhü) [27a]

264. Yüsür ile dirüz ‘ālî murâda
Sivâyı virmeye yolu murâda
265. Şuña şâdık dinür mi şıdık ile yâ²²²
Gel é ğayyür ola ğayyârla hâlâda
266. Mecâz da‘vâ idüp söz ile kırmaz
Bu depreniş göñül menzile durmaz
267. Sivâ virmek nedür dilden geçilmez
Ola şâdık o kim şıddık ırılmaz
268. Bu hâlet şanmağıl tâlî gerekdür
Velî ğayrıların hâli gerekdür
269. Nüfûs ile cedel iden ‘ilimdür
Gel é ‘âlim ola ğâyet ‘ulümdür
270. N’olam dirsün bu bilmekle fehimle
Biter mi iş bilürsin çün ‘ulümla²²³
271. Nedür fâ’id gerekdür kim hâlâş ol
Ola hâliş ide tevfiķ hülüş ol
272. Hülüş ile me‘ân olan ‘ilimle²²⁴
Gözün Sırrî gözün açup hîlimle [27b]

XXII.

Niyâz-ı def-i emrâz fî’ı-tabâyi’

Hâlâş ide bi-hürmeti’ş-şalavât

Fâ’ ilâtün/fâ’ ilâtün/fâ’ ilâtün/fâ’ ilün

273. Hâyla haylar çünki dirsın aşl-ı haylar söylesin
Cism-i zâhirden geçüp de söyle dirler n’eylesin
274. Derd ile olur beşâret cerrâhiler n’eylesin
Derd-i dermân ide Mevlâ²²⁵ zî-‘aķıllar n’eylesin
275. Derdlüder derd ile bulur²²⁶ derdi yokdur ne görür
Derdini dermânı kıldur²²⁷ çâresizler n’eylesin²²⁸

²²² (2. Mağfiret ve rahmet iden yok illâ Hû diye de yâhüd “lâ-mevcûda illâ Hû” bildüm diye de fi’l-i tekzîb ide / minhü)

²²³ (3. Yâhüd çünki da‘vâ-yı ‘ilmdesin / minhü)

²²⁴ (4. ‘İlm-i haķıķat ki necâta sebep ‘ilm-i nâfi’ li-nefsihî ve ğayrihî / minhü) [27b]

²²⁵ (2. Zîrâ mecâzî marâza şabır itmeklik sâķıt olan tã’âtden efdâl idüĝin haķıķat bilen ma’nide şabır şâhibidir şifâyı n’eylesin cevâb sâķıtın ecri sâķıt olmaz niyyet sâķıt olmaduķca / minhü)

²²⁶ (3. Kemâl-i vuşlata intizâr derdiyle / minhü)

276. 'Älemün Raḥmānı olan ide kāmīl devāsın²²⁹
Gine geldi yaqdı dağı buña tağlar n'eylesin **[28a]**
277. 'Ärif-i 'arrāf olupdur baqma eşyā perdedār
Fırkāti şāfi maqāmındur tağı tağlar n'eylesin²³⁰
278. Çünki bu fānīde fānī zī-'aқıllar baqmadı
Yaқdı fırqat bildi bunda çün 'aқıllar n'eylesin
279. N'eylesin ol cümle dostlar yurdına çün koydılar
Kona toprak irdi anlar buña sağlar n'eylesin²³¹
280. Bizler ilen qaldı gine göremezdik gör gine
Olsa şayha anca güne işidenler n'eylesin
281. Beyti beyte pey virüpdür dir mi rāḥat qandadır²³²
Öyle āteş ola her-bār ta'ziyeler n'eylesin **[28b]**
282. Koya şādıq her ne vārı vere küllü vārını
Ol maḥivle oldı maḥvı buña ḥaylar n'eylesin
283. Er odur kim aytdı qāle qavline şādıq ola²³³
Şöyle vaḥdet mesti Mevlā Rıdvāniler n'eylesin²³⁴
284. Şıdkā şıdқ ilen irişür ḥāl-i sırlan sırlanur
Qalbe vesvās dersilendür²³⁵ buña ḥūblar n'eylesin
285. Vird-i zīnet her qabīḥ çün enfüsün meyyāl için
Şol qulūbda kim vāveylā çün vā'izler n'eylesin
286. Her ḥabā'ış efkārında²³⁶ bir günāhum yoқ hevā
Derdi dertlen batn-ı hevā pes taḥībler n'eylesin **[29a]**
287. Ḥufyeten mağfūr olunan şol ki zāḥir olmadan

²²⁷ (4. Ma'nīde derdine mecāzen derdi dermān kılsa / minhü)

²²⁸ (5. taḥībeyni daḥı çaresizdir / minhü)

²²⁹ 276. beytin kalıbının son tefilesindeki (devāsın) kelimesinde vezin bozuktur. **[28a]**

²³⁰ 277b. Dizenin vezni bozuktur. (2. 'Avām ve ḥavāşa göre ḥāşşı ḥavāşa āteş emir olursa irkilmez ve me'mūra mesrūr olunaydı ki āteş duyılmaya gūyā ḥālīqden ğayrı bilmezler / minhü)

²³¹ (3. Zīrā taqat-i beşeriyye miqdārı ḥālīqın bilen ğayrdan meded şanmaz / minhü)

²³² (4. Ḥālīq bināsı içinde ma'ārif -i ilāhiyye ve ḥikmetler tolıdur beyt-i mecāzī ve rāḥatın n'eylesin / minhü) **[28b]**

²³³ (2. Ḥuşūşā 'ahd-i mişāk ve da'vāyı ma'düamlığı gibi / minhü)

²³⁴ (3. Ol maḥalde mülūqa milki ve ğayr-ı sivā görünür mi / minhü)

²³⁵ (4. Bī-ḥaseb-i zu'm-ı arzū-yı hevā / minhü) **[29a]**

²³⁶ "Efkārında" kelimesine zihaf yapmıştır, vezin uymamaktadır.

Zilleti eylik bilürse Mâlikiler n’eylesin

288. Fân-ı her-bâr âbî olup her denî hûbî olup²³⁷
Cem’i maḥlûḳ hem ki ḳulûb bel resüller n’eylesin²³⁸
289. Hûsn-i evşâf ola şol men çün fenâdan el çeken
Yapışupdur ḥabl-i metne iblisiler n’eylesin
290. Ola şâfilerde şâfi ḳulu odur muḥlaşı
Ol ḳulûblar ḥayla oldı ḡayrı şeyler n’eylesin
291. Şol derûn kim fâsid olsa ola mı mürşid sivâ
Cümle kâḡız ger oḳınsa mantıḳiler n’eylesin [29b]
292. Gine senden ire fevzûñ dindi raḥmet kânısın
Ol ki oldı ma’nî bâliḡ meyl-i meyyâl n’eylesin
293. Cümleñüñ emlâcın itsem gine derdüm böylesin
Ḥâl-i Sırrî bilmedükde söyleşirler n’eylesin²³⁹

XXIII.

Beyân-ı ba’z-ı aḥvâl-i kıyâmet

Salât ile devâm çok anda hikmet²⁴⁰

Fâ ilâtün/fâ ilâtün/fâ ilâtün/fâ ilün

294. ‘İşyânım tebdîle ḳavle zıl idüp sultân ola²⁴¹
Pes şavâbum turgurulsa çok ‘azım zıllân ola
295. Yevm-i firḳat bir zamânla hem tavîl hem ḳaşr ile
Şekli insân şoyı güyâ ol keşir bârân ola [30a]
296. Üfrülüp sâninci nefḥa ba’zı dir üçdür nefah
Döşrülüp râhatda ḳonsa çok ‘azım seyrân ola²⁴²
297. Çok temâşâ olınurlar ekşer için ba’zılar²⁴³
Maḥlûḳatı arasında çok ‘azım ḥasmân ola²⁴⁴

²³⁷ (2. Zî-rûḥa ve ḡayriye / minhü)

²³⁸ (3. Fenâ raḡbeti ḳapamışdur mu’cizâtda olsa n’eylesin / ḡayreti câhiliyye şöhreti kâzibiyyeniñ ötesi olmaduḡın bilmez n’eylesin / minhü) [29b]

²³⁹ (2. Yâḥûd Sırrıyâne gerekdür / minhü)

²⁴⁰ (3. Ve ḡüne ḡüne fevâ’id / minhü)

²⁴¹ (4. Luḡf ve raḥmet âsârı ba’zına merḥamet virmiş ki ḳâbil olsa ‘işyânından daḡı ‘ibâda menfa’at elzem-i temennî meşelâ nüfûsı dükenmiş ḥasteye tecdîd iḳtizâ idüp telḳin ider şalât vaḳti ḳalmaz ise de / minhü) [30a]

²⁴² (2. İzni olan maḥlûḳat için / minhü)

²⁴³ (3. Cevâb melâ’ikeler ile / minhü)

²⁴⁴ (4. Cevâb ḥaşmeyne i’tibâren / minhü)

298. Birbirinden bel varaklar alısardur haqqı var
Mücrime mümtâz olına çok 'azîm fûrkân ola²⁴⁵
299. Leşker-i şeytân çekilüp ba'zınuñ ba'zı uyup
Görelər pes böyle hâlde çok 'azîm efgân ola
300. Dindi ekber ol feza'dur gâyet-i hasret budur
Çün qonupdur 'araşâtda çok 'azîm mîzân ola [30b]
301. Bunda geçdi gâyet ile akrânı emsâl ile
Meyl iderse ger günâha²⁴⁶ çok 'azîm hırmân ola
302. Çün muhaffef gelse hayrı arta hicrân fûrkâti
Mâbeyinde uçmağıla çok 'azîm 'üsrân ola
303. Bunda ünsî geçdi 'üsri arta dâ'im 'işreti
Çünkü arta ni'mi her-bâr çok 'azîm şâdân ola
304. Dilde dinmez vaşfa girmez anca ihsân çok dimez
Dâ'imidür cümle hâlde çok 'azîm ihsân ola
305. Ni'metinde Sırla sırlıq oldı her-bâr râzılıq²⁴⁷
Gâyet-i ni'metde 'uzmâ ol 'azîm hayrân ola²⁴⁸ [31a]

XXIV.

Beyân-ı istignâ'î mine's-sivâ²⁴⁹**Şalât ile şefî' ola ıştıfâ****Mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün**

306. Nehârın gözlerem her dem yere sâyem meger görmem
Velî Rezzâk rızık kesmez nedür gâyre recâm itmem²⁵⁰
307. Virilmişdür luţuf her bâb şunup ol tevħidi Tevvâb²⁵¹
Dönüp imdâd diyü esbâb anuñ içün yanam itmem²⁵²
308. Na'im ile gariq 'âkıl sivâya hic gider nâqil

²⁴⁵ (5. 'Azîm 'itâb ile nizâ'ları kaç' ve ecsâm-ı habîsleri ırılduğın bildükleri gibi nedâmetlerin seçeler / minhü) [30b]

²⁴⁶ (2. Yâhüd günâha meylilen giderse / minhü)

²⁴⁷ (3. Zîrâ ni'metin kâmilî ve devâmı añladur / minhü)

²⁴⁸ (4. Kezâ 30 ve31 baħr daħı mişil/ minhü) [31a]

²⁴⁹ (2. Düne'l-'ilmi ve aşl-ı levâzım tafsil 26 evşâtında / minhü)

²⁵⁰ (3. 'Ayıblu 'acizle âlûdeye / minhü)

²⁵¹ (4. Sâbıka bir vechile eylik görmeden berî olan 'ivâzsız 'arazsız imân gibi şey virip de gâyri gözlemek ola mı / minhü)

²⁵² (5. Yâhüd eyüleri arasında yaramaz nâm / minhü)

Haķikāt haķķına dāhil²⁵³ denī iün kelām itmem

309. O kimse ne bilüp ŗānuñ virür ŗanmaz veli ğayrũñ
ü va‘deñdür dimem deynin ‘abīde ‘abdi nām itmem [31b]
310. Ziyā ŗemsũñ kerem maħzuñ ayırmaydıñ ü doğdurduñ
Olup kerremle ikrāmuñ neün her-bār senām itmem
311. Senũñ vaŗfuñ olup fūrķān daħı ilķā idüp her ān²⁵⁴
Maħız fażluñ luţuf olan bilen dir mi ŗanem itmem²⁵⁵
312. İdüp cem‘in nehirlerden baħır Sırrī olanlardan
Dinilür mi bilinürken girü ŗimdi ķalam itmem

XXV.

Beyān-ı ‘ālemi‘l-ķalbi ve‘l-hālāt

Vir ħabībe devām üzre ŗalavāt

Fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

313. ŗehr-i ‘ibretümi ğördüm anca ŗehrüm var benüm²⁵⁶
Ān-be-ān terbiye ider böyle Rabbüm var benüm [32a]
314. ‘Ālem-i ķalb ile ķalbüm ķusru ney ki²⁵⁷ bilmedüm
Ķalbümüzden fetħ-i ‘aynum ün ħaķımüm var benüm
315. ok zamān ŗehrine irüp ünki za‘fin ok bulup
Her birine luţfi olup var virenüm var benüm²⁵⁸
316. ‘Azmile ŗehrüme irdi ün bulup ekŗer ŗabī²⁵⁹
Nāķıŗuna luţfi ŗaķlı²⁶⁰ ol ilāhum var benüm
317. ŗāra ğirdüm ok ŗadā ilen ğedā yaķlaŗa mı
Ma‘nevī ķurb ile ķurbi sırra ‘ālim var benüm
318. Ğüyā ansız ŗehre vardum var mıdur dir ğel dirüm
Dir mi āyā ol ŗefi‘üm vardı ‘Oŗmānum benüm [32b]

XXVI.

²⁵³ (6. Ol ki Ħaķķ ile Ħaķķ ŗöylene / minhü) [31b]

²⁵⁴ (2. İmān ehli deryāya dūŗmekden ziyāde raħmete dalmıŗdur / minhü)

²⁵⁵ (3. Bu evŗāflar maħzara lāyık mı ħazelenin yalabımasına iltifāt / minhü)

²⁵⁶ (4. Envā‘ envā‘ her biri ŗehir dinmege sezā / minhü) [32a]

²⁵⁷ (2. ķusürdan ķusür / minhü)

²⁵⁸ (3. ķuluñ virdüği efendisünüdür ma‘nīde var viren oldur yāħūd bāb-ı ma‘nevīsine oğrul var viren birdür / minhü)

²⁵⁹ (4. Kemāl-i mecāz ve sabī ğibi fehim itmez / minhü)

²⁶⁰ (5. Cevāb ŗānına ğöre / minhü) [32b]

**Tazarru 'vü niyâz-ı Rabbi'r-Raḥîm
E'l-'Azîzi'l-'Âlîmi'l Ğafûru'l-Kerîm**

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

319. Ğarîbem rahmetüñ dâ'im kıatuna marziyâ geldüm
Kamu tabîblerüñ şâhî²⁶¹ gine sensin saña geldüm
320. Vücüd yok ki zaḥim kıanda 'adem her ân Ğarîb nirde
Ne kıalbüm var o yanında²⁶² 'ilelden yok rızâ geldüm²⁶³
321. Velî nokşânda nokşânum kıamu luṭfuñ ile feyzüm
Nice şekvâ ide ol ki çü Rab sensin aña geldüm
322. Egerçi zâhiri evrâd cevâz olmış durur da'vât
Ola mı ma'nide şekvât hemân Ğufrân şana geldüm [33a]
323. Dinilmezden ki mantıkât ezeliñden ezel maķşâd
Olaydum dinse ne maķşad o da maķşüd duya geldüm²⁶⁴
324. Olar her-bâr du'â etmez raḥîm olup rızâ bilmez
Dileñ benden dilek dönmez dinilmişdür n'ola geldüm
325. Huşûlinden ü nefsinden şikâyet şekli olmaķdan
Murâd emrine taķlîdden müyesserlik ola geldüm
326. Ne kıabil emre taķlîdât eyâ zâhirde ma'lûmât
Ğaķîkatle kıilup imdâd murâdum bu buña geldüm²⁶⁵
327. Velî iḥsân devâm irdüm 'aciz ile Sırı (Sırrî) buldum
Ne kim bildüm neyi dirdüm hemân 'avnuñ bula geldüm [33b]

XXVII.

**Ci'eti bâb-ı raḥmeti'l-münâcât
Rûh-ı pâk-i Muştafâ-râ şalavât**

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/fe'ülün

328. 'Alîlem dertliyem dermâna geldüm
Tolaşup bâbuña fermâna geldüm²⁶⁶

²⁶¹ (2. Tabîblerüñ ve 'ilâclarüñ ve te'sîrlerin Ğâliķı / minhü)

²⁶² (3. Yâḥûd kıatında / minhü)

²⁶³ (4. Şikâyet yok rızâ olduĝum Ğâlde rızâña geldüm a'nî kıavlen fi'len i'tikâden marzî olanı niyâza / minhü) [33a]

²⁶⁴ (2. Göñlün mâ-sivâdan Ğâlî olmaķlıĝı niyâz olınsa ol daĝı murâddur ve sivâdur ve belki bi'zzât vuşlat isdense kezâ murâd ve sivâdur 9 ve 27 ve 36. baḥırda (...) / minhü)

²⁶⁵ (3. Rızâña rızâñ için buñ deminde buña geldüğüm kıabâḥat yiter / minhü) [33b]

²⁶⁶ (2. Emîn fermânına / minhü)

329. Zünübüm dest idüp çün yana geldüm
Hediyem yok buña dayana geldüm
330. Kavîsin cümleden za‘f ile geldüm
Hazîneñde ‘adem yok yoğla geldüm
331. Bulunmazdı ki olmayan getürem
‘Adem bulamadum²⁶⁷ yok ile geldüm
332. Hayır şer mâ-sivâdan hayra geldüm
Bilem mi kim hayır mı şerre geldüm²⁶⁸
333. Ne siper ötesi keşf ile kıotar
Gehî âteş olup gâhice tüter
334. Kılüb fâkihesi bu nârla biter
Şanur anı haķır bâridle biter
335. Nitekim oluben güçlük ile ter
Kavîl olmaz alupdur ser ile ser
336. Nice kerrât ile ser viriserdüm
Bu yol üzre begüm cildümi serdüm²⁶⁹ [34a]
337. Yetişdi çün hidâyet câna geldüm
Kezâ irdi luţuf uyana geldüm
338. Velî yolda ‘aceb püryâna geldüm
Anuñ içün nefis uyana geldüm
339. Belî mağz-ı hidâyetdür efendüm
Yine ‘ayn u ‘inâyetdür inandum
340. Hazer havfuñ içüben kıana geldüm
Degül ğayrileri seyrâna geldüm
341. Sivâdan bilmedüm bu ana geldüm²⁷⁰
İrüp vağdetüñe şevkıana geldüm²⁷¹
342. Dimeñ itme bilünmez mi sivâyı
Ğayır bilmez o ne bilsin du‘âyı²⁷²

²⁶⁷ (3. Olmayan yoğdur sivâdan müstağniyi beyân / minhü)

²⁶⁸ (4. Kıangısın ğalebeye geldim / minhü)

²⁶⁹ (5. Keşreti çıynanmak ve tezellülünden ‘ibâret / minhü) [34a]

²⁷⁰ (2. Cevâb-ı hâliķuñ ğayriden bilmemek tafşil 39. bağırde / minhü)

²⁷¹ (3. Niyâz ile / minhü)

²⁷² (4. Yâğüd du‘âda mâ-sivâdan ğod bilmez ki isteye tafşil 39 ve 26. bağırde / minhü)

343. Hüner midür sivâyı bilmeyesin²⁷³
Maḥal olup vücūduñ görmeyesin²⁷⁴
344. İrem hikmetine zār ile geldüm
Nice ḥüzn ü gumūm pūr ile geldüm
345. ‘Aceb ḥāl kim āḥir şürrürda geldüm
Cihāt āteş cihān pūşına geldüm
346. Fazıl içre gine fazluña kaldum
Luṭuf senden hemān ‘acz ile kaldum [34b]
347. Olam āzād diyü dīvāne²⁷⁵ kaldum
N’ola ḥālüm diyü ḥayrāna geldüm
348. O vaḳti fikrilen aḡlana kaldum
Yüzüm yokdur ḥicābdan ḥacbe kaldum²⁷⁶
349. Nire geldüm ise dīvāne kaldum
Ne bilem aḡlayam ne güle geldüm
350. Gine Sırrı kerem irdi Kerimden²⁷⁷
Kılup ilhām hedāyādur ‘Alimden

XXVIII.**Hezli’ n-nefsi vü te’essüfāt****Mefḥar-ı mevcūdāt Muştafā-rā şalavāt****Mefā’ ilün / mefā’ ilün / fe’ ulün**

351. İrüp ḡavre biline teşḥiş ile
Kaçurmuşam ‘ömür tayrın yil ile
352. Bilüp kadrüñ gele ḥallen ‘ulūmla
Getürem mi ‘ömür şāhın hil ile²⁷⁸
353. Bezetmişem taşumı çünki ḥalle
Hüner midür şiyāb ile til ile
354. Başır-i ḳalb açıla kim kaçıla

²⁷³ (5. Evşāt-ı ḥāldür ve ümmiye göre bilmemek şānına lāyık kemāl degül / minhü)

²⁷⁴ (6. İ’tibār sa’ādet-i ḥaḳikīdür / minhü) [34b]

²⁷⁵ (2. Yāḥūd yārın ki dīvāne / minhü)

²⁷⁶ (3. Fikir ve aḡlamak ve ḥicāb mā-sivādur şanma ki çok mertebe tafşıl 29. baḥirde / minhü)

²⁷⁷ (4. A’ni kemāline noḳşāndan müberrāḳ ile muttaşif iḳtizā için olan ‘ilm āna maḥşūşdur pes ol ‘ilimle luṭf-ı dā’im esrārına sır şunmak / minhü)

²⁷⁸ (5. Nitekim ḳuşbāzlar hil hil çağrular / minhü) [35a]

- Tolup turur ne bu bâtin gıl ile
355. Döyüp sâlim uya kâlüm hâl ile
‘Aceb midür terâhum her zelîle [35a]
356. Göreydüñ ki başîr-i kalb marîzle
Nefis dâ’im olagelmiş il ile²⁷⁹
357. Bile ma’nî haqîkatle baṭıla
Marîzinden marîz ecli ‘alîle
358. Kereminden devâm artar kerîmle
Basîtdür ni‘meti kem dir ḳalîle
359. Haḳâyıqla îmânı ol selîmle
Gider ‘iṣyân muḳâbil çün celîle
360. Geçilmeydi güyâ şöyle söz ile
Dimem illâ ḡalâṭ direm dil ile
361. Görüneydi maraḳ ḳalbi derûnla²⁸⁰
Mübeddel eyleye ḥuddâm el ile
362. ‘Îlleden sâlimi ḳalbiyle ḳalble
Hevâ her-bâr eser ḡall-i ḡalîle
363. Selîm olup eyâ baṭnı başîrle
Ne şey’ime mecâlüm var delîle
364. İrlaydı daḳâyıḳdan daḳîḳle²⁸¹
Murâd her-bâr muḥabbetdür ḡalîle
365. İlâhum râḫimümsün raḫmet eyle
Yaḳup nide bu ‘abdiñi kül ile [35b]

XXIX.

Tezkîr-i na’îm ü şükr ü zımmen münâcât

Muḫammed Muṣṭafâ-râ ṣalavât

Mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün

366. Diyüp ṣanma ki eglendür göre ma’nâ-yı ḫâletdür
Derûn ḫâline âletdür ḫaḳâyıqla ‘adâletdür
367. Ḳamu şeyde gözetmişdür ṣunı kim ḳadr-i ‘âlîdür
Ḥulûs olup ḫulûṣlandur aña yoḳdur ḫacâletdür

²⁷⁹ (2. ‘Adû gibi sū-i emriden böyle şîfât yabancıdur nefsi ise de / minhü)

²⁸⁰ (3. Kemlige alışmak ile göz görünmez nitekim râyiḫa devâm olsa bilinmez / minhü)

²⁸¹ (4. Ne ḫâl ne yüz ne söz var / minhü) [35b]

368. Menî iken kı lup nuṭfe daḥı irişdürüp nuṭқа
Sivādan ḥāliyā qorқа²⁸² ‘aceb ‘ayn-ı şetāretdür
369. ‘Alāmet çün yiter anlar ḥuşuşā kim behāyimler
Leben emmekle ilhāmlar gine fażlıle fażlātdur [36a]
370. Bu ni‘metlerde küfrāna nice vara o sulṭāna
‘Itāb olsa ba‘idden ne yine raḥmetde vuşlatdur
371. Olınmaz ni‘meti ta‘dād zīrā kim yok ki isti‘dād
Mekārihden ḥalāş imdād yine himmetle nuşretdür
372. Deqāyıklan bilüp ḥaqqı kamu ḥālūñ nedür ḥāli²⁸³
Derün üzre şıdıq şıdqı²⁸⁴ ola ‘avn ile āletdür
373. ‘Aqā‘idūñ kemālinden kı lup nuşşile nuşşından
Nihāyetsüz luṭuf birden ḥurūc oldı ḥayāletdür
374. Dutam ırzāda ālātı ḥuşuşā kim gönül Sırrı
Rızāya fikr-i ḥālātı gerek her-bār delāletdür²⁸⁵ [36b]

XXX.***Beyān-ı kalb-i ‘alīle ḥālāt******‘Ālem-i raḥmet Muştafā-rā şalavāt*****Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün**

375. Dervişi²⁸⁶ şāfide bula²⁸⁷ qalbleri ‘ummān ola
Qalbi şāfi kıldı her-bār işleri fermān ola
376. Her birūñ ḥaddinde gezmez bilesince söylemez
‘Aczini ‘aczile bilmez ‘ilmine noqşān ola²⁸⁸
377. Zahr-ı qahruñ luṭfi gūne şöyle kim rāzı gine
İrse feyzi ḥikmetine gāvriñe mihmān ola
378. Gör ne ḥālet iledürler bildürilen ḥocalar

²⁸² (2. Gönül dilin mā-sivādan berî eyle tā‘ate ālet miqdārı degül nitekim melā‘ike ma‘an ḥizmet qulūbdan çıkmaz kezā enbiyā ḥālimūze binā‘en ruşşat idi ve tefekkürde nāfile ‘ibādeti ḥulūşımıza binā‘en ve daḥı evşāfıñın āsārı ki maḥlūḳdur tefekkür ve vuşlat daḥı sivā 9 ve 26. baḥırda daḥı / minhü) [36a]

²⁸³ (2. Evşāṭ-ı ḥāldür a‘lā mertebe zımmen / minhü)

²⁸⁴ (3. Necātdür şādıq niyyet ba‘zı ‘ameli işlāḥ ider nitekim ḥilāfı fenā ider / minhü)

²⁸⁵ (4. A‘zā-i cevāriḥine ve ḥükminde olana müvellā ise / minhü) [36b]

²⁸⁶ (2. Şafā itmez ögerlerse elem çekmez sögerlerse dutar arқа eger dögerlerse odur derviş olan derviş / minhü)

²⁸⁷ (3. Eş-şüfi men şafā qalbehü ‘ani‘l-kederi ve‘s-sivā ‘indehü ez-zehebü ve‘l-meder / minhü)

²⁸⁸ (4. Yāḥūd artmaz / minhü) [37a]

Yolını yollan bilenler ‘ākıbet hayrān ola [37a]

379. Ola kāmīl kāmīlinden yakılup rūh kaldı ten
Dindi mi ol zāt-ı nūrdan şem‘ime pervān ola²⁸⁹
380. Şol ki haqqānī bilenler hāl ile hālīn diler
Çünki bile şıdkı şāğlar gāyetin gāyrān ola
381. Ol ki diye aşlı bilem olsa ne bildüre rām
Hağ ile hağğa iren kim her sıra sır-dān ola²⁹⁰
382. Şanmasın kendini sırlar ol hıya hayrān kılar
Hayreti hay ile cānlar gör nice hayrān²⁹¹ ola

XXXI.

Tenbīhāt ve t-ta zīrāt

Güzīn-i enbiyā-rā şalavāt [37b]

Fā ilātün fā ilātün fā ilātün fā ilün

383. Şanma kim nefsi bezet dur gör yoluñ rūhān mıdur
Her nefes pes kısmetüñdür gāyri görmek var mıdur
384. Yetme mi nuşhile mevt kim dirse rüşden bāligum
Şol temel kim oldı muhkem bādilen şarşar mıdur
385. N’oldı şol a‘zam emānet²⁹² vird-i pāki pāk ilet
Unudup ‘ahdini sākīti gōñle tapmağ kār mıdur
386. İtikāduñ za‘filen mi rüşdi rüşdī bilmedi
Ol ki kāmīl ney ki gāvri duymadıklık nār mıdur
387. Pes buyurdı pek yakınam böyle naşşār bilmişem
Va‘di koyup şabra gitsem²⁹³ gāyri erler er midür [38a]
388. Dolanupdur bir niçe káf cürm-i ‘ışyān oldı hāf
Böyle bu zenbīle irdāf arz-ı vāsī‘ dār mıdur
389. Niçe bir memlūke memlūk ola memlūkla melik
Ne melik ol ne ki mālīk Yaradan bil yār mıdur

²⁸⁹ (2. Ma‘nīde pervānelik nicesi buyurdı ise şer‘ine ta‘zīm ve şürūtidur tafşıl 54 ve 55. baħırde / minhü)

²⁹⁰ (3. Yār-ı mecāz olup gizlü aşikāra mihneti nuşbetligi bile / minhü)

²⁹¹ (4. Mişl-i 23. ve 41. baħir / minhü) [37b]

²⁹² (2. Ki yirler havfından ilā yevmi‘l-kıyām göz yaşı ‘ağar cüz’ içün ba‘idüm hāşıl ne mertebe gāfletdeyüz / minhü)

²⁹³ (3. tārīk-ı ruşatı birağup tārīk-ı ‘azimete sālīk katında / minhü) [38a]

390. Ba'zî hayvân kürki n'ider işleri gördüñ n'ider
Bārî naklîn fikri ider dīk-ı hâlde cār mıdur²⁹⁴
391. Ayâ hayvan oynadan mı belki hayvân bakıcı²⁹⁵
Şol ki hayvânı bakardı ol dağı²⁹⁶ ağıyâr mıdur
392. Ğāyeti ğāyet duyanlar 'ākıbet işlâh diler
Kırkda kâmil rûh mı dirler²⁹⁷ muṭlakâ muḥtâr mıdur [38b]
393. Sırr-ı hikmet kaṭresinden bahşî alup hür olan
Rabṭı bildi²⁹⁸ şöyle her ân ğāyeti artar mıdur

XXXII.***Tecessüs ü haḳîkât-i nefis ve 't-taḥalliyât******Vir ḥabîb-i Muṣṭafâ-râ şalavât*****Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün**

394. Şüretâ şeklile birdür kâmil-i hâs bellüdüdür
Baḳma zühhâd lu'bına kim²⁹⁹ debrenişden bellüdüdür
395. Ğāyetinde kâmilünler³⁰⁰ sözlere ğavırın diler
Âhı dilden eyleyenler âteşinden bellüdüdür
396. Kân-ı gevher ol kerîmler anca bâbı var hüner
Kenz-i maḥfî çün olanlar küşenişden bellüdüdür [39a]
397. Zu'm-ı tâ'at içre noḳşân bel şevâbın men iden
Dime ḥayrum âyâ noḳşân ittikâden bellüdüdür
398. Pes ḥaḳâyık- 'âlemin ol cevherî tâc geydi şol³⁰¹
Ma'nevî sır kâşifi ḳul heybetinden bellüdüdür³⁰²
399. 'Âşık-ı Rabbânî oldur ser viren vaḥdetledür³⁰³
Aña vuşlat çün yolıdır ḥayretinden bellüdüdür

²⁹⁴ (2. Ḥayvânın lu'bına nazar buñ deminde cârına yetişür mi meger çünki insânum diyüp mâ-ḥulıḳaya muṭî' ola / minhü)

²⁹⁵ (3. Ḥayvân bakışlı / minhü)

²⁹⁶ (4. Ḥayvândan ḥayvân / minhü)

²⁹⁷ (5. Yoḳsa bülüg-ı nefsanî / minhü) [38b]

²⁹⁸ (2. Şol ki bahş alup hürliğe lâyıḳ olan rabṭı bilüp a'nî evvel kelâmı âḥire rabṭı a'nî soñ kelâmı evvel farz oluna muṭâbık ve râbıt ola mı diyü / minhü)

²⁹⁹ (3. Cevâb bizüm şânımuza göre / minhü)

³⁰⁰ (4. Yâḥüd zıkr-i ḳalbîye varduḳda / minhü) [39a]

³⁰¹ (2. İmân-ı aşlı cevheri (...))

³⁰² (3. Söz ile muḳâbil irilmez berâzih musîbeti ve ni'met (...) bilinmez (...))

³⁰³ (4. Bu yolda kerrât ile rûh lezzetinden dirseñ (...) bilmez lezâ'z (...) ve göz olmasa olunur (...))

[39b]

400. Göre kendin Sırri n'olur ol güne merdân olur
Fi'le zînet çün konupdur cümle birden bellüdüdür

XXXV.³⁰⁴

Dağı te'kîd ola nuş-ı cemî'a

Vire şalât ins ü cinne şefti'a [39b]

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

401. Dinilmez aşlını kim 'izzeti zâtında bellüdüdür
Bilenler şöhbeti 'irfân temizinden de bellüdüdür
402. Firâset çün kodu Hallâk didi korkuñ re'is-i halk
Ülû'l-elbâb deyûñ lâyıķ sü'âlinden de bellüdüdür³⁰⁵
403. Murâdı Haķķ ile Haķdur kuşurı ğayre meşğüldür³⁰⁶
Hulûşlandur halâş oldur haşâyışdan da bellüdüdür
404. Degüldür 'ârife 'âdet şunı kim 'ilmilen himmet
Olursa cevher-i hürmet cevâbından da bellüdüdür
405. Muĥâtab ol kelâm diñle bile gör kim edeb neyle
Edebendür edeb söyle hürücündan da bellüdüdür³⁰⁷ [40a]
406. Huşuşâ bilmedi şunda alur bârutlayın her-bâr³⁰⁸
Eyâ var mı zühid taķvâ o dehşetden de bellüdüdür
407. Firâset ehl-i 'âlemden olup haşlâtla muĥbitden
Bulupdur Sırri ĥubbından o ilhâmdan da bellüdüdür

XXXVI.

Ahsen-i ĥâlât ü ğibât

Rûh-ı pāk-i Aĥmedine şalavât

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

408. O eltâfla 'aref olan dime kimdür görem ĥayvân
Bilen nefsi ilen nefsi bulamaz ğayride seyrân

³⁰⁴ Bahirlere numara veren kişi, 33 ve 34. bahirleri atlamış; 32.'den 35. bahire geçmiştir. Numaralarla bahirlere göndermeler yapıldığı için çalışmamızla eser arasındaki baĝın kopmasını istemedik.

³⁰⁵ (2. ... âdâb birle ... eli daķıķ ... gibi / minhü)

³⁰⁶ (3. İlhâmı inkârı / minhü)

³⁰⁷ (4. (...) nâķıl dimeye olan gelişinden (...) mülâyim (...) / minhü) [40a]

³⁰⁸ (2. E't-taĥavvürü cünün in mübâĥan ve menlâ li-nefsihi mine'd-dareyni fehüve ařĥâb-ı maķâ (...) kâne li-ecli emnü zülmü ğayri li'l-ğayri fe-hüve mü'minün ve umürü'd-dünyâ (...) li-nefsihi fe-hüve li-ve münevicide't-taĥavvur ü mine'n-nefsâniyyeti min ecli'c-cifeti'd-dünyâ ve in kâ (...) te'diban li-iş (...) fehüve muĥsinün bihâ (...) nefse muĥâlefet (...) tezellüm çü 'ad) [40b]

409. Bile kendüñdedür mārān ki ıgvā bilmeyüp hālān
Riyāzatla çeküp seyfi luṭuf idüp kaçur mārān [40b]
410. Şedidinden gāyet emmār dimez bir kez rücū‘um var
Yeñer anı şular her-bār uyan cū‘dan süric şabran
411. Olur mı şer öñi kıluda irüp bunda görüp anda
Daķıķasın daķāyıkla ‘arefle çün olup ‘irfān
412. Ğurūrı ney ki bilmezler beli her-bār hayā eyler
‘Aṭāsından o maḥmūdlar ne ‘irfānla olup ğufrān
413. Göre her dem zünübātın ü her ān anca ni‘mātın³⁰⁹
Diler tevbe vü şükrātın vaķit olmaz du‘ā bir ān³¹⁰
414. Ve baķmazlar meger baķsın göre ni‘metinüñ ‘aksin
Şükürde kaşrı çün levmin iderken oldılar ünsān³¹¹ [41a]
415. N’ider enfāsilen cengi ki hālī hālilen hālī
Olursa dā‘imā hālī a‘ṭā yañdan nedür noķşān
416. Kamudan ğam yemez illā hūlūşlan fikri niyyātla
Görüp a‘lā merātible aña āhı kılur a‘yān
417. Vesiledür bu da her-bār olur vāşıl bilen vaşla
Kılasın fażluñı fażla niyāz budur nice kesbān³¹²
418. Kavī eyler ‘aķā’idler bu hāletden müşāhidler
Nice ḥikmetle ‘ārifler ṭolup eltāf ile her ān³¹³
419. Kamu “fażlan ‘alā’l-fażlı” bitüp maķşad kılup Sırrı³¹⁴
Yaķup kül eyledi ma‘nī esüp dağıdısar ṭufān [41b]

XXXVII.

Şekl-i şikāyet-i hālāt**Güzīn-i enbiyā-rā şalavāt****Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün**

420. Kime feryād ide gönüm gel amān

³⁰⁹ (2.(...) ‘ışyān(...) bulunur (...) na‘im / minhü)

³¹⁰ (3. adına göre (...ni) görüp (...) şükr eylese cū‘dan ve elemden (...) aralık ve el (...) / minhü)

³¹¹ (4.(...) dā‘im nefsini de hālīķi bile / minhü) [41a]

³¹² (2. Zīrā ‘ibādetiñ ilkile ve ‘aṭadan müstağnī lākin niyāz muķā(bili) 59. baħrda (...) / minhü)

³¹³ (3. Her hayırlı nesne (...) ilhām luṭuf (...) kılmaķlık luṭufı (...) nitekim beden(...) ‘āķıbetin feh (...) ḥaķīm didi)

³¹⁴ (4. Fażıl üzre (...) sırrın niyāz (...) delāletdür (...) idi ‘azāzil (...) [41b]

- Güler misin ‘aciz ez‘afi el-ân
421. İder misin itâ‘at bunca fermân
Dilerseñ dıhkine dâhik firāvân
422. Gülüpdür gülmege yokdur mecâli
Güleydüñ tâ ebed anda hezârân
423. Dinür âyâ görüñ murâdla maqşûd
Ne gülmek var ne söz olur ne seyrân
424. Murâdla maqşûdı cennet olursa
Tebessümler laţif diller ü yârân
425. Velî maqşad olur ise vuşûli
Dutulur nâfiye nûnlar beyânân³¹⁵
426. Eger dâhik dilerseñ dıhki aşlı
Hevâ ile heves itme imâmân³¹⁶
427. Çü ma‘nide hisâb ilen hisâbı
Göñül zenbin ide tevbeyle târân
428. Dönüp devrân geçipdür vaqt-i ârâm
Devâm rahmet inür mişâl-i bârân [42a]
429. Gider denî fikir bâkî için cân³¹⁷
Bizüm için didiler mi oyalan
430. Dirüz bir gün ki tākāt gitdi hırmân³¹⁸
Dinildi mi bize yapuñ binâ ân
431. Degül illâ beyândur ‘acz-i hâli
Nedür bu ğafleti çün kim bu yalan
432. Kavil fi‘len gerek hâliş hayâli
Bile gör şüreti tākātde ‘ısyân³¹⁹
433. Gözi açmak için kıla mı ârâm
Bilen kâmil buña itdi ki a‘yân
434. İder temyîz imân kendü lüzûmın
Haķıķat dâreyni olur selâmân

³¹⁵ (2. gülmek var (...) olur ne (...) sivâ hâtırâ (...) ba‘zî maħal (...) olmaz / minhü)

³¹⁶ (3. fazl ile dünna (...) / minhü) [42a]

³¹⁷ (2. Merħamet dirseñ (...) ise âhır rûħa (de...))

³¹⁸ (3. ‘Ömrü hevâ (...) ile (...))

³¹⁹ (4. Ğuşuşâ (...) eclinden (...))

435. O kim temyîz ider îmân-ı aşlı
Şolar kim oldı selâmı ‘aţâyân³²⁰
436. Şeyâtin mağhak itmez ol nüfûsı
Tâ ki olup te‘âvün kıldı Yezdân
437. Selîm oldı selâmet iki dârân
‘Aţâ olup devâmı Sırrı îmân

XXXVIII.***Bükâ’ mi’n ez-zünübâtı******Muhammed Muştafâ-râ şalavât [42b]*****Mefâ’ ilün mefâ’ ilün fe’ülün**

438. ‘Alâmetden ‘ilimdür aşl-ı îmân
‘Aqıl ile ‘aқiddür naql-i îmân
439. Bula ğavrın geçüpdür çün tolu nür
O havf ile derün tağı delinür
440. İrer mi emrinüñ ğavrine kul yâ
Elif dirse dimek lâzım olur yâ³²¹
441. Çekip ğâyetinüñ fūrkat-i heyvâ
Eyâ nice duyup Âdemle Havvâ³²²
442. Murâd iden rızâ dirler ne dirler
Ne hâl ile olup nişler idiler
443. Vizirden er ile âram idiler
Pesend ider kamu anda melekler
444. Dağı ğıbta ider cin ile insler
Girü kaldı kalur her-bâr kelekler
445. Hidâyet kıl dinüp nirde haţâlar
Îmân aşlı ola ğâyet ‘aţâlar
446. ‘Aţâ oldur aña yokdur muқâbil
‘Aciz Sırrı anuñ şükrine қâbil

XXXIX.***Cidâl-i gönül ü tiryâķ-ı hâlât***

³²⁰ (5. Anlara (...) elţâf-ı (...) şürü’ (...) / minhü) [42b]

³²¹ (2. (...) müstelzim (...) Hüdâ resül-i (...) ta’ati (...) ve-lezzet(...) ve hulûş ve vağdet (...) ğâyet hâlîķa (...) fazluñ satırında / minhü)

³²² (3. (...-ligine cüz’î (...) aşılma / minhü) [43a]

Güzîn-i enbiyâ-râ şalavât [43a]**Mefâ’îlün mefâ’îlün fe’ûlün**

447. Şanur mı müft kişi böyle cihânı
Kanı ma’rûf kanı ‘irfânı kanı
448. Edâ ider ‘ömür ile kirâyı
Şanur ücret alup kıran bu hânı
449. Alursa ser semen ücret yerine
Benüm dinmek dinür mi şanma anı
450. Bulınmaz dir buña bir çâre çûni
Derûnî añ kıomaz kırsuñ nişânı
451. Taşı başı virüp kirâ yirine
Çıkarmazlar o kim virmez mi cânı
452. Bilen buldu dimez kıanda naşihat
Şular kim isteyüpdür kıağ kıakânı
453. Çekerdi miñneti kirâ yirine
Dineydi çün meşakkatden kıtâ ni
454. Aña ol gün aña iznile izni
Şefâ’at eyle dir iznüm olanı³²³
455. Denüp Sırrî yekem ‘Osmânı kıanda
İdeydi kıürmet-i Seb’u’l-meşânı
456. Diye Sırrî sıru ihvân-ı kıanda
Dimez zînet meger zeynî cinânı³²⁴ [43b]

XL.**Nuşh-ı hâl-i mevcûdât****Güzîn-i ‘abd-ı ilâhına şalavât****Mefâ’îlün/mefâ’îlün/mefâ’îlün/mefâ’îlün**

457. Gel ey gönlüm bile fanî bulasın zevk-ı rûhânı
Ola gör ger fenâdan fevt olup n’eylen imiş tanı
458. Gel é herkesle şöhetden ırâğ olup bu hâletden
Getürme kıalbüñe neden bilesin ehl-i irfânı
459. Gel İslâmda ola merdi bilesin dîn ğarîb oldu

³²³ (2. İzni olanlara (...) olanı virilmek (...) ‘âlî oldu (...) recâ (...) / minhü)

³²⁴ (3. Müşeffi’ de bunlara) [43b]

- Melek-şaşletleyin ol ki bilesin ney ki ünsânı
460. Gel è i' rāz ide bīhūde idügin bilem dir Hū
Her a' zāda gerek yā Hū diyüp işler eyā ẓanı³²⁵ [44a]
461. Gel è 'ālile ol 'ālī bilesin ne imiş cehli
O kim ma' nīde 'ālimdür bilür bu bilmesi fānī
462. Gel è kāmīl nedür 'āqıl bilesin ne imiş nāqıl
Mü' eddeb ol bilüp ẓābil bilesin bī-edeb anı³²⁶
463. Gel è ẓalbūñ cilā eyle reşīd her şey göre şöyle
Diler iseñ yolu yolla olasın pes ẓaḥım kānı
464. Gel ey gön'lüm cihānından ẓaḥım-nāk ol ẓaḥīminden
Olayduñ Ümmi Derdādan bilesin hicr-i hicrānı
465. Gel ey 'aşık şunı gör ki pişürmişdür ezel nārı
Bülüg ile olup bellāg bileydüñ ḥāl-i şıbyānı [44b]
466. Gel è dinmez yazuğum yok ' abes lü' bı bilesin çok
Göreydüñ maḍḥekin ayruḥ dimezdin ğayride anı³²⁷
467. Gel è 'irfānı 'irfānla bilüp nādān-dili dille
Şana kim 'aql-ı kāmiller güler ma' nī ilen cānı³²⁸
468. Gel è ẓalb berẓaḥın bil ki olup ẓalb ile rūḥānī
Bulup geçmek ne şeydendür iren ẓānı dimez ḥānı³²⁹
469. Gel è ibn-i sebīle kec olasın tā ki evlā kec
Bu i' vicāc bile ilāc gider a' lā ilen ẓanı
470. Gel è şem' a ẓarīb ol kim ẓara nirde sile ẓül kim
Cisim ẓulmāt-ı gec gel kim irilür rūḥ-ı rūḥānī [45a]
471. Gel ey kāmīl kemāli bil biline ğaflet-i ğāfil
Nedür Sırrī ilen sır bil ya istidrāc ya fazlanı³³⁰

³²⁵ (2. Va'ıyd yok mutī' (...)durlar(...) melā'ike de (...) berī ẓalmaz (...) yüz a'zā (...) ve mekān (...) ve ağız (...-sında) (... şūyı) (...) ve göz (...) daḥı (...) ger 'afv (...) / minhü) [44a]

³²⁶ (2. Edebsizleriñ piri nefis-i (...) nā-ẓābildür evvel melekler ve (...) ve belki cemā (...) sümme velī (...) sümme ṭāliḥ (...) e'l-ḥayā' ü mine'l-īmān buyurıldı nūr-ı nebī 'ale (...) / minhü) [44b]

³²⁷ (2. (...) kāmīl beḳā (...lüşmek) ğāhī (...tırış) / minhü)

³²⁸ (3. (...) ve ma'nen (...) gösterüp geldüğimizden (...) olmaduğı (...) / minhü)

³²⁹ (4. istemez / minhü) [45a]

³³⁰ (2. Her bir ni'mete (maḥ...) şükre ẓādir (...) ẓāder sa'y (...) fazlındandır (...) bātını ni'metde / minhü)

XLI.***Beyân-ı cidâl-i hâlât******Meḫar-ı mevcûdâta şalavât*****Mefâ‘ilün/mefâ‘ilün/mefâ‘ilün/mefâ‘ilün**

472. Gel ey gönülüm cedel olmaz senün ile senün olmaz³³¹
Dime şöyle gel e şöhet zeki aḫmaḫla üns etmez³³²

473. Gel ey ṭalib dime mürşid bu gözler gözlüyü görmez
Revişüñden ḫarîñüñden ümiz itdükleyin bulmaz³³³

474. Gel e siccîn eyü her-bâr bizümle şöhetî ḫanda
Velî aḫvâl-i aḫvâlde behâyim bilmedi bilmez **[45b]**

475. Gel e gönülüm cinânından beyân itdi çü evşâfdan
Şunuñ için ola a‘yân³³⁴ ne idesin beyân almaz

476. Gel e levhi oḫuyandır şıdıḫ ma‘nen oḫınmışdur
Behey vesvâs nesün sen dur semâ‘um ṭoludan ṭolmaz

477. Gel e olmaz velisini bilen ma‘zür daḫı ‘aczi
Ḥalâş miḫdârca şirki³³⁵ ‘ilim olan ‘ucub olmaz

478. Gel e göre dime bayrâm içindeyüz soñı n’olam
Muḫarreb gülmedi ḫurrem mecâz ilen ‘aḫıl gülmez³³⁶

479. Gel e şâdi ki itme zâd derüniden olunmaz şâd
Bili egri olup heyhât daḫı vizriñ ḡamın silmez **[46a]**

480. Gel e göre şecerlerden özümü pâdişâh iken
Alup ‘ibret daḫı andan bilince vü ṭoḫrılmaz

481. Gel e şunda şu bundadır dime lâyıḫ görölmezdür³³⁷
Bilem bilmek gibi didüm bilâ ‘aczin bilinilmez

482. Gel e şunu bunıdan gec bize lâyıḫ degüldeñ gec³³⁸

³³¹ (3. Aḫmaḫ nefsi (...) uyandır (...) yaramaz ve (...) andan eşed dindi / minhü)

³³² (4. Ve aḫmaḫuñ (...) ‘azâzil ve (...))

³³³ (5. Cevâb liḫâ (...) isti‘dâd (o...) emek ‘abeḡ (...) / minhü) **[45b]**

³³⁴ (2. ‘Ayne‘l-yaḫîn (...) de ne vesvâ bilmeyen kâmile (...) / minhü)

³³⁵ (3. (...-nda) ḫurtulur (...) şânın bile ... / minhü)

³³⁶ (4. ... yâḫüd ... belki ... arzusu ... / minhü) **[46a]**

³³⁷ (2. Kâmilün ḡibṭası zühdedür / minhü)

³³⁸ (3. Cevâhir oldur (...) ḫâcet (...) iḫtiyârımız (...) ḫaḫḫına ri‘â (...-mezüz) kemâl (...) ise melâ (...)
maḫşûş (...) / minhü)

- Yiri yirine itmiş seç³³⁹ vaşif yokdur ki yazılmaz
483. Gel è dünyâyı 'arz itme bilen anı³⁴⁰ ğamın çekmez
Ta'addüd ma'nide etme me'âl birdür iki gelmez
484. Gel è virdi 'aţâyâdur şeyâtin ne ħabâisdür
Ola aşlı ħazîneñdür aña³⁴¹ hergiz ħabiş ilmez [46b]
485. Gel ey Sırrı bilür dime veli ol ki ħâlün bilme
Zehir sehmin gelüp atma şunar tiryāk zarar kılmaz³⁴²

XLII.***Ĥasb-i ħâl ü ğıbtâ-i şâlihât******Server-i ka'inât ol ħabibe şalavât*****Mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün**

486. Gelen bunda gelür gitmiş ħüküm ideri kalmamış
Olupdur ekşeri vesvâs Raĥimün işi kalmamış
487. Sebîl üzre uyumayduñ ğürühından ıramayduñ
Şadâya kalmayup ħâcet derün dilden uyanayduñ
488. Olup ħavfla ğubâr her-bâr kerem ile idesin kâr
Refiqa kalmayup ħâcet senün ħubbuñ ilen at yâr [47a]
489. Yorulmam mı nice қоşam ğurüb itdi olup aĥşam
Ne kalsıñ şem'â ħâcet ki çerâğum nûrı yakmışam
490. Feza' ğünü idem mi ħavf anuñla üns oĥunmuşam³⁴³
Ĥisâb yevmi derünumdur yoluña yol kônılmışam³⁴⁴
491. Cezâ ğünü n'edip n'itsem bilem mi sözümi sersem
Eyâ böyle şırâţ üzre geçileydi derüm sersem³⁴⁵
492. Şolar kim luţfi bilmişler celâli ħavfı görmişler
N'ideler ğayrı şavkı çün bunuñla kabre girmişler

³³⁹ (4. Yeri yerinde yeri var ... / minhü)

³⁴⁰ (5. Mürebbi şânını (...) / minhü)

³⁴¹ (6. Yâĥūd o (...) ħâfızın aña (...) / minhü) [46b]

³⁴² (2. (...-se) ħâline vesvese (...) ger ğayru'llâhdan (...-sekde) 'aķibetden (...) ħavf (...-dikce) yerine (...) gelür (...) ħuzür ile (...) münkerden (...) demez münker (...-lavuz) olup (...) karşıusunda (...) aña baĝlar vesvese / minhü) [47a]

³⁴³ (2. (metinde numara yoktur.) Senün ħavfuñ ile âlüde (...) olan (...) olur (...) / minhü)

³⁴⁴ (3. Seni dile (...) yolu ma'nide (...) kıldıñ / minhü)

³⁴⁵ (4. Nice yüze (...) zaĥmet olur (...) şivât-ı (müste...) irilmeden (...) gecsem (...) / minhü)

493. Kabir çoğa ğarīb oldı Sırı tiryāk yılan töldi
N'iderüz ğayreti ğayri³⁴⁶ dîn-i muhkem ğarîk oldı [47b]

XLIII.***Muhtelif vâridât ü tezķirât******Es'ad-ı mevcûdâta şalavât*****Fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün**

494. Devr idüp dîn-fülki ile gine bir devrân ola
İre fevze çün yolında gine bir yüsrân ola
495. Ol şirâtın tez geçüpdür çün gider yollan yola
Bilmeyüp 'aczin bilür hâ gine bir nef'ân ola
496. İ'tikâdı şol vaķitden 'ahdine muhkem iken
Lâ-cerem inşâfla olan gine bir 'irfân ola
497. Olmaya mı sa'd-ı sa'den sa'dını sa'dânilen
Çeşm-i aķşâ her nefesden gine bir sa'dân ola [48a]³⁴⁷
498. Ğâyeti dilek dilersen bil niyâz-ı dil diseñ
Ħayr-Ħâhın olsa Ħâsın gine bir Ħayrân ola³⁴⁸
499. Şol ki diler ğâyetidür 'ilmilen 'ulvî nedür
'İlmi bilmek belki oldur gine bir âsân ola³⁴⁹
500. Bilmesi rahmân olan olmaya dâl muđlilen³⁵⁰
Ħaķ ile Ħaķdan ırılan gine bir sulţân ola
501. Diler ise 'abdı olan söyleşe Ħâlîk ilen
Şöyle kim oķur kelâmdan gine bir ğufrân ola³⁵¹
502. Tıtma nabzın Zeyd ü 'Amruñ evvelâ gönli görüñ
Ola 'ibret ile 'aķdiñ gine bir 'ummân ola³⁵² [48b]
503. 'Arîfi pek gezdüresin ola mı bâliĝ kimi
Niçe bir bu kırķı geçdi gine bir Ħüsrân ola

³⁴⁶ (5. Cevâb ... / minhü) [47b]

³⁴⁷ Numara yerleri metinde gösterilmediğinden der-kenarda yazılanları aynen aldık. (2. (...) ile (...) nefa' viren (...) bilmege (...-lândur) / minhü) (3. Ne idüğün (...) ednâ luţuf (...) kul ma'denî (...) / minhü) (4. Dâreynüñ ki uĦrâ (...) miskin ider(...) a'nî / minhü) (5. (...) bükâ'yile (...) uĦrâda (...) bile / minhü) [48a]

³⁴⁸ (2. Dünyâda kemâli hidâyete uĦrâda şefâ'ate / minhü)

³⁴⁹ (3. 'İlim 'adem(...) Ħaberdâr imiş / minhü)

³⁵⁰ (4. Ħuşûşâ (...) Ħuķūķdan (...) / minhü)

³⁵¹ (5. Ammâ Ħükmine zâlim Ħaķ (...) Ħuşûşâ (...) Ħıţâb gele 'azâzil (...) bi'llâh(...) / minhü)

³⁵² (6. Eķalle şer Ħayr ve şüretle teşĦiş / minhü) [48b]

504. Cümle şeyde nesne yokdur belki ihlâsıan odur
N'ışleye Sırrı sevâdı gine bir³⁵³ yârân ola³⁵⁴

XLIV.***Fî-beyân-ı nefsi renc ü nikât******Bilip idevir şalât-ı şefâ'at*****Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün**

505. Zu'um üzre sa'id nedür gine özüm fenâdandur
'Azâzil rağbet itdürdi bilinmez kim cüdâdandur
506. Bunuñ mişli olanlarda dimez birden kibirdendür³⁵⁵
Ki ferd-i vâhîde maşşûş dinilmişdür Yaradandur [49a]
507. Hayâ haydan hayâdandur dinür neş'et hevâdandur
Eger 'uzve hâlel irse dinilmez ki şitâdandur³⁵⁶
508. Hızır İlyâs deyüp çağran olar kim 'ilm-i hâlinden
Haķır bilmez şeri'atden didi ednâ nidâdandur³⁵⁷
509. Olay kim fehminen 'âlim dile müstemirân sâlim
Dilek görmek kamu hâlüm bu dağı mâ-sivâdandur³⁵⁸
510. Dîdârın dilerem aña mağ eyâ sū'-i edeb olmağ
Rızâ baħrında kul kılmağ müyesserlik 'atâdandur³⁵⁹
511. Dinilmez kâl ile bunlar gerek hâlî bile birler
Bu bâbı aňladı birler şifâ birle şifâdandur [49b]
512. Gerek bunlar bulup şüret anuñ için bula sîret³⁶⁰
Kılıp âsarını mir'ât olup hâlî hafâdandur
513. Kemâlınden olup kâmil bilür misin nedür ğâfil³⁶¹
Dimez bir gün nedür 'âķil mümeyyiz yok haťadandur³⁶²

³⁵³ (2. (...) siyâh niceye dek (...) / minhü)

³⁵⁴ (3. Tağ ider yâhüd sırrı cerrâh ola (...) / minhü)

³⁵⁵ (4. (...) nefsiñ (...-ninden) şe'ametinden (...) / minhü) [49a]

³⁵⁶ (2. Cevâb ekşerimiz (...) şovukla / minhü)

³⁵⁷ (3. Nitekim hâlil (...) maħalde (...) olduğın (...) / minhü)

³⁵⁸ (4. Ķalb-i selîm ... vuşlat-ı niyâz ... / minhü)

³⁵⁹ (5. Bu da vâ aña olup ve mâ ... olmaduğın aňlana / minhü) [49b]

³⁶⁰ (2. (...) aħlâķ (...) itmiş / minhü)

³⁶¹ (3. 'Âķıl ne güne ğâfil ne dürlü (...-li) / minhü)

³⁶² (4. (...) haķıķınuñ (...) biraz haķer-dâr (...) / minhü)

514. Kavil kâli çoğalmışdur mezâhiblerde gayridür
Diyemem her kavil her-bâr veli temyîz Hudâdandur
515. Bu bâbda keşif olmadı³⁶³ bu bahrinde dinileydi
O kalbine şifâ kıldı ola keşfi cilâdandur
516. Kamu dendi dağı dinür me’âli cümle birdendür
Nice aḥbâr u âyetde kırup Sırrî ‘afâdandur³⁶⁴ [50a]

XLV.

Kezâ beyân-ı miḳdârı’ n-nefsi vü hezl-i nüfûs

Vir şalâtı ḥabîbine ‘adedince kamu enfûs

Mefâ’ ilün/ mefâ’ ilün/ mefâ’ ilün/ mefâ’ ilün

517. Sivâyı selbilen lâzım devâyı ḥavfilan lâzım³⁶⁵
Olup durup dağı mürşid uyana uyḥudan lâzım
518. Murâd itmeme diyen uyan didârın isterem diyen³⁶⁶
İdüp medḥi cinânından gerekdür ki begen lâzım
519. Devâm maḳşûd ise sözden olup âyâ nebîlerden
Belî duyduñ görür giren nedür maḳşûd neden lâzım³⁶⁷
520. Niçün ider bu küstâḥdan edebsizler yeri nârdan
Devâmı iste kalbününden ne bu kavli geçen lâzım [50b]
521. Rızâya teslimem dirseñ sivâdan kalbünî silseñ
Eyâ şey mi bu da bilseñ bile nice bilen lâzım
522. Şu ki bilür izin olmaz o ki andan ḥaber virmez
Diye kalmaz duyan duymaz o ḥâletde kalan lâzım
523. Getürme her biri kavle fażilet fażluñı eyle
Derün dilden niyâz eyle çü şâfi kalbilen lâzım
524. İren ḥâle n’ ider da’vâ olayduñ ehl-i ḥâl heyvâ
Püser ḥayvânlayın olma bu gönlü hezlilen lâzım
525. Göre Sırrî dime eyle şura şöyle bura böyle
Ḥazer eyle ḥilâfumla gerekdür di yeden lâzım³⁶⁸ [51a]

³⁶³ (5. Dîdâr / minhü)

³⁶⁴ (6. Rabbe ‘afvü / minhü) [50a]

³⁶⁵ (2. Ebedî (...) ḥaḳîkati (...) oldur / minhü)

³⁶⁶ (3. Bunu diyen (...) ḥa’ilin geç (...) ola/ minhü)

³⁶⁷ (4. Ḥaddini tecävüz (...) geçirek geçe müşâhede (it...) / minhü) [50b]

XLVI.***Terğīb-i seyr-i sırr-ı ervāh******Anuñ nūrı olupdur şayr-ı ervāh*****Mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün**

526. Bilüp ney ki hamid meşkür bulup evvel şırâtiñ gör³⁶⁹
Yiter kâzîbi seyr itdün³⁷⁰ dile seyri kıyâmıñ³⁷¹ gör
527. Nice meylile seyr it pir göre mîzân-ı meyli bir
Belî bunda mişilde dir hele seyri kıyâmıñ gör
528. Ne bu fûrkatı seyr etme irüp bilsen zühür etme
Gönül küfranı seyretme bilüp seyri şükürüñ³⁷² gör
529. Kibirilen seyri fahr etme hele seyri tevâzu' it
Yiter hûsrân ile etme dile ribh-i rabihüñ gör **[51b]**
530. Nefis zulmâtı seyr etme³⁷³ gel e rûhânî seyri gör
Nedür rûhî ola seyri kamudan gec seyiriñ gör
531. Dime seyrini seyr itdüm seyri içre seyri gör
Dimem âyine seyr itdüm hele kendüñ seyirüñ gör³⁷⁴
532. Seyir kaçre ne var izde³⁷⁵ göre baħr-ı 'amıkında
Kemâl midür disem nûşuñ nazār âhîrde haşmıñ gör
533. Nice kâli daķâyıkdan hele bir kez irüp ğavren
Nedür şöyle zahîrinden bilâ-icmâl seyirüñ gör
534. 'Uķül fehmine meylinde bulurum hûb seyir kande
Naķil zevķında gecdükdē göre 'aynile ğavrıñ gör **[52a]**
535. Nedür sârî³⁷⁶ kamu dertle bilen oldu Ebü'd-Derdâ³⁷⁷
Ķoma seyrini benlikle ola kim zevķ-ı seyirüñ gör
536. Nice berzahı geķüpdür ķul tölup 'usrile yüsri bul

³⁶⁸ (2. (...) ma'nevî (...) beytinde aħvâliñ lisâna gibidür / minhü) (3. Cezbe-i ruħâniyyetüñ (...) / minhü) (4. (...) maħal olur ve te'sîrin / minhü) **[51a]**

³⁶⁹ (2. Ve sâbitlige ihtiyârı şarf / minhü)

³⁷⁰ (3. Ķalb 'âlemine (...) ma'nîsin (...) / minhü)

³⁷¹(4. Kibir ile seyre (...) nedür / minhü)

³⁷² (5. Andan şâkir (...) iħsânıñ sen ķıl / minhü) **[51b]**

³⁷³ (2. (...) zulm (...) / minhü)

³⁷⁴ (3. (...ye) (...) bakma (...) maķşüd-ı (...) / minhü)

³⁷⁵ (4. (...) vir şad (...) naşihati (...) / minhü) **[52a]**

³⁷⁶ (2. Yaķazalık sirâyeti (...))

³⁷⁷ (3. Ya'nî Ebü ecrâ (...))

Doğunmazdan olupdur kül³⁷⁸ ola gülmek seyriñ gör

537. Yetişmez mi bedi' seyri göre seyre nihân var mı
Bula gör hük-m-i hikmeti ola âdem 'ademiñ³⁷⁹ gör
538. Seyir şemsi olup gayri geçe seyri seyir albi
Neçe zılli seyir şandı hele 'aynı seyriñ gör
539. amu hayretle seyr itdün dile Sırrî seyir geldiñ³⁸⁰

Bulupdur masadı a'lâ sırrı da geç vuşulün gör [52b]

XLVII.

İş'âr-ı ikâz u tezkîrât

Mefhar-ı mevcûdâta şalavât

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/fe'ûlün

540. Ne hikmet bu derûnum oldı gird-âb
Baırlarca döküp durmaya dullâb
541. Gine gelmez bi-atre mâ'î midür
Yana şöyle 'aceb varlık demidür
542. Bunuñ birle gamılan ibtilâyam
O vatiçün hüzünle mübtelâyam
543. 'Aceb bu kim ziyâdeyle za'îfün
Niçün etmez aviden hafv u hafün
544. Egerçi ger belî Rabbî Hâlimdür³⁸¹
İder keşf-i hüküm ferd-i Hâkimdür
545. Hafî şirki getürmeydüm serime
Hâlâş ide münâsibdür kerime
546. Denî olma olur mı oldı seni
Naâyışdan müberrâ buldı seni
547. Bilen hergiz hevâya ul olur mı
Kereminden derünımız olur mı

³⁷⁸ (4. Ne adar (şed...) (...) ol adar (...) olup ve gönül görür / minhü)

³⁷⁹ (5. Kendüni (gö...) illâ 'adem / minhü)

³⁸⁰ (6. alb esrârîñ a'lâsına (...) / minhü) (Okuyucu tarafından sonradan eklenmiş.) [52b]

³⁸¹ (2. (...) devletlinün (...-rmet) yok biz senden memnûnuz (...) a baları (...ar) gibi ırmañ (...) vireyim (...) ve ba'zî dinmedi aña (...) gele hâlim (...) ücretimde (...) ba'zî kırdı (...) lâyı olmayan (...) olundu / minhü) [53a]

548. Küli yanup görünmez düttüninden
Bulam deyü buña bir çäre çünden [53a]
549. ‘Aceb müslim degül midür diyem dir³⁸²
Lisân degül kulüb ile dimem dir
550. Taşavvurla nüfûsına diyendir
Düşülmekdür zâhir havfa ‘ayân dir³⁸³
551. Zelîlin zâhiri nefse ederler
Velî tevfiż-i kalb-i haq iderler
552. ‘Avâmuñ medhine maḥzûn olurlar
Haḳîkatde merâḥimin bulurlar
553. ‘Azîm nâdim olan olur o günde
İde fiskî ola nâsuñ õñünde³⁸⁴
554. Ğurûr etme şaḳın sırrıla Sırrî
Naḳış dünyâ na‘im ḥamd eyle yiri³⁸⁵

XLVIII.

Beyân-ı keyfiyyât-ı nefis

Geçüp tevbe şalâtıyla o nüfûs

Mefâ‘ilün/mefâ‘ilün/fe‘ülün

555. Tefâhür eylerem sem‘i başarla
Hilâfda bulunup kesri kuşurla
556. Bu ru‘yet ile ünsi etmeyeydük
Velî görme nicesidür bileydük
557. Şu hâle irmeyen ḥayvâna reddür
Eyâ anlar dinüp şöyle cemâddür [53b]
558. Nebî mürsel ne çekdügi bilinse
Dinilmeyüp belî hâllen olunsa
559. Olur mürşid şıdıkdan yâ kızibden³⁸⁶

³⁸² (2. Nefse itdi ki / minhü)

³⁸³ (3. (...) bu anda ḥalk iden (...) tenbîh buyurur gerek ide (...) bilinmezlik ile işleyen ḥaceti olmasa anda (...) gibi olur mı (...) evinden lev m (...)

³⁸⁴ (4. ‘Azîm ḥacâlet (...) ba ‘iddür / minhü)

³⁸⁵ (5. Eylige mensüb (...) yâḥüd eyliğler (...) medḥi ola yâḥüd velevâzımına itdügine ve ḥamd / minhü) [53b]

³⁸⁶ (2. (...-sizden) (...) re‘isi (...) kim (...) şadıḳ (...-nuñ) re‘isi / minhü)

Gerek ise cemâdatîñ yüzünden³⁸⁷

560. Ahî dirseñ kadîr āyā ne görmem
Kezâlik kim velî bilmem ü irmem
561. Velî her şe‘resi nâṭık olupdur
Münâsib gözle baq elbet bulupdur
562. Hevâya uymayan durmaz katumda
Yine direm velî görmem dilümde
563. Şolar dâ‘im liyâkâtı yalanı
Velî şanur velî da‘vî kılanı
564. Eger bi‘z-zât olur ise liyâkat
Nedür aşlı beyâna ola tâkat
565. ‘Akıllar ma‘lûmı lafza iletmez
Şu nesne kim bilinmez mantık itmez
566. Şanılmazın ki anlar bizi görmez
Velî görür şürûṭı yok ki dürmez
567. Mişâl budur tefâsirden irilmez
Nice dîne hece dilde kırılmaz [54a]
568. Dise daḥı hebâ ile olupdur
Nefis aḥvâline zîrâ ğurûbdur
569. ‘Ucub kibren su‘âli itme irâd
Cevâbı kâmil itmez ide kırâṭ³⁸⁸
570. Ğurûr ile diyüp yâḥûd okudan
Eşed midür ḥarâm birle şağudan³⁸⁹
571. Niçe şe‘yde kasâvet yâ sögerdün
Bilemezdün³⁹⁰ ḥayır anda añarduñ
572. Seçen anı ḥavâş ile ḥavâşın
Olam diyen meni‘ ide ḥavâşın
573. Ḥaḳîkat ma‘deni şarrâfı iseñ
Ma‘ârif baḥrinün ğarrâkı iseñ

³⁸⁷ (3. (...) alınmaçlık (...) netice (...) / minhü) [54a]

³⁸⁸ (2. Yâḥûd (...) vaş ile kelâm dimez (...) münâsib (...) / minhü)

³⁸⁹ (3. Zîrâ o (‘a...) dimez / minhü)

³⁹⁰ (4. Şabır ṭar mâlik olur / minhü) [54b]

574. Hălâyıqdan haşâyışlar alayduñ
Ki Sırrı bahrine gavvās olayduñ

XLIX.

Taklîd-i 'ilâc u te'dîbât

Muhammed Muştafâ-râ şalavât

Mefâ'ilün/mefâ'ilün/fe'ülün

575. Geçe hamdi 'aţadan añılursa
Göñül hud'asını bilmek duyulsa
576. Revâ olur aña feyz-i İlahî
Maķâm-ı marziye hâlen varılsa [54b]
577. Rızâ ehline virilen ne bilüp
Anuñ için muşibe şâbir olsa
578. Ezelden tâ olup feyyâz-ı luţfi
Bunuñ için qahir bahrı yarılsa
579. Sevâb i'lâmını etmek ecilden
Yanup bağrı anuñ için hün olsa³⁹¹
580. Bulursa cinsini nürını buldu
'Alâ-nüreyn olur şöhet qurulsa
581. Hülüşü sebkat ide kasdı kalbî
Olur idi feyz kılup erilse³⁹²
582. 'Aqıl dinür mi âyâ eyle fikri
O kim râhat mıdur kibrile olsa
583. Gider fânî olan gamla sürürü
Olur vâşıl bulardan 'ârla olsa
584. Arayup gayr ile yütürme ruhuñ
Bulam dirse sivâsından ırılsa
585. 'Uyubuñ def'ine şügl ile Sırrı
Sözi hâşıl özi gâyet durulsa

L.

³⁹¹(2.Ve her şîfatlar maķâm-ı marziye sebab / minhü) (Nefsâniyye (...) / minhü) (...) kendünden (...) istemez müstelzim ise huzür (...) demez / minhü)

³⁹² (3. (...) elem ve sürür (...) katında 'ayıbdur (...) / minhü) (...) sivâya (...-den) 'ârla (...) / minhü) (...) mevta hayırlı sü'âl olacağ (...) / minhü) [55a]

Nükte ile temennî-i beyândur**Şalât ile kabûliyyet ‘ayândur [55a]****Mefâ‘ilün/mefâ‘ilün/fe‘ülün**

586. Gönül kaçan dileğinden yığılsa
Ne ki hikmet anuñ anda duyulsa³⁹³
587. Müsebbebi olup ilzâmı bulsa
Hüzün ‘ayne’l-yaqînle zâ’il olsa
588. Kazâsından nedür hikmetle bilse
Kamı yokdur meger taqlîdi kalsa³⁹⁴
589. Şunulmuşdur şun’ı luţf ile eltâf
Virilüpdür aña feyz ile eltâf
590. Havâşî hâş olup andaki hâşşa
Haķâyıkdan olup butlânı başşa
591. Olına mı gönül hâşıyla hâşî
Süre mi mevte dek böyle me’âşî
592. Denî şanur bilür denîde aķşâ
Vuşûlinde cinân aķşâda aķşâ³⁹⁵
593. Murâd oldur beķâ ola murâdlar³⁹⁶
Rizâ olsa unudulur murâdlar
594. Olunursa eger hâş ile hâşî
Belî mevhîbe lâyıķ ola hâşî
595. Kadîminden şunulup feyz-i luţfi
Devâ olur devâ feyyâz-ı luţfi³⁹⁷ [55b]
596. Sözi hâliş özü hâliķda oldı
Dili ķalbi devâm zârında oldı
597. Dile in‘âm ola fetĥ-i cenâhı
Dile dilde gele Sırrî İlâhî

LI.³⁹³ (2. Murâddan al sebebi biline (...) / minhü)³⁹⁴ (3. İmtisâl (ķal ...)³⁹⁵ (4. Zîrâ aña ol an vesîledür (...-ları) meĥv (...) / minhü)³⁹⁶ (5. Cemî‘-i maķşûd (...) tekmîl ve beķâ ...)³⁹⁷ (6. Mevhîbe ‘aķîm müyesser ķılır (...) / minhü) [55b]

Beyân-ı hâlât-ı muhtelifât**Meḥar-ı mevcûdât ol ḥabîbe şalavât****Fâ' ilâtün/fâ' ilâtün/fâ' ilün**

598. Kâlb odur ki ḥubbi ifsâd olmasar
Ḥayya ḥaydur ḥay bulısar ey püser³⁹⁸
599. Bir birimüz 'ahde toğru olsa câr³⁹⁹
Cümle tâlih ola şâlih hem ki yâr⁴⁰⁰
600. Kâvli ile doşta beñzer her sözi
Dile baksañ belki a' dâdur özi
601. Hile ḥud'a ba'de koy bu işleri
Mâ-verâda görme misin ḥavfleri
602. Şûrı insân n'eylenür şeytân kulu
Her birisi ol birinden kôrķulu
603. Nefsi anı ol anı yudmak diler
Meclisinde birbirinden yir diler
604. Mest-i dünyâ şöyle tölmiş 'aynımız
Kâlb-i sâlim ile olmaz gönlümüz [56a]
605. Ḥaşleti ḥayvân ile mi ḥaşlarız
Belki ḥayvândan eğallin işleriz
606. Ba'zımız ba'zı şanur kıldum çirâğ
Ol ki şeytân itdi şeytânı çerâğ⁴⁰¹
607. Anca şey'in fehmi irmez batnına
İşleriz kûbhına gelmez 'aynına
608. Ola pişmân her birimüz işine
Tevbe midür anda var rağbet gine
609. Ba'zımız ser-mâyesi oldur ki dil
Çün gezüp rağbet bulurlar elbet il
610. Pes ki bunlar fem açup nuḫ eyleye
Tüṭiyi kumrıyı ol mât eyleye

³⁹⁸ (2. Cemât-ı ebedî (...) imânla (...) / minhü)

³⁹⁹ (3. (...) bak doş (...-fidür) / minhü)

⁴⁰⁰ (4. (...) 'ahd-i mişâkda (...) yâre olayduñ (...) doşlığa (...) dünyâda dağı (...) kârışmağı / minhü) [56a]

⁴⁰¹ (2. Zülmine (...) âlet eyleñ şeytânı (...) anıñ içün itdi / minhü)

611. Ba'zımuż bilmez ki meyyit yoksa şağ
Ehl-i dehşet oldı şöyle oda bāğ⁴⁰²
612. Ol ki hayret üzredür hay etdi bir
Durma ba'zı mest-i dünyā genc ü pîr
613. Hāl bu hāldedür gine kim med haber
Sekrî oldı çünki hā'il sed haber⁴⁰³
614. Gec bulardan hey Sır ıssı bahtiyār
Tā ki ide luḫfa dā'im ihtiyār [56b]

LII.

*Temennî-i Muḫammedi zikir**Şalāt ile devāmu vird***Mefā' ilün/mefā' ilün/fe' ulün**

615. Sefāhatden sefāhat müşkil ey yār
Ḥarāb-ender-ḥarāb etdi ne ki var
616. Rızā'u'llāh için me'mūr olur⁴⁰⁴ er
Bilineydi yıkanlar kimdür ey yār
617. Luḫuf idüp Ḥudā ger kılsa ta'mîr
Şalaydı bi'l-fi'il bu dîne neccār
618. İrişilmez fikir ile işine
Bulup göre idi sem' ile başşār
619. 'Aceb görile mi vaḫt-i bahārı
Olur idi bu 'ālem 'ayn-ı gayyār
620. Ne ān gülşen oluna vech-i 'arzuñ
Liyāḫat yok luḫufıla ola izhār
621. Doğuban ḫalka mı ma'nide zūlmāt
Olur döner de var müfsid ḫürd u ḫār
622. O nuruñ zerresinden doğduraydı
Kereminden ḫıluḫ seyr ile seyyār

⁴⁰² (3. Āteşe düşe (...) bāğ gibi yāḫū (...) ğayri (dehş...) vuşlata māni' (...) / minhü)

⁴⁰³ (4. Vuḫū' gibi kemāl (...) bilmeye ve sivā / minhü) [56b]

⁴⁰⁴ (2. (...) olup (...) tenezzül (...) Nu'mān bin (...) yehümü'llāhu merd-i ḫazāsına (...) zīrā elden (...) reh muḫālif (...) eger emr olaydı çıkarmaz (...) nitekim nebiler salavātu'llāhi 'alā nebiyyinā ḫüm ecma'in (...-lünmese) maḫlūḫ (...) hergiz 'alāḫa (...) yerlerdi / minhü) [57a]

623. Defi' olup 'aceb bir kez sevādāt
Bulunmazdı eger fāsīd ü 'ayyār [57a]
624. 'Ayın var mı görek 'ilm ile āri
Kāhır bahrı baṭın içre olup nār
625. 'Aceb mi nār ile ire inerüm
Aña armağanum olaydı naşşār
626. Bāğınuñ bāğına⁴⁰⁵ ol ola nehra
Beşir olan eyā ola idi çār
627. Göreydük kim hayāt ile hayātı
Olaydı her işi muḥbitle muḥtār
628. Dilerler dīne hizmet diyü kālī
Unudup āḫiri dünyā olup dār⁴⁰⁶
629. Dutupdur 'ālemi bunca siyāh kār
Ariyuban sile gidüp nice şar
630. Ḥasen ile ḥasen bilen ḥasenler
Arana anlara ḳonmuşdı esrār⁴⁰⁷
631. Yine bir kaç zamān ıslāḥ umulur
Bulursa lāyıkın anlar ki darrār
632. Bu niyyetle irek ğufr ile ğufra
Ḥavuf ol Sırriyā bir ism-i Kahhār⁴⁰⁸

LIII.

**Vaşf-ı şālīḥ nefsi lev̄m etmek için
Şalāt ile imtisāl-i emr için [57b]**

Fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

633. Göceni ḥayr ile ümīz pes olupdur virdimiz
Hem daḫı evşāf-ı şālīḥ eylemekdür derdimiz
634. Ba'zılardan ba'zı oldı ba'zı ifrāṭ medḥini
Hem kelāmda ḳıl müyesser yer yerince fetḥini⁴⁰⁹
635. Şol kişiler buldılar cān birilen aña cihān

⁴⁰⁵ (2. Ḳalbi bāğına sebeb (...) / minhü)

⁴⁰⁶ (3. Şığışmaz unutmak ile (...) dāra olur (...) / minhü)

⁴⁰⁷ (4. Ḥayır şanmak (...) / minhü)

⁴⁰⁸ (5. Ğaffāra (...) olup ḳahhār ya'nī şifāt-i celālden gāye / minhü) [57b]

⁴⁰⁹ (2. E'z-zūlm e'ş-şey'i ve mevzi'i niye (...) ta'zīm (...) taḫvīf gibi (...) / minhü)

Zâhirâ maḥlûḳ ilendür bâḥını birlen hemân

636. Kim resûlüñ medhi ile fem açâ ki men ola⁴¹⁰
Ehl-i imân bel cemâdât âya meddâhdan ola
637. Âl-i aşḫâb ile ḳopup çün beşâretler olup
Bâri şunlar añıla kim ḳabri nûrilen dolup [58a]
638. Anlara dindi dinenle⁴¹¹ bunlar içün ne ola
Bile aşḫâbı olupdur göre kendüne ola
639. Anları kim ḥayr ile yâd uḥrevî görmez kebed⁴¹²
Cennet içre mü’min elbet mü’minât medhî ebed⁴¹³

SONUÇ

Halk ve tekke şiiri hariç, sadece klasik Türk edebiyatında 30 civarında şairin Sırrî mahlasını tercih ettiği görülmektedir. Aynı yüzyılda veya yakın tarihlerde yaşamış ve aynı mahlası kullanmış “Sırrî”lerin birbirine karıştırılmalarından dolayı *Şerh-i Medhi’n-Nebî* adlı eser, Millî Kütüphane kataloguna Üsküdarlı Sırrî’ye ait olarak yanlışlıkla kaydedilmiştir.

Yazma eserin adının yer aldığı ilk yaprağın zaman içinde aşınması ya da kopması ve kaybolması neticesinde *Şerh-i Medhi’n-Nebî*’nin yeni sahipleri tarafından aynı mahlası taşıyan Üsküdarlı İbrahim Sırrî’ye isnad edilmesi muhtemeldir.

Aynı mahlası kullanan şairlerin birbirine karıştırılması ihtimaline karşılık sadece kataloglara itibar etmek okuyucu ve araştırmacıları yanlış bilgilere sevkedecektir. Bu yüzden kaynakları eleştirel bakış açısıyla değerlendirmek ve eserden hareket etmek gerekir.

Şerh-i Medhi’n-Nebî’nin tasavvufî beyitlerden meydana geldiği, şerh etme geleneğinin tasavvuf erbabı arasında tesis edildiği ve bu şerhlerin tasavvufî terbiyenin yaygınlaştırılması amacıyla kaleme alındığı düşünüldüğünde adı geçen eserin Üsküdarlı Sırrî’nin tabiatına, edebî kişiliğine aykırı olduğu ve *Divan*’ındaki üslubuyla ilgisinin bulunmadığı görülmüştür.

Şerh-i Medhi’n-Nebî’de bir beyitte geçen “‘Alî Oğlı” ifadesi Sırrî mahlaslı şairle ilgili bilgi vermektedir. Ancak Şeyh Seyyid Sırrî Ali Efendi (Sır Sultan)’dan yaklaşık bir asır sonra yaşayan Sırrî mahlaslı ve bir başka Seyyid Sırrî Ali Efendi’nin ismindeki Ali de birtakım şüphelere sevk etmektedir.

⁴¹⁰ (3. Âl-i muzfere (...) şürü’ü (...) / minhü) [58a]

⁴¹¹ (2. Gün yetdi (...))

⁴¹² (3. Biri birim (...) sebedür (...))

⁴¹³ Yazılar silik ve karalanmış olduğu için okunamadı.

Eserdeki manzumelerde şair, hem “sır” kelimesinin anlamından hareketle hem de vezin zorunluluğuyla bazen “Sır” bazen “Sırrı” mahlasını kullanmaktadır. Bu yüzden eserin Üsküdarlı Sırrı ile aynı yüzyılda yaşayan “Sır Ali” adıyla da bilinen Şeyh Seyyid Sırrı Ali Efendi’ye ait olduğu düşüncesi daha ağır basmaktadır.

Üsküdarlı Sırrı’nın şiirlerinin hem devrinde hem ölümünden sonra sevilip okunması, *Divan*’ının varlığının bilinmesi, çağdaşı diğer Sırrı mahlaslı Şeyh Seyyid Sırrı Ali Efendi (Sır Ali)’nin bir divan tertip edecek kadar şiirlerinin olup olmadığının bilinmemesi ya da sadece belirli bir zümrede tanınıyor olması da bu karışıklığın sebeplerinden birisi olabilir.

Mensur bir dibace ile başlayan *Şerh-i Medhi’n-Nebî*’de 58 bahirden söz edilmesine rağmen numaralanmış 53; ancak bazı numaraların yanlış verilmesinden dolayı da 50 bahir bulunmaktadır.

Muhammediyye’den etkilendiği anlaşılan ve 639 beyitten meydana gelen eserin 379 beyti kaside veya gazel nazım şekliyle, 260 beyti ise mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır.

Müellifin doğrudan doğruya bir sanat davası gütmediği ve bir şairlik iddiasında bulunmadığı anlaşılmaktadır. Büyük ihtimalle bir derviş, bir şeyh, bir Hak âşığı, olan Sırrı, dinî-tasavvufi terbiyenin yaygınlaştırılması amacıyla eserini heyecanla yazmış; vezne, kafiyyeye ve şekle dikkat etmemiştir.

Üsküdarlı Sırrı’ya ait olmayan *Şerh-i Medhi’n-Nebî*, kanaatimizce ilme talip müritlerini dinî olgunluğa ulaştırmak isteyen Şeyh Seyyid Sırrı Ali Efendi’nindir.

KAYNAKÇA

AKSOYAK, İsmail Hakkı (2014). “Şeyh Seyyid Sırrı Ali Efendi”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü* (<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sirri-seyh-seyyid-sirri-ali-efendi>) (E.T.06.09.2022).

ARAS, Bünyamin (2019). “Üsküdarlı İbrahim Sırrı Efendi’nin Tarih-i Sultân Mustâfâ-i Sâni Adlı Eseri’nin Transkripsiyonu ve Nüshalarının Karşılaştırması” Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.

AYDOĞMUŞ YÜCE, Emine (2010). Abdürrahim Tırsi ve Divanı, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.

BABİNGER, Franz (1982). *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, (Çev: Coşkun Üçok), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

CEYLAN, Ömür (2000). *Tasavvufi Şiir Şerhleri*, İstanbul: Kitabevi.

- ÇAKIR, Emine (2015). “Sırrî, Seyyid Ali”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sirri-seyyid-ali>) (E.T.06.09.2022)
- EKİNCİ, Ramazan (2017). *Hâfız Hüseyin Ayvansarayî, Vefeyât-ı Ayvansarâyî*, ekitap, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. (E.T.06.09.2022) <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR-194287/vefeyat-i-ayvansarayi.html>
- ERGUN, S. Nüzhet (1936). *Türk Şairleri I*, İstanbul: Suhulet Basımevi.
- KARA, Mustafa (1995). *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi*, İstanbul: Dergâh Yay.
- KARAVELİOĞLU, Murat A (2010). “Türk Edebiyatında Aynı Mahlası Kullanmış Olan Şairlerin Karıştırılması Meselesi”, *Journal of Turkish Studies, Festschrift in Honor of Walter G. Andrews II*, USA: Harvard University Publishing, s.s. 183-95.
- KAZAN, Şevkiye (2003). *Üsküdarlı Sırrî Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği, Divan'ı (Metin-İnceleme) ile Şerhü Medhi'n-Nebî*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- KAZAN, Şevkiye (2009). “Sırrî”, TDV İslam Ansiklopedisi, C.37, s.s.129-130.
- KAZAN, Şevkiye (2013). “Sırrî, İbrâhim Sırrî Efendi”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. (<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sirri-ibrahim-sirri-efendi>) (E.T.06.09.2022)
- MERTOĞLU, M. Suat (2009). “Salât ü Selâm”, TDV İslam Ansiklopedisi, C.36, s.s. 23-24.
- OY, Aydın (1995). *Yüzyıllar Boyunca Tekirdağlı Şairler ve Yazarlar*, İstanbul: Tekirdağ Valiliği Yayını.
- ÖZCAN, Nuri (1988). “Abdürrahim Tirsî”, TDV İslam Ansiklopedisi, C.1, s. 293.
- PARLATIR, İsmail (2006). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Ankara: Yargı Yayınevi.
- SİRRÎ İbrahim Efendi, *Şerh-i Medhü'n-Nebi*, Millî Kütüphane, Yz. A 3446 (arşiv no: MFA (A) 5080).
- ŞEMSEDDİN SAMÎ (2015). *Kamus-ı Türkî*, (hızl: Paşa Yavuzarslan), Ankara: TDK Yayınları.
- TOSUN, Necdet (2009). “Sır”, TDV İslam Ansiklopedisi, C.37, s.s.115-116.